

The Project Gutenberg eBook of Jutelmia ja tarinoita

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Jutelmia ja tarinoita

Editor: Samuli Suomalainen

Release date: December 9, 2008 [eBook #27470]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JUTELMIA JA TARINOITA ***

E-text prepared by Tapio Riikonen

JUTELMIA JA TARINOITA

Suomenteli Samuli S.

Helsingissä,
Helsingin kirjapaino-yhtiön kirjapainossa, 1879.
K. E. Holmin kustannuksella.

SISÄLLYS:

Särkynyt ruukku, H. Zschokke

1. Marietta
2. Kuinka onnettomuus tuli
3. Paha Colin
4. Ruukku
5. Antaja
6. Kukkaset
7. Kina kinasta
8. Hatunnauha
9. Särkynyt ruukku
10. Käräjät
11. Ihmeelliset tiet
12. Tämän merkillisen historian loppu

Kultakello, Björnstjerne Björnson

Juutalaistyttö, H. C. Andersen

Patrik O'Brien ja Katri

Noidan kynsissä

Maksa rahassa!

Pyrstötähti, H. C. Andersen

Junun markkinamatka

Sukkela Jussi ja Tuhma Jussi

Ei mokomaa tuhmaa toista!

SÄRKYNYT RUUKKU.

Kirj. H. Zschokke

1. Marietta.

La Napoule on tosin aivan vähäinen seutu Cannes lahden rannalla, mutta onpa se sentään tunnettu koko Provencen maakunnassa. Tätä seutua varjostavat i'äti vehreät, korkeat palmut ja tummat pomeranssi-puut. Kuitenkaan ei La Napoule ole tullut kuuluisaksi siitä, vaan siellä sanotaan kasvavan mitä hehkuvimpia viinirypäleitä, suloisimpia ruusuja ja kauniimpia tyttösiä. Sitä en tosin tiedä mutta mielelläni sen uskon. Vahinko vaan, että La Napoule on niin pieni, ett'ei se voi kasvattaa yltäkyllin noita mitä hehkuvimpia rypäleitä, suloisimpia ruusuja ja kauniimpia tyttösiä; muutoinhan olisi niitä meidänkin maalla.

Jos La Napoulen luomisesta saakka kaikki Lanapoulittaret olivat olleet kauniita, niin oli pikku Marietta varmaankin ihan ihme ihmeiden seassa, koska hänestä tietää itse aikakirjatkin kertoa. Häntä nimitettiin pieneksi Mariettaksi, vaikk'ei hän ollut sen pienempi, kuin mitä noin seitsentoista ja sitä vanhempi tyttölapsi tavallisesti on, elikkä toisin sanoen, jonka otsa juuri tesmälleen ylettyy täysikasvuisen miehen huulien kohdalle.

La Napoulen aikakirjoilla oli pätevät syyt kertoa Mariettasta. Aikakirjana olisin minäkin sen tehnyt, sillä Marietta, joka oli tähän saakka asunut Avignonissa äitinsä Manonin kanssa, käänsi, syntymäsijoillensa palattuaan, koko seudun ylös alas. Ei hän tosin kääntänyt huoneita nurin, vaan ihmisten päät, eikä niitäkään kaikkia, mutta ainoastaan niiltä miehiltä, joidenka pää ja sydän ovat kahden sulosilmän lähellä aina suuressa vaarassa. Sen minä tiedän, ett'ei se ole lasten leikkiä, se.

Äiti Manon olisi tehnyt kaiketikin paremmin, jos hän olisi jäänyt Avignoniin. Mutta hänellä oli La Napoulessa pieni perintö: pikku maatila, viinitarha ja sievä maja kalliolla, öljypuiden ja afrikalaisten akasioiden suojassa. Sellaista perintöä ei köyhä leski milloinkaan hylkää. Ja nyt olikin hän mielestään aika patruuna ja pohatta, kuin mikä Provencen kreivitär tahi muu sentapainen ylimys.

Mutta sitä huonommin kävi Lanapoulelaisille. Sellaista onnettomuutta he eivät osanneet edes aavistaakaan, eivätkä he liioin olleet lukeneet Homeronkaan kertomusta, kuinka eräs nais-ihminen on voinut saada koko Kreikanmaan ja Vähän-Aasian haarniskaan ja sotisopaan toisiansa vastaan.

2. Kuinka onnettomuus tuli.

Marietta oli tuskin neljätoista päivää asunut öljypuiden ja akasioiden suojassa, kuin jo jok'ainoa nuori Lanapoulelainen tiesi Mariettan siinä asuvan: tiesipä sen lisäksi vielä, ettei koko Provencessa asunut toista niin armasta tyttöä, kuin juuri siinä talossa.

Kun Marietta käydä helkytteli kylän mailla, niinkuin mikä enkeli naisen puvussa, liehuva vaalean vehreä hame yllään, rinnassa orangi- tahi ruusukukkanen ja nauhasia ja kukkia harmaassa hatussa, joka varjosti kauniita kasvoja, — kas silloinpa tulivat jurot vanhukset puheliaiksi ja nuorukaiset vaikenivat. Ja joka paikassa, oikealla ja vasemmalla, avautui ikkunoita ja ovia, ja kaikkialta kuului: "hyvää huomenta", tahi "hyvää iltaa, Marietta", Ja Marietta kumarteli kaikkialle, oikealle ja vasemmalle.

Kun Marietta tuli kirkkoon, niin laskeutuivat kaikkein (nimittäin nuorukaisten) sydämmet taivaasta alas maan päälle ja kaikkein silmät nousivat virsikirjasta ylös. Ja se nyt oli oikea harmi ja kiusaus, olletikin hartaille ihmisille.

Tähämpä aikaan taisivat nuoret La Napoulen tytöt olla oikein hartaita ihmisiä, sillä heitä se erittäinkin harmitti ja heistä se vasta oikea kiusan kapula oli. Ja syystä kyllä niin olikin, sillä Mariettan tulon jälkeen oli jo monen sulhon lempi lauhtunut, ja moni kulta käynyt kylmäksi. Siitäkös nyt hammasjankkaa tuli, ja nuhteita ja kyyneleitä ja neuvoja ja rukkasia. Häistä ei enää ollut kylässä puhettakaan, — pelkistä erokirjoista vaan. Lähettivätpä jo toinen toisilleen takaisin uskollisuuden panttejakin, sormuksia ja nauhoja. Vanhemmatkin sekautuivat lastensa kiistaan. Jarnuttiin ja marmatettiin joka talossa; oli oikein surkea elämä.

Marietta on kaikkeen tähän syytä: — sanoivat hartaat tytöt, sitten sanoivat heidän äitinsä sitä samaa, sitten sanoivat isätkin sitä samaa ja viimein sanoivat kaikki, yksin nuoret miehetkin, yhtä ja samaa.

Mutta Marietta, siveytensä ja viattomuutensa tunnossa, oli niinkuin ruusun ympynen, jonka hehkunaa tummanvehreä kukkaverho suoja; hän ei osannut edes aavistaakaan mointa onnettomuutta ja oli yhtä hyvä kaikkia kohtaan. — Sepä liikkui ensin nuoria miehiä ja he sanoivat toisillensa, "miksikä murehduttaisimme tuota sievää, armasta lasta? Hän on viaton tähän!" Sitten sanoivat isätkin sitä samaa; sitten sanoivat äititkin sitä samaa ja lopuksi sanoivat kaikki, yksin nuo hartaat tytötkin, yhtä ja samaa, sillä, ken kerrankin oli puhunut Mariettan kanssa, hän ei voinut olla häneen mieltymättä. Ja jo puolen vuoden kuluessa oli jokainen mieltynyt häneen. Mutta hänpä ei uskonut olevansa niin rakastettu, eikä hän ennen myöskään uskonut olleensa vihattu. Mitähän aavistaakaan tumma, ruohistossa usein poljettu orvokki arvoansa!

Nytpä tahtoi jokainen korvata vääryytensä Mariettaa kohtaan. Sääliväisyys enentää taipumuksen sydämmellisyyttä. Kaikkialla tervehdittiin Mariettaa nyt entistä ystävällisemmin, kaikkialla hymyiltiin hänelle entistä ystävällisemmin, ja joka tanssiin ja leikkiin kutsuttiin häntä entistä ystävällisemmin.

3. Paha Colin.

Eipä toki kaikilla ihmisillä ole suloisen sääliväisyyden lahjaa; toisilla on paatuneitakin sydämiä, niinkuin Faraonilla oli. Tämä tulee epäilemättä ihmisen luonnollisesta turmeluksesta syntiinlankeemisessa. Merkillisenä esimerkkinä sellaisesta kovatuntoisuudesta oli Colin, La Napoulen varakkain maan-omistaja, joka tuskin olisi ennättänyt juosta päivässä kaikki viini- ja öljy-tarhansa, sitrona- ja pomeranssi-metsänsä. Jo sekin seikka yksinään osoittaa hänen luontonsa turmelusta, että hän, vaikka oli jo seitsemännelläkolmatta, ei tähän saakka vielä kertaakaan ollut kysynyt, mitä varten on tyttöjä tässä maailmassa.

Yhtähyvin pitivät kaikki ja olletikin jo erääsen ikään joutuneet tytöt, — tässä iässä antavatkin he kernaasti synnit anteeksi — Colonia parhaimpana poikana auringon alla. Hänen muotonsa, hänen vilpitön luonteensa miellytti näitä ihmisiä, ja siitpä syystä olisivatkin he vallan kernaasti antaneet hänelle hänen syntinsä anteeksi. Mutta tällaisten tuomarien päätöksiin ei ole hyvä luottaa.

Sill'aikaa kuin kaikki vanhat ja nuoret La Napoulessa olivat taasen sovussa viattoman Mariettan kanssa ja sääliväisinä kiintyivät häneen, oli Colin ihkasan ainoa, joka ei häntä armahtanut. Jos ruvettiin puhumaan Mariettasta, niin oli Colin mykkä, kuin kala; jos hän tapasi Mariettaa kadulla, niin lensi hän vihasta punaiseksi ja kalpeaksi ja loi lapsen oikein nieleviä silmäyksiä salavihkaa.

Kun kylän nouriso oli kokoontunut illalla meren rannalle, vanhoille raunioille, tanssia tahi leikkiä tahi vuorolaulua varten, oli Colin muassa hänkin. Mutta heti kohta kuin Marietta tuli paikalle, oli Colin vaiti eikä olisi laulanut kaiken maailman mammonankaan tähden. Vahinko todellakin hänen kaunista ääntänsä! Kukin kuunteli sitä mielellään, ja tulvimalla tulikin lauluja siltä pojalta.

Kaikki tytöt pitivät Colinista, ja hän puolestaan oli jokaiselle ystävällinen. Hänellä oli veitikkamainen silmäys, jota neitokset sekä rakastavat että pelkäävät; ja kun Colin hymyili, kas silloinpa olisi kelvannut ottaa hänestä muotokuva! Mutta tuo usein loukattu Marietta ei edes katsonutkaan häneen, se on luonnollista. Ja siinä hän olikin oikeassa. Hymylikö Colin vai ei, se oli Mariettasta yhtä ja samaa. Colinin veitikkamaisesta silmäyksestä taasen ei Marietta huolinut edes kuulla puhuttavankaan, ja hän oli siinäkin vallan oikeassa. Kun Colin rupesi jotakin kertomaan, ja hän se sitä osasikin, ja muut kuuntelivat tarkkaan, silloin Marietta rupesi leikkiä laskemaan vieressään istuvien kanssa, ja viskeli milloin Mikkoa, milloin Mattia kävyillä, nauroi ja lörpötteli eikä kuunnellut Colonia. Se suututti tuota ylpeätä herraa; usein hän äkkiä keskeytti kertomuksensa ja meni tuimana pois.

Kosto on suloista. Nythän olisi Manonin lapsen sopinut riemuita. Mutta Marietta oli liian hyvä lapsi ja sydän hänellä vallan hellä. Kun Colin vaikenä, oli hänen paha mieli. Kun Colin kävi murheelliseksi, ei Mariettaa enää naurattanut. Kun Colin meni pois, ei Mariettankaan enää tehnyt mieli jäädä; ja kotia tultuansa hän itki mitä kauniimpia katumuksen kyyneleitä.

4. Ruukku.

Pater Jerome oli pappina La Napoulessa. Hänellä oli ikää 75 vuotta ja kaikki pyhimyksen hyvät avut ja se ainoa vika vaan, että hän oli vanhuuttansa hyvin huonokuuloinen. Mutta kumminkin saarnasi hän risti- ja rippilapsillensa sitä kauniimmin, ja mielellään häntä kukin kuuntelikin. Tosin hänellä ei ollut muuta kuin kaksi tekstilauseetta, ikäänkuin koko hänen uskontonsa olisi niihin suljettu. Toinen oli: "Lapsukaiset, rakastakaatte toisianne" ja toinen: "Lapsukaiset, ihmeelliset ovat Herran tiet!" Ja lapset ne rakastivatkin toisiansa ja toivoivat. — Colin vaan, tuo kivisydämminen, ei ollut tuosta

tietääksenkään. Silloinkin kuin hän näytti ystävälliseltä, oli hänellä paha mielessä.

La Napoulen asukkaat käyvät kernaasti Vencen kaupungin markkinoilla. Siellä on lystiä elämää, ja jos onkin vähän rahaa, niin sitä enemmän on tavaroita. Nyt olivat matami Manon ja Marietta markkinoilla hekin; siellä oli Colinkin. Hän osteli makeisia ja yhtä ja toista tutuille neitosille — mutta Mariettalle ei pennilläkään. Ja kumminkaan ei hän päästänyt Mariettaa näkyvistä. Mutta kumpikaan ei puhutellut toistansa. Selvästi näki Colinin aikovan jotain paha.

Seisahtipa tuosta matami Manon erään kojun kohdalle ja sanoi: "Katsos, Mariettaseni, katsos tuota kaunista ruukku! Kuningattaren ei huolisi hävetä nostaessaan semmoista huulillensa. Katseles nyt vaan; laita on kiiltävää kultaa, ja puutarhassa ei ole ikinä ollut kauniimpia kukkia kuin siinä, ja kumminkin ne ovat vaan maalattuja. Entäs keskellä sitten! Siihen on kuvattu paratiisi. Katsos, tyttäreni, omenat puissa punoittavat ja hehkuvat, jotta oikein vesi kielelle kiehahtaa. Ja Aatami ei voi kiusausta vastaan sotia, kun kaunis Eeva tarjoaa hänelle tuollaista herkkua. Ja, näeppäs, rohkeana vaan hyppii karitsainen vanhan tiikerin ympärillä, ja lumivalkoinen, kultakaulainen kyyhky istuu korppikotkan edessä, kuni tahtoisivat suudella!"

Marietta ei voinut tarpeeksensa ihailla. "Olisipa mulla tuommainen ruukku", sanoi hän äidilleen: "liian kaunis se on juoma-astiaksi; minä panisin siihen kukkaseni ja katselisin lakkaamatta paratiisiin. Me olemme kyllä Vencen markkinoilla, mutta tuohon katsoessani luulen olevani paratiisissa".

Niin puhui Marietta ja kutsui kaikki oman kylän tytöt ihailemaan tuota ihmeellistä ruukku; ja tyttöjen luona seisoivat pian pojatkin, ja viimein oli melkein koko La Napoulen väki ihmeen ihanan ruukun ääressä. Mutta ihmeen ihana se olikin, kaikkein kauniinta läpikuultavaa posliinia, korvat kullatut ja värit kaikkein hehkuvimpia. Uskalsipa joku joukosta kysyä kauppiaalta: "Herra, mitähän esimerkiksi nyt tuo maksaa?" Ja kauppias vastasi: "Jaa-a, se maksaa sata markkaa". Silloin vaikenivat kaikki ja menivät pois.

Kun ei ketään Lanapoulelaista enää ollut kojun edessä, tulla hiipsutti sinne Colin, viskasi kauppiaille sata markkaa pöydälle, käski panna ruukun lippaasen, täyttää sisuksen puumulilla, ja otti sen mukaansa.

Kotimatallaan hämärissä tapasi hän lähellä La Napoulea vanhan Jaakon, tuomarin rengin, joka tuli pellolta. Jaakko oli aivan hyvä mies, mutta erinomaisen tuhma.

— "Saatpa juomarahaa, Jaakko", sanoi Colin, "jos viet tämän lippaan Manonin taloon ja jätät sen sinne. Jos sinulta ruvetaan tiedustelemaan, keltä muka se on, niin sano näin: muuan muukalainen antoi tämän minulle. Mutta minun nimeäni et saa virkkaa, muutoin suutun sinuun ikipäiviksi".

Jaakko lupasi, otti juomarahat ja lippaan, ja meni sinne päin, missä seisoivat tuo pieni talo öljypuiden ja afrikalaisten akasioiden suojassa.

5. Antaja.

Tiellä tapasi hänet hänen isäntänsä, tuomari Hautmartin, ja sanoi: "Mitäs kannat, Jaakko?"

— "Lipasta kannan matami Manonille. Mutta min'en saa sanoa, keltä se on".

— "Miks'et?"

— "Siks' että herra Colin suuttuisi minuun ikipäiviksi".

— "Hyvä, että osaat salaisuuksia säilyttää. Mutta aika on nyt jo myöhäinen. Annas tänne tuo lipas; huomenna on minun muutoinkin mentävä Manonin luo. Kyllä minä vien sinne lippaankin enkä millään muotoa ilmaise sen olevan Colinilta. Siten säästyy sinulta matkan vaivat ja minä saan mieluisan tehtävän".

Jaakko antoi lippaan herrallensa, jota hän oli tottunut umpimähkään tottelemaan kaikessa. Tuomari vei lippaan kammioonsa ja katseli sitä kynttilän valossa suurella uteliaisuudella. Kanteen oli punaisella liidulla koreasti kirjoitettu sanat: "Armaalle ja rakkaalle Mariettalle". Mutta herra Hautmartin tiesi vallan hyvin tämän olevan pelkkää koiruutta Colinilta, hän tiesi, että tässä oli jokin kelvoton kepponen tekeillä. Senvuoksi avasi hän varovasti lippaan kannen, eikö muka sinne ole pantu hiirtä tai rottaa. Mutta huomattuaan tuon kauniin ruukun, jonka hän itse oli Vencessä nähnyt, säikähti hän oikein kovasti. Herra Hautmartinilla oli näet yhtä paljon kokemusta oikeudessa kuin vääryydessäkin. Hän huomasi paikalla Colinin aikovan saattaa tällä ruukulla Mariettaa onnettomuuteen; antaa ensin ruukku salaisesti Mariettalle ja päästää sitten ihmisiin semmoinen huhu, että Marietta muka on saanut sen joltakin rakastelijalta kaupungissa tai jotakin semmoista, jotta vaan kaikki kunnon ihmiset kääntäisivät

Mariettalle selkänsä. Senvuoksi päätti herra Hautmartin, tuomari, maahan lyödäkseen kaiken pahan, ilmoittaa itsensä ruukun antajaksi. Sitä paitsi hän piti hyvää silmää Mariettaan ja olisi mielellään suonut, että Marietta olisi noudattanut pater Jeromen lausetta häntä kohtaan vähän paremmin, nimittäin lausetta: "Lapsukaiset, rakastakaatte toisianne". Herra Hautmartin oli tosin viiskymmenvuotias lapsukainen, ja siitä syystä Marietta arveli, ett'ei tuota lausetta enää häneen käy sovittaminen. Matami Manonin mielestä sitä vastoin oli tuomari oikein ymmärtäväinen lapsi, jolla oli rahaa ja arvoa koko La Napoulessa, pitäjän äärestä toiseen. Ja kun tuomari puhui häistä, ja Marietta peloissaan juoksi pois, silloin istui Manon rauhallisesti paikallaan eikä yhtään pelännyt tuota pitkää herraa, jolla oli niin paljon arvoa. Ja se täytyy sanoa, ettei hänen ruumiissansa ollut vikaa vähintäkään. Ja vaikka Colin olikin kauniin mies koko pitäjässä, niin oli kumminkin kaksi esinettä, jotka tekivät tuomarin etevämmäksi häntä, nimittäin hänen iso ikälukunsa ja hänen iso, sangen iso nenänsä. Niin, tämä nenä, joka kulki tuomarin edellä kuni sanansaattaja ilmoittamassa hänen tuloansa, tämä nenä se oli oikea elehvantti ihmisellisten nenäin joukossa.

Ja huomenna sitten läksi tuomari, mukanaan tämä elehvantti, hyvät aikomukset ja kaunis ruukku, tuohon pieneen taloon öljypuiden ja afrikalaisten akasioiden suojassa.

— "Kauniille Mariettalle", sanoi hän, "en pidä mitäkään liian kalliina. Ihmettelittehän eilen Vencen markkinoilla ruukkuja. Sallikaa siis minun, armas Marietta, laskea tuo ruukku ja rakastava sydämeni teidän jalkainne juureen".

Manon ja Marietta ihastuivat ja hämmästyivät, nähtyään ruukun. Onnellisina säihkyivät Manonin silmät; mutta Marietta kääntyi pois ja sanoi: "Min'en saata vastaanottaa teidän sydäntänne enkä teidän ruukkuannekaan". Mutta silloin suuttui Manon ja huudahti:

— "Mutta minä, näetkös, minä otan sydämen sekä ruukun. Voi hupsu itseäsi! Kuinka kauan hyljit vielä onneasi? Vai ketä sinä oikeastaan toivot? Odotatko, että joku Provencen kreivi tulisi sua kosimaan, koska hylkää La Napoulen tuomarin? Minä osaan sinusta paremmin huolta pitää. Herra Hautmartin, pidän kunnianani saada sanoa teitä vävypojakseni".

Silloin meni Marietta ulos ja itki katkerasti ja vihasi kaunista ruukkuja sydämensä pohjasta.

Mutta tuomari pyyhkäsi kämmenellään nenänsä ja sanoi viisaasti:

— "Matami Manon, älkää hätäilkö. Kyllä kyyhkysemme viimeinkin taipuu, kun vaan oppii minua paremmin tuntemaan. Minä en ole hätikkö minäkään. Minä ymmärrän naisen luonnon, ja ennenkuin kolme kuukautta saa kuluneeksi, olen minä hierounut Mariettan sydämeen".

— "Siihen on hänen nenänsä liian iso", kuiskasi Marietta, joka kuunteli oven takana ja nauroi salavihkaan. Ja tosiaankin, kolme kuukautta kului, mutta herra Hautmartin ei ollut vielä saanut nenänsä nipukkaakaan Mariettan sydämeen.

6. Kukkaset.

Mutta näiden kolmen kuukauden kuluessa oli Mariettalla muitakin toimia. Ruukusta oli hänellä paljon harmia ja vastusta ja sitä paitsi vielä jotain muutakin.

Kahden viikon kuluessa ei La Napoulessa muusta ollut puhuttakaan kuin ruukusta. Jokainen sanoi sitä tuomarin lahjaksi ja että naimiskaupat oli jo tehty. Mutta kun Marietta juhlallisesti oli selittänyt kaikille tovereilleen, että hän vihittäisi itsensä mieluummin meren kurimuksen kuin tuomarin kanssa, silloin tytöt entistä ilkeämmin jankuttivat samaa asiaa Mariettan kiusalla ja sanoivat: "Voi kuinka herttaista Mariettan on levätä hänen nenänsä siimeksessä!" — Se oli ensimmäinen harmi.

Sitten oli matami Manon niin armoton, että pakoitti Mariettaa käymään joka aamu huuhtelemassa ruukkuja kaivolla ja panemassa siihen tuoreita kukkasia. Siten toivoi hän saavansa tytön totutetuksi ruukkuun ja antajan sydämeen. Mutta yhä vaan vihasi Marietta lahjaa sekä lahjan antajaa, ja kaivolla käyminen oli hänelle kova rangaistus. Toinen harmi.

Sitten, kahdesti viikossa löysi hän, kaivolle tullessaan, viereisellä kalliolla mitä kauniimpia kukkia, kauniisti sidottuja, oikein omiansa kauniisen ruukkuun. Ja kukanvarret oli kääritty paperiin, johon oli kirjoitettu: "Armas Marietta". Ei suinkaan kukaan olisi tahtonut luulotella Mariettalle, että maailmassa enää on velhoja ja keijukaisia. Eikö mitä! Kukat olivat tuomarin tuomia ja hänen se oli tuo makea lausekin. Marietta vaan ei tahtonut haistella kukkia, ainoastaan siitä syystä, että tuomarin nenän henki oli käynyt niitä tuudittelemassa. Kukat hän kumminkin otti, koska kedolla ei niin kauniita kasvanut, mutta paperin hän repi tuhansiin palasiin ja hajoitti ne sille paikalle, missä kukat olivat olleet. Mutta tämä ei ollenkaan suuttanut herra Hautmartinia, jonka rakkaus oli sanomattoman suuri tavallansa, niinkuin hänen nenänsäkin tavallansa. Kolmas harmi.

Tulipa viimein asia puheeksi tuomarin kanssa, ja siinä saatiin selville, ettei hän ollutkaan kukkain antaja. Kukas se sitten olisi? — Tämä tieto kummastutti suuresti Mariettaa. Siitä pitäin hän otti suuremmalla mielihyvällä kukkaset kalliolta, haistelikin niitä — mutta kukahan niitä sinne toi? Marietta oli, mitä tytöt tavallisesti eivät ollenkaan ole, hyvin utelias. Hän koetti arvata yhtä ja toista La Napoulen nuorukaista, mutta selkoa ei asiasta tullut. Hän kuunteli ja väjyi myöhään yöhön asti; hän nousi varhemmin ylös. Mutta mitään hän ei saanut kuululleeksi eikä väjyneeksi. Ja kumminkin oli aamulla kahdesti viikossa kauniit kukat aina kaivolla, ja niiden ympärille käärittyn paperiin oli aina kirjoitettu hiljainen huokaus: Armas Marietta! — Mutta tuohan nyt voi tehdä kylmäkiskoimmankin uteliaaksi. Vaan uteliaisuus tulee lopulta sangen tuskalliseksi. Neljäs harmi.

7. Kina kinasta.

Viime sunnuntaina oli pater Jerome taaskin saarnannut tekstistä: ihmeelliset ovat Herran tiet. Ja Marietta arveli, kyllä kai hän jotakin tietä viimeinkin saa selon näkymättömästä kukkain tuojasta. Pater Jerome puhui aina totta.

Eräänä kesäyönä, liiankin kuumana, oli Marietta herännyt hyvin varhain eikä enää voinut nukkua. Senvuoksi hyppäsi hän ilomielin vuoteeltaan, kun aamurusko alkoi punata taivaan rantaa. Hän puki päällensä ja läksi kaivolle, pesemään silmiänsä ja käsiänsä; otti hän mukaansa hatunkin, sillä hän aikoi hetken aikaa kävellä meren rannalla. Siellä tiesi hän salaisen paikan, jossa oli niin hyvä uida.

Mutta tälle salaiselle paikalle kulki tie kallioiden poikki talon takaa ja sieltä jälleen granaatipehkojen ja palmujen ohitse. Tällä kertaa Marietta ei päässyt siitä ohitse. Sillä, nuorimman ja solakkaimman palmun juurella makasi makeassa unessa nuori ja solakka mies, vieressään kaikkein kauniin kukkakimppu. Näkyi siinä valkoista paperiakin, johon kaiketi taaskin oli kirjoitettu huokaus. — Mitenkäs nyt Marietta olisi voinut päästä siitä ohitse?

Hän pysähtyi ja vapisi pelosta kuin haavan lehti. Hän päätti palata takaisin majallensa. Mutta tuskin oli hän astunut pariakaan askelta takaisin päin, niin jo katsahti jälleen makaajaan ja pysähtyi. Kaukaa ei kumminkaan voinut hänen kasvojansa erottaa. — Nyt oli salaisuudesta selko saatava, nyt tahi ei milloinkaan. Hiljalleen hän hiipi palmun luo. Mutta makaaja näkyi liikahtavan. Takaisin jälleen majalle päin! Mutta eihän tuo liikunto ollutkaan muuta kuin Mariettan arkaa mielenkuvailua. Ja palmua kohti hän astui taaskin. Mutta kenties hän vaan on makaavinaan. Kotiin taas aika kyytiä! Mutta ketäpä pelkkä "kenties" panisi pakosalle? Rohaistuna läksi hän matkalle palmua kohti.

Sillä välin kuin hänen arka ja utelias sielunsa horjui sinne tänne pelon ja uteliaisuuden välillä, sillä välin kuin hän juoksenteli majan ja palmupuun väliä, oli hän kumminkin tullut muutamia askelia lähemmäksi makaajaa: olihan näet hänen uteliaisuutensa väkevämpi pelkoa.

— "Mitä minä hänestä? Tienihän kulkee hänen ohitsensa. Maatkoon hän tai valvokoon; minä menen hänen ohitsensa, ja siinä kaikki". Niin ajatteli Manonin lapsi. Mutta ei hän mennyt ohitse sittenkään; sillä pitihän toki kerrankin saada nähdä kukkain tuojaa kasvoihin, jotta saisi asiasta selvän. Ja makasihän tuo, niinkuin ei olisi neljään viikkoon kunnollista unta silmiänsä saanut. — Ja kuka se sitten oli? — Kukas muu kuin tuo kaikkein ilkeimmistä ihmisistä kaikkein ilkein Colin!

Vai hän se nyt oli, joka vanhaa vihaansa oli tehnyt niin paljon sydämmellistä harmia hyvälle tyttölapselle ruukulla ja saattanut hänen inhoittavaan kauppaan herra Hautmartinin kanssa? Vai hän se vielä senkin jälkeen kävi häntä kukkasillaan narrailemassa, kiusatakseen vaan hänen uteliaisuuttansa? Ja miksi? — Hän vihasi Mariettaa. Aina vieläkin käyttihe hän kaikissa seuroissa lapsi parkaa kohtaan kuin kaikkein ilkein ihminen konsanaankin. Hän väisti tyttöä, missä vaan taisi; ja missä ei tainnut, siinä hän pahoitti armaan lapsukaisen mieltä. Kaikille muille La Napoulen tytöille oli hän puheliaampi, ystävällisempi, lempeämpi kuin Mariettalle. Niin, ja entäs vielä mitä! Hän ei ollut vielä kertaakaan pyytänyt Mariettaa tanssiin, ja tämä lapsihan tanssi niin kauniisti, että oikein!

Ja nyt hän oli tuossa, puuttunut kuin hiiri loukkuun. Mariettan sydämmessä heräsi kosto. Mitäs hän nyt tekisi? — Hän otti kukkakimpun, päästi sen auki ja vihansa vimmassa hajoitti ylenkatseella kukkaset makaajan päälle. Ainoastaan paperin, jossa taaskin oli huokaus: armas Marietta, pisti hän kiiruusti poveensa. Hän tahtoi säilyttää tämän näytteen hänen käsialastansa tulevain tapausten varalta. Nyt yritti hän lähtemään pois. Mutta kosto oli hänen mielestänsä vielä vaillinainen. Hän ei voinut lähteä pois, ennenkuin saisi tehdä kinan kinasta, rangaista Colinia ilkeydestä ilkeydellä. Hän sieppasi hatustaan sinipunaisen, silkkisen nauhan, kietoi sen varovasti makaajan käsivarren ympäri ja satoi päät kolmella solmulla palmupuuhun kiinni. Kylläpä hän kummastuu herättyään, kylläpä hänkin saa olla tuskassa uteliaisuudesta, kuka hänelle muka tämän tempun on tehnyt! — Ja sitä hän ei kuuna kullaan valkeana voi arvata. Sitä parempi. Hän saa kinan kinasta.

Mutta liian armollinen oli Marietta hänelle. Hän näkyi katuvan työtään, saatuaan sen tehdyksi.

Rauhatonna kohoeli hänen rintansa. Luulenpa kuin luulenkin, että kyynelöinen kiertyi hänelle silmiin, joilla hän liian laupiaasti katsoi pahantekijäänsä. Verkalleen kulki hän takaisin kalliolle granaatipehkojen luo, usein katsahdellen taakseen; verkalleen kalliota ylös, usein luoden silmänsä palmun puoleen. Sitten kuului äiti kutsuvan häntä; hän riensi kotia.

8. Hatunnauha.

Mutta samana päivänä vielä teki Colin uusia kolttosia. Ja mitä? — Julkisesti tahtoi hän saattaa Mariettaa punastumaan. Voi! tyttö ei ollut ajatellutkaan, että hänen sinipunainen nauhansa oli tunnettu koko La Napoulessa! — Ja Colin sen tunsikin vallan hyvin hänkin. Hän satoi sen reimasti hattuunsa ja kantoi sitä koko maailman nähden, kuni mitä voittoaalista. Ja joka ihminen huusi: "Sen hän on saanut Mariettalta". Ja kaikki tytöt huusivat suutuksissaan: "Kelvoton!" ja kaikki nuorukaiset, jotka olivat Mariettaan mieltyneet, huusivat: "Kelvoton!"

— "Mitenkä, matami Manon!" huusi tuomari Hautmartin, tultuaan Manonin luo, ja hän huusi niin kovasti, että koko hänen nenällinen ihmeensä siitä kajahteli. "Mitenkä? Sallitteko te sellaista? Sallitteko, että morsiameni lahjoittelee hatunnauhoja nuorelle Colinille? E-hei, häät meidän täytyy viettää piakkoin. Ja kun ne ovat ohi, niin on minullakin oikeus sanoa pari kolme sanaa".

— "Se on totta", vastasi matami Manon. "Kun asia on tällä kannalla, niin pitää toimittaa häät koht' sillään. Ja kun ne ovat ohi, niin on kaikki ohi".

— "Mutta, mamma Manon, tyttäreltänne en ole vielääkään saanut suostumusta".

— "Varustakaa häitä vaan!"

— "Mutta hän ei tahdo katsahtakaan minuun ystävällisesti, ja kun istahdun hänen luoksensa, niin hyppää tuo rajupäinen ylös ja juoksee tiehensä".

— "Herra tuomari, varustakaa häitä vaan!"

— "Entäs kun Marietta panee vastaan?"

— "Tehkäämme kaikki salamähkää. Me menemme pater Jeromen luo. Maanantai-aamuna ani varahin pitää hänen toimittaman vihkiminen. Siitä minä pidän huolen. Minä olen äiti, minä. Te olette ensimmäinen virkamies La Napoulessa. Papin täytyy totella. Mutta Marietta ei saa tietää siitä mitään. Maanantaina hyvin varhain lähetän minä hänet ypö yksinänsä pater Jeromen luo jollekin asialle, jott'ei hän mitään arvaisi. Siellä on sitten pappi puhuva hänelle oikein sydämmeen. Puolen tunnin kuluttua tulemme me sinne ja sitten vihille aika kyytiä. Ja jospa Marietta siellä sanoisikin vielä ei, niin mitä siitä? Pappi parka ei kuule sitä kumminkaan. Mutta älkää sanoko sanaakaan tästä Mariettalle, älkäätekä kellenkään La Napoulessa!"

Semmoisen päätöksen he tekivät. Marietta ei osannut aavistaakaan, mikä onni häntä odotteli. Hän ajatteli vaan ilkeätä Colinia, joka oli saattanut koko pitäjän puhumaan hänestä. Voi kuinka hän katui nyt ajattelemattomuuttansa; ja kumminkin antoi hän sydämensä pohjasta anteeksi tuolle pahanilkiselle hänen vikansa. Hän sanoi äidilleen, hän sanoi leikkisiskoilleen: "Minä kadotin hatunnauhani, ja Colin sen löysi. Min'en ole sitä hänelle antanut. Hän tahtoo nyt suututtaa minua sillä. Tiedättehän, että Colin on aina ollut minulle paha ja koettanut minua loukata!"

Voi lapsi parkaa! Ei tiennyt hän, mitä kaikkia julmia tepposia oli tuolla kaikkein ilkeimmällä ihmisellä taaskin mielessä.

9. Särkynyt ruukku.

Aamulla varhain meni Marietta ruukkuinensa kaivolle. Kalliolla ei näkynyt vielä kukkia. Ja varhaistapa nyt vielä olikin; vasta aurinko paraillaan oli nousemassa meren takaa.

Kuuluipa askelia. Colin tuli, käsissään kukkakimppu. Marietta lensi tulipunaiseksi kasvoiltaan. Colin jupisi: "Hyvää huomenta, Marietta!" — Mutta tuo tervehdys ei tullut häneltä sydämmestä, tuskinhan hän sai sen sanotuksikaan.

— "Miksi sinä niin julkisesti annat nauhaani, Colin?" sanoi Marietta ja laski ruukun kalliolle. "Enhän antanut sulle sitä".

— "Etkö antanut, armas Marietta?" kysyi Colin ja kalpeni vihan vimhasta.

Marietta häpesi valhattansa, laski silmät maahan ja sanoi kotvasen kuluttua: "No niin, kyllähän sen annoin; mutta mitäs sitä muiden nähden annat? Anna pois se".

Vitkalleen rupesi toinen päästämään nauhaa hatustansa; hän oli niin harmissaan, ett'ei voinut salata kyyneltä silmissään eikä pidättää huokausta rinnassaan.

— "Armas Marietta, enkö saa pitää nauhaasi?" kysäsi hän hiljaa.

— "Et!" vastasi tyttö.

Silloin Colinin kätkeyty viha muuttui epätoivoksi. Huo'aten katsahti hän taivaasen, sitten synkästi Mariettaan, joka hiljaisena seiso i kaivolla, silmät kiinnitettyinä maahan ja kätet riipuksissa.

Colin satoi sinipunaisen nauhan kukkakimpun varteen, huusi: "Ota sitten kaikki tyyni!" ja viskaa vinkahutti kukilla niin kovasti ruukkuu, että se putosi maahan ja särkyi. Pahanilkisessä ilossa juoksi hän tiehensä.

Matami Manon, väjyen akkunan takana, oli kuullut ja nähnyt kaikki. Mutta kun ruukku oli särkynyt, silloin ei malttanut hän enää katsella eikä kuunnella. Ja hänen hyökättyään rajusti akkunaan, huutaakseen pahantekijälle, läksi koko akkuna lahonneista pielistään irti ja putosi sydäntä särkevällä kilinällä maahan ja meni palaisiksi.

Niin paljo onnettomuutta yhtä haavaa — siitä olisi jokainen toinen vaimo-ihminen käynyt neuvottomaksi. Mutta matami Manon toipui pian hämmästyksestään. "No onni vielä, että itse näin hänen rikoksensa!" huusi hän. "Käräjiin vedän hänet! Hänen pitää minulle kullallansa punnitseman ruukut ja akkunat! Siitä saat kelpo huomenlahjan, Marietta!" Mutta Marietta toi sisään särkyneen ruukun. Ruukku oli särkynyt ja paratiisi oli särkynyt; Aatamalla ei ollut päätä ja Eevasta oli vaan jalat jäljellä; käärme oli eheänä ja samoin tiikeri, mutta karitsaisesta ei näkynyt enää muuta kuin pelkkä saporon pää, ikäänkuin tiikeri olisi sen nielaissut. Ja tuon hävityksen nähtyensä matami Manon rupesi ulvomaan ja huutamaan taivaan kosta Colinille ja sanoi: "Näkeehän sen, että heitto läksi pahan kädestä".

10. Käräjät.

Ja Manon otti toiseen käteensä särkyneen ruukun, toiseen Mariettan käden, ja niin sitä mentiin tuomarin luo, joka paraillaan oli käräjiä istumassa. Siellä matami Manon toi esiin kanteensa kovalla äänellä ja veti esiin särkyneen ruukun ja särkyneen paratiisin. Marietta itki katkerasti.

Tuomari, nähtyään ruukun särkyneeksi ja kauniin morsiamensa itkevän, vihastui niin hirveästi Coliniin, että hänen nenänsä tuli sinipunaiseksi niinkuin Mariettan kuuluisa hatunnauha. Hän kutsutti paikalla pahantekijän Oikeuden eteen.

Colin tuli, syvästi liikutettuna. Matami Manon uudisti kanteensa suurella kaunopuheliaisuudella tuomarin, lautakunnan ja sihteerien edessä. Mutta Colin ei kuullut mitään. Hän astui Mariettan luo ja kuiskasi hänelle: "anna anteeksi, armas Marietta, niinkuin minäkin sinulle anteeksi annan. Minä särjin vahingoissa ainoastaan ruukun; mutta sinä, sinä olet särkenyt sydämeni".

— "Ei saa sopotella Oikeuden edessä", huusi herra Hautmartin tuomarillisella ylevyydellä. "Kuulkaa kanne ja puolustakaa itsiänne".

— "En puolusta. Ruukun särjin vasten tahtoani!" sanoi Colin.

— "Luulenpa minäkin melkein samaa!" nyyhki Marietta. "Yhtä syypää olen minä kuin hänkin, sillä minä loukkasin häntä ja saato i n hänet suuttumaan. Silloin hän viskasi minulle varomattomasti nauhan ja kukat. Minkäs hän sille n mahtoi?"

— "Katsokas vaan!" huusi matami Manon. "Tahtooko tyttö olla hänen puolustajansa elikkä niinkuin sanotaan almukaattinsa? Puhukaa, herra tuomari! Hän on särkenyt ruukun, sitä hän ei kiellä; ja minä olen hänen kauttansa särkenyt akkunan, — jos hän tahtoo sitä kieltää, niin tulkoon katsomaan".

— "Koska ette voi kieltää, herra Colin", sanoi tuomari, "niin Oikeus tuomitsee teidät maksamaan ruukusta kolmesataa markkaa, sillä sen se maksaa ja sitten vielä..."

— "Ei maar", huusi Colin, "niin paljo se ei maksa. Vencen markkinoilla ostin sen Mariettalle sadasta markasta".

— "Tekö sen muka ostitte, hävytön mies?" huusi tuomari, ja nyt muuttui koko hänen naamansa samankarvaiseksi kuin Mariettan hatunnauha. Mutta sen enempää hän ei voinut eikä tahtonutkaan sanoa, sillä hän pelkäsi vastenmielisiä selvityksiä jutussa.

Mutta Colin suuttui saamastansa moitteesta ja sanoi: "Ruukun lähetin markkina-iltana teidän rengillänne Mariettalle. Ja tuollapa Jaakko seisookin. Hän olkoon vieraana miehenä. Puhu, Jaakko; enkö

antanut sinulle laatikkoa matami Manon'in taloon vietäväksi?"

Herra Hautmartin yritti jyräyttämään pari kolme kovaa sanaa väliin, mutta typerä Jaakko sanoi: "Ettekös te muista, korkea Oikeus? Itsehän te vielä otitte minulta Colinin lippaan ja veitte, mitä sen sisässä oli, matami Manon'ille; siellähän se lipas vieläkin on paperin alla".

Nyt täytyi vahtien viskata tuo typerä Jaakko ulos ovesta; herra Coliniakin käskettiin astumaan ulos, kunnes Oikeus tekisi päätöksensä.

— "Hyvä", sanoi Colin. "Mutta tämä tepponen on oleva viimeisenne, herra tuomari, täällä La Napoulessa. Minun omaisuudellani olette koettanut hierautua matami Manonin ja Mariettan suosioon; tiedänpä vielä muutakin. Jos haette minua, niin suvaitkaa ratsastaa maaherran luo". Sen sanottuaan Colin meni.

Herra Hautmartin oli niin hämillään, ett'ei tiennyt mitä sanoa. Matami Manon pudisteli päätänsä. Asia rupesi näyttämään hänestä sekavalta ja epäluulon-alaiselta. "Kukas minulle nyt maksaa särkyneen ruukun?" kysyi hän.

— "Minulle", sanoi Marietta hehkuvien kasvojen, "*minulle* se on jo melkein maksettu".

11. Ihmeelliset tiet.

Colin ratsasti vielä samana päivänä maaherran luo ja tuli seuraavana päivänä varhain takaisin. Mutta herra Hautmartin vaan nauroi sille ja puhui matami Manonin sydäimestä kaiken epäluulon pois ja vannoi leikkuuttavansa nenänsä irti, joll'ei Colin maksaisi kolmea sataa markkaa särkyneestä ruukusta. — Hän meni myös matami Manonin kanssa pater Jeromen luo vihkimisestä puhumaan ja teroitti hänen mieleensä, että hän vakaasti ja visusti puhuisi Mariettalle hänen velvollisuuksistaan kuuliaisena lapsena täyttää äitinsä tahto eikä vastustella vihkimistä. Vanha, hurskas sielunpaimen lupasikin tehdä niin, vaikk'ei hän ollut kuullut puoliakaan siitä, mitä hänen korvaansa oli huudettu.

Mutta Marietta otti särkyneen ruukun lepokammioonsa, ja nyt hän vasta rakastikin sitä, ja hänestä tuntui, kuin olisi paratiisi, saatuaan monta vammaa ruukun laidalla, siirtynyt hänen sydämeensä.

Koska sitten sunnuntai oli tullut, sanoi matami Manon lapsellensa: "Pue parhaat vaatteet päällesi ja vie tämä myrttiseppelä pater Jeromelle; hän tarvitsee sitä erästä pariskuntaa vihkiäkseen". Marietta pukeutui kirkkovaatteisiin, otti, pahaa aavistamatta, seppeleen ja läksi sielunpaimenen luo.

Tiellä kohtasi hänet Colin! Tyttö tervehti häntä ystävällisesti, mutta ujosti. Kuultuaan minne Marietta seppelettä vie, sanoi Colin: "minulla on sama tie, sillä minun pitää viedä papille kymmenykset". Ja heidän liikkeelle lähdettyänsä, otti Colin ääneti häntä kädestä kiinni: ja kumpikin vapisi, kuin olisi tehnyt suuren rikoksen.

— "Oletko antanut minulle anteeksi?" sanoi Colin hiljaa. "Voi, Marietta, mitä olen tehnyt sulle, ettäs minulle niin julma olet?"

Mutta Marietta ei voinut muuta sanoa kuin: "Ole rauhassa, Colin, nauhan saat jälleen. Ja ruukkusi pidän tallella. Onhan se sinulta sittenkin?"

— "Saatatko epäillä vielä? Katso kaikki, mitä minulla on, antaisin kernaasti sinulle. Lupaatko olla vast'edes hyvä minulle niinkuin muillekin?"

Marietta ei vastannut. Mutta heidän tultuansa pappilaan, katsahti hän Coliniin, ja nähtyään hänen kauniissa silmissään kyneleitä, kuiskasi hän: "armas Colin!" — Silloin kumartui nuorukainen ja suuteli hänen kättään. Samassa aukeni erään kammion ovi — ja pater Jerome arvoisassa olennossaan seisoi heidän edessään. — Marietta ja Colin olivat kuin huumauneita, pitäen vielä kiinni toistensa käsistä. Oliko tuo sitten käden suutelun vaikutusta vaiko kunnioituksesta ukkoa kohtaan, en tiedä.

Silloin ojensi Marietta papille myrttiseppeleen. Pappi pani sen hänen päähänsä ja sanoi: "Lapsukaiset, rakastakaatte toisianne!" ja sitten hän puhui niin kauniisti ja liikuttavasti tyttöselle, kehoittaen häntä rakastamaan Colinia. Ukko oli nimittäin huonokuuloisuutensa tähden joko kuullut väärin sulhaisen nimen tai vanhuudessaan unohtanut sen, ja arveli nyt Colinia sulhaseksi.

Ukon puhuessa särkyi Mariettan sydän ja itkeä nyyhkien huudahti hän: "Rakastanhan häntä jo aikoja sitten, mutta hän vihaa minua".

— "Minä, niinkö, Marietta?" huudahti Colin. "Sieluni on asunut sinussa siitä pitäin kuin La Napouleen tulit. Voi Marietta, mitenkäs olisin voinut toivoa ja uskoa, ettäs minua rakastit? Koko pitäjähän sinua jumaloitsee!"

— "Minkätähden vältit minua aina ja olit kaikille muille ystävällisempi?"

— "Ah, Marietta, sinua nähdessäni minä pelkäsin ja olin tuskassa; rakkaus ja murhe olivat murtaa minut. En uskaltanut olla lähelläsi, ja kun olin poissa luotasi, oli elämä vielä tukalampaa!"

Mutta sielunpaimen, joka näki heidän puhelevan vaikk'ei kuullut mitä, luuli heidän jankkaavan keskenänsä. Senvuoksi syleili hän kumpaistakin, yhdisti heidät sitten ja sanoi: "Lapsukaiset, lapsukaiset, rakastakaatte toisianne!"

Silloin vaipui Marietta Colinin rinnoille, ja Colin sulki hänet syliinsä, ja heidän kasvonsa loistivat äänettömässä ihastuksessa. He unohtivat nyt papin ja koko maailman. Colin painoi suudelman Mariettan huulille. Tuo oli vaan suudelma tuo, mutta se oli makeimman unohduksen suudelma. He olivat sulauneet toisiinsa. Kumpikin oli niin tunteittensa vallassa, että he tietämättänsäkin seurasivat ihastunutta pater Jeromea kirkkoon alttarin eteen.

— "Marietta!" huokasi Colin.

— "Colin!" huokasi Marietta.

Kirkossa oli vielä vähän väkeä, kaikkein hurskaimmat vaan, mutta ihmeellä katselivat he todistajina Colinin ja Mariettan vihkimistä. Useat eivät malttaneet katsoa loppuun asti, vaan juoksivat ulos oikealle ja vasemmalle saattamaan sanomaa koko La Napouelle, että Colin ja Marietta ovat vihityt. Vihkimisen päätettyään iloitsi pater Jerome sydämmessään siitä, että se oli hänelle niin hyvin onnistunut ja että nuorikot olivat tehneet niin vähän vastarintaa. Hän vei heidät pappilaan.

12. Tämän merkillisen historian loppu.

Nyt tulla tuhutti matami Manon aivan hengästyneenä. Hän oli kotona kauan odotellut sulhasen tuloa. Häntä ei ollut kuulunut. Kun ei hän ollut saapuvilla määrätylläkään hetkellä, silloin oli pelko ja vavistus tullut hänen päällensä ja hän juoksi itse herra Hautmartinin taloon. Mutta sielläkös hän vasta hämmästy! Hän sai tietää, että maaherra oli käynyt siellä oikeudenpalvelijain kanssa, oli tutkinut tuomarin tilit ja kassat ja protokollat ja samalla hetkellä vanginnut herra Hautmartinin.

— "Se on kai jumalattoman Colinin työtä", oli matami ajatellut. Nyt oli hän juoksujalassa rientänyt pappilaan, pyytääksensä vihkimisen siirtämistä toiseen aikaan. Mutta vastaan astui hänelle hymyillen, ylpeänä työstänsä, vanha sielunpaimen, taluttaen kädestä vasta vihittyä pariskuntaa.

Nyt ei matami Manon tosiaankaan kyennyt enää ajattelemaan eikä puhumaan. Mutta Colin sitä vastoin kykeni nyt ajattelemaan ja puhumaan enemmän kuin koskaan ennen. Hän alkoi puhua ensin rakkaudestansa ja sitten särkyneestä ruukusta ja sitten tuomarin petollisuudesta ja kuinka hän, Colin, oli käynyt ilmoittamassa maaherralle tuon kelvottoman vehkeet. Sitten hän pyysi matami Manonin siunausta, sillä vihkiminenhän oli nyt tapahtunut, ja siihen ei ollut syypää Marietta eikä hänkään.

Pater Jerome ei ymmärtänyt pitkään aikaan, mitä oli tapahtunut, mutta kun hänelle oli selitetty erehdys vihkimisessä, silloin pani hän hurskaana kätensä ristiin, nosti silmät ylös ja huudahti: "ihmeellisiä ovat Herran tiet!" — Colin ja Marietta suutelivat hänen kättänsä. Matami Manonin ei auttanut muuta kuin mukautua näihin tekoihin ja hän antoi siunauksensa, sanoen kumminkin, että hänen päänsä on nyt aivan kuin pyörällä.

Matami Manon tyytyi vävyipoikaansa, saatuaan kuulla, että hän oli rikas, ja varsinkin, että herra Hautmartin oli nenineen päivineen viety vankina kaupunkiin.

Mutta särkynttä ruukkuu säilytetään siinä suvussa vielä tänäkin päivänä kalliina muistona.

KULTAKELLO.

(Björnstjerne Björnsonin mukaan).

Yrjö oli koulu-mestarin nimi, ja hänellä oli Antti niminen veli. He rakastivat hyvin toisiaan, rupesivat molemmat sotamiehiksi, asuivat kylässä yhdessä, olivat yhdessä sodassa, jossa molemmat tulivat korpraaleiksi samaan komppaniaan. Kun he palasivat sodasta, niin pitivät kaikki heitä kunnon miehinä. Mutta nyt kuoli heidän isänsä; häneltä jäi paljon irtonaista tavaraa, jota oli vaikea jakaa; senpä tähden

sopivat veljekset keskenänsä, ett'ei eripuraisuutta heidän välillensä nytkään nousisi, niin, että tavarat myötäisiin huuto-kaupalla, jossa kumpikin saisi ostaa mitä haluaisi, ja rahat sitten jaettaisiin kummallekin. Sanasta työhön. Mutta olipa isältä jäänyt suuri kulta-kello, joka oli varsin kuuluisa, koska se oli ainoa kulta-kello, jota kansa niillä seuduin oli nähnyt; tätä kelloa tahtoi huutokaupassa moni rikas ostaa, mutta kun veljeksetkin rupesivat sitä huutamaan, niin heittivät muut sen sikseen.

Nyt toivoi Yrjö, että Antti antaisi hänen saada kellon, Anttipa toivoi samaa Yrjöltä; kumpikin lisäsi puolestaan hintaa, koetellakseen toista, ja kumpikin katsoi toiseen, hintaa lisätessään. Kun kellon hinta jo oli noussut 20 riksiin, niin ajatteli Yrjö, ett'ei veli siinä asiassa ole oikein käyttäinnyt, ja korotti hintaa, kunnes se oli jo 30 riksin paikoilla.

Kun ei Antti vieläkään antanut perää, niin arveli Yrjö: nyt ei Antti muista, kuinka hyvä minä olen hänelle usein ollut ja olenhan minä päälliseksi vanhempikin; niin mietti Yrjö ja — kellon hinta nousi yli 30 riksin.

Antti yhä vielä korotti hintaa hänkin. Nyt tarjosi Yrjö kerrassaan 40 riksiä eikä katsonutkaan enää veljeensä; huoneessa oli kaikki hiljaan, ei kuulunut muuta kuin nimismiehen ääni, joka kertoi tarjouksia.

Antti ajatteli: jos Yrjö voipi maksaa 40 riksiä, niin voinhan minäkin, ja jos ei Yrjö suo minulle kelloa, niin minä pian ottamalla sen otan. Hän tarjosi enemmän.

Tuopa nyt oli Yrjön mielestä ensimmäinen häväistys, jota hän koskaan oli kärsinyt; hän tarjosi matalalla äänellä 50 riksiä.

Paljon oli kansaa ympärillä, ja Antti tuumi: ei hän toki vielä nyt noin saa minua pilkata kaikkein nähden, ja lisäsi hintaa. Nyt naurahti Yrjö. "100 riksiä ja veljeyteni kaupan päälliseksi!" sanoi hän, pyörähti ja meni ulos.

Vähän ajan perästä tuli joku ulos hänen luo hänen juuri satuloidessa äsken ostettua hevostansa. "Sinä sait kellon," sanoi se; Antti antoi perään. Yrjö, tämän kuultuansa, tunsu katumuksen rinnassaan, hän ajatteli veljeensä eikä kelloa. Hevonen oli nyt satuloitu, mutta Yrjö seiso siinä käsi hevosen selällä, epäillen, lähtisikö ratsastamaan. Nytpä tuli paljon kansaa ulos, niiden joukossa Anttikin, joka, nähdessään veljensä seisovan satuloidun hevosen vieressä, ei voinut ymmärtää, mitä Yrjö siinä tuumaili, vaan huusi hänelle: "kiitoksia, Yrjö, kellosta! Et sitä päivää näe, jolloin veljesi olisi tielläsi!" — "Etkä sitäkään päivää, jona ratsastan kotiin takasin," vastasi Yrjö kalpeana ja hyppäsi samassa hevosen selkään.

Siinä talossa, jossa he olivat asuneet isänsä kanssa, ei kumpikaan koskaan enää oleskellut.

Kohta tämän jälkeen rupesi Antti rengiksi ja nai, mutta Yrjöä ei hän kutsunut häihin, eikä Yrjö ollut kirkossakaan.

Ensimmäisenä vuotena Antin naineena ollessa, löydettiin hänen ainoa lehmänsä kuolleena ha'assa, eikä kukaan tiennyt, mikä lehmän oli tappanut. Tämän lisäksi tuli useampia onnettomuuksia, ja Antin asiat kävivät yhä taka-pajulle; vaan pahin kaikista oli se, että keskellä talvea paloi häneltä luha ja siellä olevat viljansa poroksi. Ei kukaan tiennyt, mistä tuli oli syttynyt. "Kyllä sen on tehnyt semmoinen ihminen, joka tahtoo minulle pahaa!" sanoi Antti ja itki koko sen yön. Nyt tuli hän köyhäksi ja kadotti kaiken halun työhön.

Seuraavana iltana tuli Yrjö Antin tupaan. Antti makasi vuoteella, vaan Yrjön tullessa sisään hyppäsi hän ylös ja meni häntä vastaan.

"Mitäs täältä haet?" kysyi hän, katsoa tuijottaen veljeensä. Kotvasen odoteltuaan vastasi Yrjö: "Minä tahdon tarjota sinulle apua, Antti; sinä näyt tarvitsevan sitä".

"Minulla ovat asiat niinkuin mulle olet suonut, Yrjö! Mene pois, sillä muutoin en takaa, voinko hillitit itseäni!"

"Sinä erehdyt, Antti; minä kadun..."

"Mene jo, Yrjö, tahi armahtakoon Jumala sekä sinua että minua."

Yrjö otti pari askelta oveen päin; vapisevalla äänellä kysyi hän:

"Tahdotko kelloa, niin saat sen?"

"Mene, Yrjö!" kiljasi toinen, ja Yrjö kiiruhti ulos.

Vaan Yrjölle oli käynyt näin. Kun hän sai kuulla veljensä olevan puutteessa, sulii jää hänen

sydämmeltään, mutta ylpeys esti häntä vielä veljen luo menemästä. Hänen rupesi tekemään mieli kirkkoon. Siellä teki hän hyvät päätökset, vaan ei voinut niitä täyttää. Usein pääsi hän jo niin pitkälle, että näki veljensä talon; mutta milloin tuli sieltä joku ulos, milloin oli siellä joku vieras; aina siihen esteitä kiertyi.

Mutta eräänä sunnuntaina talvella oli hän taas kirkossa ja siellä oli Anttikin. Yrjö näki hänet; näki, että hän oli kalpea ja laiha, että hänellä oli samat vaatteet kuin ennenkin, jolloin he vielä olivat yhdessä; nyt ne olivat vanhat ja paikatut. Saarnan aikana katsoi hän pappiin, ja Yrjön mielestä oli hän hyvä ja lempeä; hän muisti heidän lapsuutensa päiviä ja kuinka hyvä poika hän oli ollut. Yrjö itse oli sinä päivänä Herran Ehtoollisella ja teki juhlallisen lupauksen sopia veljensä kanssa, käyköön miten käyneekään.

Tämän päätöksen teki hän, saadessaan ehtoollisviinaa, ja lähdettyään alttarin edestä tahtoi hän heti mennä veljensä viereen istumaan, mutta siinäpä istui toinen tiellä eikä velikään katsonut häneen. Jumalanpalveluksenkin perästä oli jotakin estämässä: siellä oli niin paljon kansaa, vaimo kulki hänen sivullansa ja häntä Yrjö ei tuntenut. "Parasta on", ajatteli Yrjö, "kun menen hänen luokseen kotiin ja siellä puhun hänen kanssaan seikat selville". Ulos tultua, tekikin hän niin. Hän meni ensin porstuvan ovelle saakka ja kuunteli, mutta silloin kuuli hän omaa nimeänsä mainittavan; se oli vaimo, joka mainitsi sen.

"Hän oli tänään ripillä", sanoi hän, "hän muisteli varmaankin sinua".

"Ei hän minua muistellut", vastasi Antti, "minä tunnen hänet: hän ajatteli vaan itseään".

Hyvään aikaan ei kuulunut mitään; Yrjö hikoili porstuvassa, vaikka nyt oli pakkanen.

Emäntä hääri padan ääressä, pihinää ja roisketta kuului uunista päin, pikkuinen lapsi itkeä tissutti välistä ja Antti tuuditteli sitä. Vihdoin sanoi vaimo:

"Luulenpa vaan, että te kumpikin muistelette toisianne, vaikk'ette tahdo sitä tunnustaa".

"No puhutaan nyt jostakin toisesta asiasta", vastasi Antti.

Vähän sen jälkeen nousi Antti ylös ja meni ulos. Yrjön piti piiloittauman halko-suojaan; vaan sinnepä tuli Anttikin halkoja ottamaan. Yrjö seisoj nurkassa ja näki hänet selvästi. Hän oli riisunut pois kirkkovaatteensa ja oli pukeunut siihen univormuun, jota oli sodassa kantanut. Samanlainen oli Yrjölläkin kotonaan, ja ennen olivat he suostuneet, ett'eivät univormujansa koskaan käyttäisi, vaan panisivat ne kulkemaan perintönä. Antin nuttu oli nyt paikattu ja kulunut: hänen vahva, somavartaloinen ruumiinsa oli kuni ryysy-mytyyn kääritty, vaan samalla kertaa kuuli Yrjö taskussansa kultakellon tikuttamisen. Antti meni nyt sinnepäin, jossa risut oli; mutta ei hän heti ottanut risu-takkaansa, vaan seisahtui, nojasi selkäänsä pinoa vastaan ja katsoi ylös taivaalle, jossa tähdet kiilui. Sitten huokasi hän syvään ja sanoi:

"Niin — niin — niin, voi hyvä Jumala kuitenkin!"

Nämät sanat soivat sittemmin Yrjön korvissa niin kau'an kuin hän eli. Hän tahtoi lähestyä veljeänsä, mutta samassa rykäsi tämä, ja se kuului niin raskaalta; tämä oli kylläksi pidättämään häntä taas. Antti nosti risu-takan selkäänsä ja mennessään ulos kulki niin lähitse Yrjöä, että risut löivät tämä kasvoihin hyvin kipeästi.

Tuokion aikaa seisoj hän vielä samalla paikalla ja olisi siinä ehkä kau'emminkin seisonut, jollei mielen liikituksen perästä häntä olisi ruvennut vapisuttamaan niin, että hän tutisi kuin haavan lehti. Silloin meni hän ulos; hän tunnusti itselleen, ett'ei hänellä ollut rohkeutta mennä sisään; senpä tähden päätti hän tehdä toisin. Samassa nurkassa, josta hän juuri oli lähtenyt, oli tuhka-astia; siitä otti hän muutamia hiiliä, löysi päreen, meni luhaan, sulki oven perässään ja iski valkeaa.

Sytytetyn päreen valossa haki hän naulaa, johon Antilla oli tapana ripustaa lyhtynsä, kun hän varhain aamusilla tuli puun hakuun. Yrjö otti taskusta kultakellonsa ja ripusti sen naulaan, sammutti päreen ja tuli sieltä pois; nyt oli hänen niin kepeä olla, että hän juosta vilitti lunta myöten kuin iloinen poika ikään.

Seuraavana päivänä sai hän kuulla, että luha oli palanut samana yönä. Luultavasti oli säkeniä putoillut päreeistä, hänen ripustaissa kelloa naulaan. Tämä koski häneen niin kovasti, että hän oli kotona koko päivän ja itki katkerasti, ja kaikki kummeksivat, mikä nyt oli Yrjölle tullut. Vaan illan tultua meni hän ulos. Kuu paistoi heleästi; hän meni veljensä tuvalle, kaivoi porosta ja löysikin pienen, kokoon sulaneen kultakimppun; se oli kello. Tämä kädessä meni hän veljensä luo silloin ehtoolla, tahtoi sovintoa ja saada seikat selville. Mutta miten hänen kanssansa siellä kävi, tiedämme jo edellisestä.

Pieni tyttö oli nähnyt hänen kaivavan luhanraunioista; muutamat pojat olivat, tanssipaikkaan mennessään, nähneet hänen astuvan luhalle päin; naapurinsa kertoivat, kuinka eriskummainen hän oli maanantaina, ja kun päälliseksi kaikille oli tunnettu, että veljekset keskenään olivat mitä suurimpia viha-miehiä, niin päätettiin pitää asiasta tutkistelu. Tosin ei kukaan voinut varmasti todistaa, mutta Yrjöä epäiltiin kumminkin. Nyt ei Yrjöllä ollut ensinkään tilaisuutta lähestyä veljeänsä.

Antti oli muistanut Yrjöä, kun luha paloi, mutta ei virkkanut siitä kellenkään. Kun hän seuraavana iltana näki Yrjön kalpeana ja liikutettuna astuvan tupaan, ajatteli hän heti: "nyt hän kaiketi katuu, mutta semmoista ilkityötä veljeä kohtaan en anna hänelle anteeksi". Sittemmin kuuli hän, että joku oli nähnyt Yrjön kulkevan luhalle päin tulipalon iltana, ja vaikk'ei asiasta tutkistelussa selvää saatu, piti Antti kumminkin Yrjöä syyttäjänä. Veljekset kohtasivat toisensa tutkistelussa: Yrjö eheissä ja lämpösissä vaateissaan, Antti paikatussa nutussa. Yrjö katsoi, veljen tullessa sisään, niin rukoilevin silmin häneen, että Antti tuns ne sydämensä pohjassa. Hän tahtoo, ett'en minä mitään puhuisi, ajatteli Antti, ja kun häneltä kysyttiin, pitikö hän veljeään syyttäjänä, vastasi hän vakavasti ja suoraan: "en!"

Mutta siitä päivästä saakka rupesi Antti juomaan ja asiansa kävivät yhä pahemmin. Pahempi oli kuitenkin Yrjön laita, vaikk'ei hän juonut. Tuskin voitiin häntä tunteakaan, niin oli hän muuttunut.

Kerran myöhään illalla tuli köyhä vaimo Yrjön pieneen huoneeseen ja pyysi häntä tulemaan kanssansa. Yrjö tuns hänet veljensä vaimoksi. Oitis ymmärsi Yrjö hänen asiansa, kalpeni, pukeutui ja seurasi häntä, sanaakaan sanomatta. Vähäinen valkea pilkotti Antin ikkunasta, ja valoa kohden kulkivat he, sillä lumessa ei ollut minkään näköistä polkua.

Tultuaan etu-huoneeseen, tuns Yrjö oudon hajun löyhkäävän vastahansa. He menivät sisään. Pieni lapsi istui uunin pesässä syöden hiiliä, joista koko kasvonsa olivat mustat, ja tulijain sisään-astuessa katsoi se heihin ja nauroi niin, että valkoiset hampaansa näkyivät: se oli veljen lapsi. Vaan tuonempana vuoteella makasi Antti, peitettynä kaikenlaisilla vaate-ryysyillä, kalpeana, vaan kirkas, korkea otsa ja ystävälliset silmät ne tervehtivät lempeästi veljeä. Yrjön polvet vapisivat, hän istahti vuoteen laidalle ja rupesi katkerasti itkemään. Sairas katsoi vaan häneen eikä virkkanut mitään. Viimein pyysi hän vaimonsa menemään ulos, mutta Yrjö viittasi hänelle että jäisi, — ja nyt rupesivat veljekset puhelemaan. He selittivät käytöksensä aina siitä päivästä lähtien, jolloin he kilvan ostivat kelloa, siihen saakka, kun tässä nyt kohtasivat toisensa.

Lopuksi otti Yrjö taskustaan kulta-kimpun, joka hänellä aina oli mu'assa, ja nytpä tunsivat veljekset, ett'ei heillä koko tänä aikana ollut ainoatakaan onnellista päivää.

Paljoa ei Antti puhunut, sillä hän ei jaksanut, mutta Yrjö oli alinomaa veljensä vuoteen vieressä, niin kau'an kuin tämä oli sairaana.

"Nyt olen ihan terve!" sanoi Antti eräänä aamuna herättyään, "nyt, veli, alotamme viettää onnellista elämää, emmekä enää koskaan eria toisistamme".

Mutta samana päivänä hän kuoli.

Yrjö otti hänen vaimonsa ja lapsensa luokseen ja siitä päivästä oli heillä hänen luonansa hyvä olla. Mutta se, mitä veljekset olivat puhelleet vuoteen vieressä, tunkesi seinien lävitse yöllä ja tuli kaikkien seudun asukkaiden korviin, ja Yrjöä kohdeltiin suurimmalla kunnioituksella. Kaikki tervehtivät hänessä miestä, joka on surua kauan kantanut ja taasen löytänyt ilon, tahi niinkuin sitä, joka kauan aikaa on ollut poissa. Yrjöä tuo naapurin ystävällisyys rohkaisi, hän päätti Jumalan kunniaksi saada jotakin toimeen, ja siten tuli vanhasta korpraalista koulu-mestari.

Rakkaus oli sittemmin aine, jota hän ennen kaikkia teroitti lapsille ja kylvi heidän sydämiinsä, ja itse kohteli hän heitä niin lempeällä rakkaudella, että lapset pitivät häntä hellänä isänänsä.

JUUTALAISTYTTÖ.

H. C. Andersenin kirjoittama.

Köyhäinkoulussa muiden pikkulasten joukossa oli juutalaistyttonen, niin vilkas ja hyvänsävyinen, terävin heistä kaikista; mutta yhdessä oppiaineessa hän ei voinut olla osallisena, nimittäin uskon opissa; sillä hän kävi kristityssä koulussa.

Maantietokirjaa saattoi hän pitää edessänsä ja lukea, tai tehdä lasku-esimerkkinsä valmiiksi, mutta se oli pian tehty ja läksy luettu. Hänen edessänsä oli kyllä avoin kirja, mutta ei hän lukenut sitä, hän istui ja kuunteli, ja kohta havaitsi opettaja, että hän kuunteli opetusta tarkemmin kuin kukaan muu.

"Lue kirjaasi!" sanoi hän tyttölle leppeästi ja vakaalla äänellä, vaan tyttö katsoi häneen mustilla, loistavilla silmillään, ja kun hän kysyi tyholtäkin, niin tämä tiesi läksyn paremmin kuin kaikki muut. Hän oli kuullut ja käsittänyt opettajan sanat ja kätkenyt ne.

Tytön isä oli köyhä kunnollinen mies; hän oli lasta kouluun tuodessaan tehnyt sen ehdon, ettei tyttölle opetettaisi kristin-uskoa. Jos tyttö olisi siksi opetustunniksi saanut mennä tiehensä, niin asia olisi kenties herättänyt mietteitä ja arveluja muissa lapsissa, ja sentähden oli hän saanut jäädä sijalleen; mutta se ei nyt enää voinut tapahtua.

Opettaja meni isän luokse ja sanoi hänelle, että hänen tulee joko ottaa tyttärensä pois koulusta tai antaa hänen tulla kristityksi. "Minä en kärsi nähdä noita polttavia silmiä, sitä hartautta ja ikäänkuin sielun janoa evankeliumin sanan perään", sanoi opettaja.

Ja isä puhkesi itkuun: "Itse tiedän minä aivan vähän meidän omasta uskon-opistamme, mutta hänen äitinsä oli Israelin tytär, luja ja vakaa uskossaan; hänelle lupasin minä hänen kuolinvuoteellansa, ett'ei lastamme milloinkaan kastettaisi kristityksi; ja minä tahdon pitää sanani, se on ikäänkuin välipuhe Jumalan kanssa".

Ja pikku juutalaistyttö otettiin pois kristitystä koulusta.

— — — Vuosia oli kulunut.

Kaukana eräässä Tanskanmaan pienimpiä kaupunkeja palveli halvassa porvarintalossa köyhä juutalaistyttö. Se oli Saara. Hänen tukkansa oli niin musta kuin musta-puu, ja hänen mustissa silmissänsä oli semmoinen loisto ja valo kuin Itämaan tyttärillä on. Täysikasvaneen tytön kasvoissa oli vielä sama mielenilmaus kuin hänen lassa ollessaan, koska hän istui koulunpenkillä ja kuunteli hartaasti opettajan sanaa.

Joka sunnuntai kuului kirkosta urkujen soitto ja seurakunnan laulu kadun toisella puolella olevaan taloon, jossa juutalaistyttö hääri toimissaan, ahkerana ja uskollisena kutsumuksessansa. "Muista sabbatin päivää, että sen pyhittäisit!" käski hänen lakinsa, mutta hänen sabbatinsa oli kristittyjen työpäivä, ja hän saattoi ainoastaan sydämmessään pitää sitä pyhänä, joka hänen mielestään ei ollut kylläksi. Vaan eihän Jumala katso päivään eikä hetkeen, tämä ajatus oli noussut hänen sieluhunsa, ja kristittyjen sunnuntaina ei hänenkään hartaushetkensä tullut häirityksi. Kun silloin urkujensoitto ja virrenveisuu kuului hänelle kyökkiin, niin tämäkin paikka tuli hänelle pyhäksi. Vanhaa testamenttia, kansansa aarreaittaa ja omaisuutta, luki hän silloin, ja ainoastaan sitä, sillä hänen isänsä sekä opettajansa sanat, kun hän otettiin koulusta pois, olivat painuneet syvästi hänen mieleensä, tuo lupaus, jonka isä oli antanut hänen kuolevalle äidillensä, että *Saaran* ei pidä tuleman kristityksi, ei luopuman esi-isäinsä uskosta. Uusi testamentti oli ja pysyikin hänelle lukittuna kirjana, ja kumminkin tiesi hän siitä niin paljon, jonka hän lapsuudessaan oli oppinut. Eräänä iltana, istuessaan tuvan sopessa, kuuli hän, miten isäntä luki ääneen jotakin kirjasta; no sitä hänen kävi kuulteleminen, se ei ollut evankeliumia, vaan vanha satukirja, jota isäntä luki. Siinä kerrottiin Unkarilaisesta ritarista, joka oli joutunut Turkkilaisen passan vangiksi. Tämä panetti hänet juhtainsa kanssa auraa vetämään, ja siinä häntä hosuttiin piiskalla ja muuten julmasti pilkattiin ja rääkättiin.

Ritarin puoliso möi kaikki koristuksensa, panttautti linnansa ja maatilansa, hänen ystävänsä keräsivät suuria rahasummia, sillä äärettömän suuret olivat ne lunnaat, jotka passa hänestä vaati, vaan ne saatiin kokoon ja ritari vapautettiin orjuudesta ja pilkattavana olemasta. Sairaana ja masentuneena pääsi hän kotiinsa. Vaan kohta kutsuttiin taas kaikki ritarit sotaan kristikunnan vihollista vastaan; sairas kuuli siitä, eikä saanut rauhaa ennenkuin oli noussut ratsunsa selkään. Veri punasi taasen hänen poskensa, rauenneet voimat virkistyivät jälleen ja hän läksi voittoretkelle. Juuri sama passa, joka oli panettanut hänet auran eteen, pilkannut ja rääkänyyt häntä, joutui nyt ritarin vangiksi ja vietiin linnaan vankeuteen. Tuskin oli vanki tullut sinne, kun ritari tuli ja kysyi häneltä:

— "Mitäs luulet sinulla nyt olevan odotettavana täällä!"

"Tiedän kyllä", vastasi Turkkilainen, "kosta!"

— "Niin, kristityn kosta", sanoi ritari. "Kristin-oppi käskee meitä antamaan anteeksi vihamiehillemme, rakastamaan lähimmäistämme. Jumala on rakkaus. Mene rauhassa kotiisi ja omaistesi luo, ole hyvä ja lempeä niille, jotka kärsivät tuskaa!"

Silloin puhkesi vanki itkuun: "Sitä en minä voinut luulla mahdolliseksi. Vaivaa ja kidutusta odotin minä varmasti, ja sentähden söin minä myrkyä, joka parin tunnin kuluessa ottaa minulta hengen. Minä

kuolen, sitä ei voi auttaa! vaan ennen kuin kuolen, johdata minua siihen oppiin, jossa on niin paljon rakkautta ja armoa, se on jalo ja jumalallinen oppi, suo minun kuolla siinä uskossa, kuolla kristittyinä!" — ja hänen rukouksensa täytettiin.

Siinä se kertomus, joka luettiin; sitä kuulivat kaikki hartaudella, mutta tulen voimalla herätti se uuteen elämään hänen, joka istui sopessa, palveluspiian Saaran, juutalaistytön. Suuret kyynelkarpalot pyrkivät hänen mustiin, loistaviin silmiinsä. Siinä hän istui lapsenmiehellä, niinkuin hän kerran oli istunut koulussa ja kuullut evankeliumin jaloutta. Kyyleleet valuivat hänen poskillensa.

— "Älä anna lapseni tulla kristityksi!" olivat äidin viimeiset sanat olleet kuolinvuoteella; ne kaikuivat hänen sielussansa ja sydämessänsä yhdessä lain käskyn kanssa: "Kunnioita isänsä ja äitiä!"

"Enhän minä ole kristitty! juutalaistytöksi ne minua sanovat; sen sanoivat naapurinpojat pilkalla viime sunnuntaina, kun minä seisahduin kirkon ovelle, joka oli auki, katsoakseni miten alttarikynttilät paloivat ja seurakunta veisasi. Koulu-ajasta asti hamaan tähän päivään saakka kristinopin voima paistaa, vaikka ummistaisin silmäni siltä, paistaa aurinkona suoraan minun sydämhenei; vaan äiti, minä en saata sinulle murhetta haudassasi; minä olen pysyvä siinä lupauksessa, jonka isä teki sinulle; minä en tahdo lukea kristittyjen pipliaa, onhan minulla esi-isäini Jumala, johon minä voin luottaa!"

— — — Ja vuosia kului.

Isäntä kuoli, emäntä eli vähissä varoissa, ettei voinut enää pitää piikaa, mutta Saara ei muuttanut pois, hän oli auttajana hädässä, hankki työllensä leipää taloon. Sukulaisia ei ollut ketään, jotka olisivat ottaneet perhettä hoitaaksensa, kun emäntä päivä päivältä heikkeni ja kuukausia makasi vuoteella sairaana. Saara valvoi, holhoi, teki työtä, lempeänä ja nöyränä, ollen siunaukseksi köyhässä talossa.

— "Tuolla on raamattu", sanoi sairas emäntä, "lue minulle vähäisen siitä, tämä ilta on niin pitkä ja minä haluan hartaasti kuulla Jumalan sanaa".

Ja Saara otti kirjan ja luki sairaalle siitä; usein kiertyi kyneleitä hänen silmiinsä, mutta hänen silmänsä tulivat kirkkaammiksi, ja kirkkaammaksi tuli hänen sielunsaakin: "Äiti, lapsesi ei ole ottava kristittyjen kastetta, ei ole kuuluva heidän seurakuntaansa, sen olet sinä vaatinut ja sen minä säilytän sinulle, siinä olemme yksimieliset täällä maan päällä; mutta tuolla ylähällä on — on sopu parempi Jumalan tykönä, 'hän saattaa meidät kuoleman kautta!' — 'hän käy maan päällä, ja kun hän on tehnyt sen janoovaksi, tekee hän sen sangen rikkaaksi'. Sen minä ymmärrän, itse en tiedä sitä miten. Vaan se on hänessä ja hänen, Kristuksen, kautta".

Ja hän vapisi tätä pyhää nimeä mainitessaan, tulen kaste kävi läpi hänen luittensa kovemmin kuin hänen ruumiinsa sieti, ja se notkistui heikompana kuin sairas, jonka tykönä hän valvoi.

"Saara raukka!" sanoivat ihmiset, "liika työ ja valvominen ovat rauaisseet hänen voimansa".

He veivät hänen vaivaisten hospitaliin, siellä hän kuoli: sieltä vietiin hän hautaan, mutta ei kristittyjen kirkkomaahan, siinä ei ollut sijaa juutalaistytölle; sen ulkopuolella, lähellä aitaa sai hän haudan.

Ja taivaan aurinko, joka paistoi kristittyjen haudoille, paistoi myös juutalaistytön haudalle, ja virrenveisuu, joka kuului kristittyjen kirkkomaalla, kaikui hänenkin hautansa yli; sinnekin kuului ennustus: "Kristuksessa on ylösnousemus! Hänessä, Herrassa, joka sanoi opetuslapsillensa: 'Johannes kastoi vedellä, mutta te kastetaan pyhällä hengellä!'"

PATRIK O'BRIEN JA KATRI.

Patrik O'Brien oli vouratilallinen, se on, hänellä oli, vuotuista veroa vastaan maanomistajalle, pieni talo ja vähäinen maatilkku, josta hän ahkeralla työllä sai niukan eläkkeensä. Hän oli nuori, uhkea, kookas mies, tukkansa oli musta, kiharainen, ja silmät tummansiniset. Hänellä oli kaksi ominaisuutta, toinen hyvä, toinen epäiltävä, tai ehkäpä epäiltäviä kumpikin. Ensimmäinen oli se, että hän oli alkuansa laajalle levinneestä suvusta, joka kerskailee olevansa entisen Irlannin kuninkaan O'Brien'in jälkeisiä; ja vaikka tosin on epäilyksen alaista, onko mitään etua siitä, että ollaan semmoista sukua, joka muutama vuosisata takaperin oli kuuluisa, vaan joka sittemmin on saanut kärsiä puutetta ja viheliäisyyttä; niin Patrik kumminkin oli ylpeä sen puolesta ja varsinkin siitä, että hän aina asui esi-isäinsä maalla. Siihen aikaan nimittäin kuin Cromvell valtasi milt'ei koko Irlannin, asui tällä maapaikalla eräs O'Brien ja sai, tavalla tai toisella, luvan jäädä siihen asumaan; siinä oli hänen perheensä sittemmin pysynyt. Linnasta,

jossa sen-aikuisen O'Brienin sanottiin asuneen, ei enää ollut mitään jäljellä, ja Patrikin, hänen jälkeisensä, asunto oli ainoa jäännös siitä sivurakennuksesta, jossa ennen muinoin talli oli ollut, eikä tämäkään ollut Patrikin oma, vaan hän asui siinä vouralla; mutta se oli ja pysyi kumminkin hänen esi-isänsä entisenä asuntona.

Se nyt oli Patrikin ensimmäinen ominaisuus.

Toinen oli se, että hän, vaikk'ei juuri ollut mikään juomari, paljon kumminkin rakasti iloista seuraa, ja semmoisissa tiloissa lauleli hän kauniilla äänellään monta kaunista laulua, josta toverinsa mieltyivät häneen yhä enemmän; mutta vuodentulonsa ja muut saaliinsa eivät lisääntyneet samassa määrässä kuin suosio.

Totta on, että hän näki muutoksen tässä suhteessa olevan tuiki tarpeellisen, mutta totta on myöskin, että siihen vakuutukseen tuli hän vasta sitten kuin hänelle oli tapahtunut eräs tapaus joka hänen mielestensä oli hyvin tavaton. Eräänä päivänä nimittäin olivat ojaportaatt kummitelleet hänen silmissänsä; ei suinkaan siitä syystä, että hän sinä päivänä olisi ollut juomingeissa ja tullut humalaan, ei, hän ei koskaan ollut selvemmällä päällä. Mutta, näet, elämässämme on joskus semmoisiakin hetkiä jolloin luonnon antamat viisi aistiamme pettävät meitä aivan kirkkaalla päivällä, yhtä äkki-arvaamatta kuin hevosenkin, kun se horjahtaa astuessaan. Oikeastaan eivät ojaportaatt kummitelleet hänen silmissänsä, vaan joku olento niiden päällä. Palatessaan kerran erästä kylästä, joka oli peninkulman matkassa hänen kodistansa, ja lähetessään metsää jonka kautta hänen oli mentävä, näki hän oudon olennon kulkevan portaita myöten metsään. Ennenkuin olento peräti katosi, seisoi se muutaman tuokion portailla, auringon valaisemana, niin ihmeellisen solakkana ja loistavana, että Patrik, joka ei ollut taika-uskosta vapaa, tunsu sydämensä säpsähtävän ja luuli sitä metsän miniäksi, joka oli tullut maailmata katselemaan. Mutta, vaikka Patrik hämmästy, ei hän kumminkaan ollut mikään pelkuri, vaan kiirehti haamuun perään. Metsätie teki tässä polven, jonka tähden haamu hetkeksi peittyi hänen silmistään, mutta nähtyään sen taas, huomasi Patrik sen olevan yhtä yksinkertaisessa puvussa, kuin seudun tytöillä oli, ja luuli tuosta, että metsän miniä, nähtyään jonkun tulevan perästänsä, oli muuttanut muotonsa. Näitä arveluja ei kauan kestänyt, sillä kun Patrik ennätti aivan lähelle haamua, kääntyi tämä ympärinsä, ja nytpä Patrikkimme näki, ettei edessään ollutkaan muuta kuin eräs neito, jonka hänen oikeastaan olisi pitänyt varsin hyvin tuntea: Katri O'Connor, erään O'Connor-nimisen vourajaan ainoa tytär. — Tytön isä kehui myöskin olevansa ylhäistä sukua ja oli melkein yhtä köyhä kuin Patrik ja hänen sukunsa. — Katria oli Patrik ennen sekä nähnyt että ei ollut nähnyt, se tahtoo sanoa, ei ollut häntä sen enempiä tarkastanut. Mutta nyt, nähdessään Katrin kauniit, mustat kulmakarvat kaarina sinisten silmäin yli ja hänen täysikasvuisen, neitseellisen vartalonsa, joka niin lumoavaisesti soveltui silmäin ja muun muodon kanssa yhteen, ei hän, Patrikin mielestä, enää ollut se entinen Katri, joka hänen oikeastaan olisi pitänyt tuntea. Haamuun, jonka hän nyt näki, oli tuo haamu portailta kummallisesti kätkeytynyt, ja hän tunsu olevansa niin kummallisella mieli-alalla, niin hädissänsä, että hän kulki Katrin sivulla eikä kunnon sanaa suustansa saanut, vielä vähemmin saattoi laulaa hyräellä niinkuin muille tytöille. Tämä oli se tavaton seikka, joka hänelle oli tapahtunut.

Kun sittemmin joskus satunnalta puhuttiin Katrista ja sanottiin häntä kauniiksi ja kelpo tytöksi, niin ei se ollut ollenkaan Patrikin mieliin; sillä hän piti muiden ylistykset vallan vähäpätöisinä sen rinnalla, mitä hän itse tiesi ja oli nähnyt metsässä. Ja jos joku omasta puolestaan olisi kehumut Katria kauniiksi, niin olisi Patrik varmaankin vaatinut kehuja keppisille ja taistellut niin kau'an, kuin oli jaksanut pystyssä pysyä. Sanalla sanoen, Patrik tunsu itsessään jotakin outoa, ihastusta, voimaa, joka juovutti häntä paljoa suloisemmin, kauemmin kuin mikään juoma, jota hän koskaan oli juonut; ja osaksi sentähden, että hän nyt oli saanut toisen ma'un, osaksi senkin vuoksi, että hän nyt pyrki Katrin mielisuosiioon ja jos mahdollista toivoi saada hänet vaimokseen, herkesi hän juomasta, vaikk'ei sentähden kumminkaan mihinkään raittiuden seuraa ruvennut jäseneksi.

Kun nuori mies rakastuu näin kovasti, etsii hän tavallisesti, mistään muusta huolimatta, tilaisuutta saadaksensa ilmoittaa sitä, ja harvoinpa sattunee niin, ett'ei hän tilaisuutta siihen saa. Ja kun tämä tapahtui Patrikin ja Katrin välillä, niin oli kaksi onnellista ihmistä lisäksi maailmassa; sillä Katrikin rakasti Patrikia, jonka kyllä jo saattoi arvata siitä vaikutuksesta, minkä hän tuolla metsässä oli tehnyt Patrikiin; harvoin, näet, voinee se, joka on peräti penseä, viehättää toista puoleensa niin kovasti.

Mutta kohta senjälkeen kuin he olivat luvanneet olla uskollisia toisilleen, kuoli Katrin isä, ja emintimänsä aikoi mennä toisiin naimisiin.

Eräänä aamuna seisoi Katri Patrikin asunnon ulkopuolella. Riemuisena juoksi sulhasensa häntä vastaan, tervehti ja pyysi astumaan sisään; Katripa ei tullut, vaan sanoi: "Minun ei sovi enää olla kotonani, ja sinä tiedät, Patrik, ukko Mac Kay'n sanovan meitä Irlantilaisia niin kevytmielisiksi, että menemme naimisiin, vaikk'ei meillä ole mitään; saamme muka sitten suuren perheen, mies rupeaa juomaan ja vaimo tulee onnettomaksi. Vaan niin ei pidä oleman meidän laitamme, Patrik; minä en voisi nähdä sinun tulevan humalassa kotiin..."

— "Tai menevän humalassa ulos", lisäsi Patrik, joka oli enemmän kokenut ja sitä paitsi oli leikkisä kuin Irlantilainen konsanaankin.

— "En mitenkään", jatkoi Katri, "ja sentähden menen minä herra O'Doolen palvelukseen. Hän on vourannut suuren tilan lähellä Limerik'in kaupunkia ja tarvitsee reippaita piikoja. Säästetään sill'aikaa, Patrik, rahaa, minkä voimme, ja sitten, saatuamme kylliksi kokoon, pidämme häät, jos vaan maltat odottaa niin kauan".

— "Voi, Katri-kultani", virkki Patrik vakaisesti: "kyllä minä maltan koko elämäni ajan ja vielä tulevaisenkin, enkä koskaan taukoa sinua rakastamasta. Mutta kuinkas paljon luulet menevän aikaa, ennenkuin häitä pidämme?"

— "Se riippuu siitä, kuinka ahkeraan teemme työtä ja kuinka paljon saamme säästetyksi. Minun laskuni mukaan menee siihen kolme vuotta".

— "Mutta jos minä teen työtä kahta ahkerammin entistäni, eikös sitten puolitoista vuotta ole kylläksi, Katriseni?"

"Niin, Patrik, kun vaan saamme kokoon kaksikymmentä puntaa, joilla voimme vourata enemmän maata lisään ja ostaa lampaita sekä saada tuo huoneesi parempaan kuntoon, niin sitten pidetään häät".

— "Kolme vuotta! Puolitoista vuotta!" huokasi Patrik. "Voi, Katri-kultani, mitenkähän kärsinäkään olla niin kaukana erilläni sinusta? Siellä sinä saat nähdä pulskia miehiä, joita ei suinkaan puuttune Limerik'issä, ja ne, nähtyään sinut, rakastuvat sinuun ja ilmoittavat sinulle rakkautensa, ja minä, minä en ole siellä vakuuttamassa, ett'ei kukaan voi rakastaa sinua niin sydämmen pohjasta kuin Patrik O'Brien, sillä se on varsin mahdotonta!"

— "Kuules nyt, Patrik, tässä on isä-vainajani koira, ainoa perintö isältäni, sen saat sinä, jääköön se luoksesi. Ja nyt annan minä sinulle suuta, koiran katsoessa päältä, niin tottapa silloin tietänet, ett'en sinua petä".

Oli ikäänkuin tuo suuri, musta koira olisi ymmärtänyt heidän puheensa, sillä se tuli Patrikin luo ja nuoleskeli hänen käsiään. "Niin, Vahti", sanoi Katri, "nyt saat jäädä Patrikin luo, kunnes palajan". Patrik saattoi morsiantaan matkalle; hänestä erottuaan seiso i hän vielä Vahdin kanssa kauan siinä ja katsoi alakuloisena Katrin perään, kunnes häntä ei enää näkynyt. Sitten menivät he kotiinsa, Patrik kovin suruissaan. Istuttuaan siinä itkusilmin jonkun aikaa, nousi hän ylös vakavalla päätöksellä ryhtyä oitis työhön eikä lakata siitä, ennen kuin voi tuoda Katrin kotiinsa ja sitten alottaa uutta elämätä.

Hyvin kävikin. Patrik oli liukas liikunnoiltaan niin koti- kuin ulkotöissään, ei ollut ylpeä, vaan teki työksen mitä vaan sai, istutti sekä kitki perunoita, kävi heinässä, kuljetti sikoja kaupunkiin myötäväksi j.n.e., eikä koskaan itse määrännyt palkkaa vaivoistaan, vaan otti vastaan, mitä annettiin, pitäen sitä taivaan suomana lahjana, jonka avulla voisi saada Katrin vaimokseen. Tosin eivät seutulaiset olleet varsin varakkaita, ja hän ansaitsi vaan pieniä rahakappaleita, joita hän talletti vanhassa saviastiassa; mutta kun aikaa sai vähän kuluneeksi, niin jopa astian pohjalla oli kaksi rahakerrosta.

Silloin tapahtui eräänä aamuna Patrikille seikka, joka saattoi hänet hämmästykseen. Hän sai, nimittäin, kuulla melkein jok'ainoalta naapuriltaan, että Vahti oli menetellyt varsin rajusti ja purrut sekä raadellut kanoja ja hanhia, lampaita ja sikoja. Naapurit kyllä eivät olleet ankaria Patrikkia kohtaan, vaan hänen täytyi kumminkin kopistaa savi-astiastaan kaikki rahansa vahingon korvaukseksi. Tämä kävi kipeästi Patrikin sydämmelle, ei ainoastaan rahain vuoksi, vaan senkin tähden, että hän koiran rajussa käytöksessä näki sen varoituksen, ett'ei Katri enää rakastanutkaan häntä. Patrik kirjoitti kohta kirjeen Katrille, jossa kertoi asian ja selitti pelkonsa. Kohta sai hän kirjeellensä vastauksen, joka ei ollut Katrin kirjoittama — sillä, niin kaunis tyttö kuin hän olikin, ei hän kumminkaan osannut kirjoittaa, tuskinpa nimeänsäkään. Sen sijaan oli hän piirtänyt puumerkkinsä alle. — Kirje kuului näin:

"Tämän kautta vakuutetaan Teille, että Kati on kaunihimpia piikoja ja että kaikki pitävät hänestä paljon; mutta Sinulle, Patrik, minä olen yhtä uskollinen ja tähän on lisättävä, että voitte vähän kurittaa Vahtia tai sitoa hänet tai panna turpasuitset päähän. Vaan se on synti, ja parempi on kurittaa häntä, eikä mitään tyhjiä luuloja.

Vouraja O'Doolen vaimo".

— "Kuules nyt", sanoi Patrik Vahdille, luettuaan kirjeen ja tullen taas hyvälle tuulelle, "minä olen saanut luvan kurittaa sinua; mutta minä en tahdo olla paha. Olethan kumminkin Katrin koira, ja aina olit todistajana, siksipä annan sinulle anteeksi".

Vahti kun kuuli Katrin nimen, hyppäsi heti riemuissaan Patrikin päälle ja nuoleksi hänen kasvojansa, ja kun Patrik näki koiransa olevan niin hyvillään, meni hän sen kanssa kylään, vei sitä kanojen,

lampaiden ja sikojen joukkoon ja mainitsi aina Katrin nimeä, ja joka kerran hyppeli Vahti riemuissaan ylös isäntänsä rinnoille, ikäänkuin olisi vakuuttanut, ett'ei muka enää milloinkaan saada esteitä isäntänsä häille; ja Patrik rohkaisi mielensä uudestaan.

Jonkun ajan kuluttua, kun rahoja taas oli keräytynyt savi-astiaan, tapahtui sama seikka toisen kerran. Vahti oli kerran yöllä ollut erään vouraajan talossa, puolen peninkulman päässä, ja raadellut hänen lampaitaan. Kun Patrik tällä kertaa sai vahingon korvanneeksi, oli hänellä jälellä ainoastaan kuusi penciä (= 60 penniä), ja harmissaan päätti hän juoda nekin; moneen, moneen aikaan ei hän ollut väkevää maistanut tilkkaakaan ja nyt halusi hän virvoitusta.

Mutta tällä erää ei juominenkaan voinut ilahduttaa häntä; hän harmistui vaan harmistumistaan ja kuta lähemmäksi hän tuli kotiansa, sitä vakavammin päätti hän tehdä selvät tilit Vahdin kanssa, vaikkapa tämä olikin Katrin koira ja oli ollut todistajana heille.

Vahti loikoi tuvan edustalla ja näkyi ymmärtävän isäntänsä aikeet, sillä se ei juossut hänelle vastaan, vaan irvisteli hampaitansa, sanomatta sentään mitään.

— "No, etkös enää osaa olla nöyräkään?" virkkoi Patrik; "pitäisikö minun kenties pyytää anteeksi sinulta, hä? Ei maar. Ensi kerralla sain maksaa yksikolmatta shillinkiä ja 3 penciä, ja nyt seitsemäntoista shillinkiä, paitsi niitä kuutta penciä, jotka panin viinaan, ja nekin vaivatkoot, jos ei ihmisten, niin Jumalan silmissä, sinun omaa-tuntoasi. Sinä olet ainoa vihamieheni, mutta sinäpä saatatkin minut varsin perikatoon, ja kun nyt kaupan päällisiksi vielä minulle hampaitasi irvistelet, ja minä olen saanut luvan, niin nytkös minä sinulle..."

Ja äkäpäissään, ennenkuin vielä sai puheensakaan loppuun, tavoitti Patrik sauvallansa Vahtia. Mutta kaiketi lie esipuhe ollut liian pitkä ja ilmoittanut Vahdille, mitä tapahtuva oli, sillä koira vältti lyönnin, juoksi takaisin tupaan ja asettui varsin julmana vastarintaan, myrysten, ikäänkuin olisi tahtonut sanoa: No, sopisi tuota kerrankin koettaa, kumpainenko meistä on väkevempi.

— "Hauskahan tosiaan on nähdä, että tahdot puolustaa itseäsi", sanoi Patrik, "varo nyt päätäsi."

Vahti väisti päätään pois hänen iskultaan ja aikoi karata Patrikkiin kiini, mutta nytpä vasta lyönti läjähtikin ja sattui Vahdin etujalkaan. Kovasti isku kaiketi koiraan koski, sillä tämä kaatua romahti kyljelleen, nousi sitten ja juoksi kolmin jaloin vinkuen ympäri huonetta ja kiiti kuin nuoli ulos kyökkiin.

Nyt kun Patrik oli kerran saanut kelpo lailla lyödä sivalletuksi, halusi hän lyödä vieläkin, jonka tähden hän ajoi koiraan takaa. Vahti kipusi pieniä tikapuita myöten ylisille, ja jäi aukon suulle seisomaan, ikäänkuin olisi havainnut tämän olevan hyvän puolustuspaikka, tai ikäänkuin sieltä aikoisii ruveta sovintoa hieromaan; mutta, siitä huolimatta, kipusi Patrik perästä, sauva kädessä, ja kun nyt koira ei nähnyt itsellään olevan muuta keinoa kuin lähteä kypälämäkeeseen, kääntyi se äkkiä ympäri ja pujahti ulos akkunälävestä, mutt'ei ihan täydelleen siinä onnistunut, sillä kinttunsa saivat vähäsen maistaa sitä ankaraa iskua, jonka Patrik oli aikonut sen selkään. Mutta ankarammin sattui isku akkunanpieleen, rikkoi lahoneen puun ja teki rei'an olkikattoonkin, ja nytkös Patrik sai nähdä kummia: erästä saviastiasta juoksi kokonainen virta kultarahoja esille, jotka kilisten levisivät ylisten lattialle!

Patrik ei uskonut silmiään. Hän pelkäsi, että hänelle oli tapahtunut liian suuri siunaus tahi että äsköisessä viinassa, jonka hän oli juonut, oli joku lumous. Hän seisoi kauan aikaa paikallaan ja katseli rahoihin epäilevin silmin, ikäänkuin olisi luullut olevan takanaan jonkun, joka luuli Patrikia niin tuhmaksi, että antaisi tehdä pilkkaa itsestään. Mutta vähän ajan kuluttua arveli hän, että saisihan yhden noista kiiltävistä kappaleista ottaa ylös ja katsella edes sitä, ja hän näki niiden olevan ulkonäöltään vanhoja kultarahoja vuodelta 1620. Nyt iski hänen mieleensä se ajatus, että joku hänen esi-isistään oli piiloittanut tänne rahojaan; olihan semmoista ennenkin kuultu.

Ennen pimeään tultua oli Patrik kerännyt jok'ainoan rahakappalen; mutta nyt kun hän näki olevansa rikas ja oli iloissaan siitä, rupesi hän kohta kovasti pelkäämään, että kentiesi Vahti, joka oli ollut syynä hänen rikastumiseensa, paraikaa juoksee rajuna kylässä, puremassa ja raatelemassa seudun lampaita, ja hän siis olisi saanut rahaa ainoastaan korvatakseen Vahdin tekemiä tuhotöitä. Se ajatus, mitähän Katri tästä sanoo, ja pelko, mitä Vahti tehnee, pitivät häntä valveilla koko yön, ja aamulla oli hän rauhaton, kuullessaan vähimmäinkin jyskeen, sillä hän ajatteli silloin, nyt tullaan varmaankin sanomaan kuin monta lammasta Vahti on raadellut. Mutta ketään ei tullut.

Koko päivän oli hän yhtä rauhaton; illan tultua kaivoi hän rahat tuvan lattian alle, ja läksi seuraavana aamuna astumaan Limerik'iin.

Tultuaan O'Doolen tilalle, kuulusteli hän Katria, mutta häntä ei silloin ollut saapuvilla; Patrik vietiin emäntä O'Doolen luo ja oli tuskin saanut nimensä sanoneeksi, kun emäntä lausui: "Vai niin, tekös olettekin se mies, jonka luona kunnan ihmiset eivät voi olla? Minkähän tytön luulette olevan niin

typerän, että ottaisi miehekseen teidät, jos ette pidä sanaanne pyhänä. Vieläpä olette niin rohkea, että itse tulette sitä ilmoittamaankin!"

Tuotapa puhetta ei Patrik käsittänyt laisinkaan; käsitti sitten vasta, kuin hänelle kerrottiin Vahdin edellisenä päivänä tulleen sinne. Kuinka Vahti oli voinut löytää Katrin niin kaukaisesta kaupungista, jossa se ei ollut koskaan ennen käynyt, sitä kaikki pitivät ihmeenä ja sen merkinä, että Patrik oli ollut uskoton morsiamelleen, ja ett'ei hänen luonaan voi kukaan tulla toimeen. Mutta kun Patrik kertoi emäntä O'Doolelle, mitä hänellä oli Katrille ilmoitettavaa, nousi suuri ilo. Katri tuli kohta myöskin paikalle ja oli alussa hyvin hämmästynyt, mutta tuli sitten kohta iloisemmaksi, ja Patrikin mielestä loistivat hänen morsiamensa silmät kahta kauniimmin ilosta. Kohta tuli vuoraaja O'Doole kotiin, tulipa itse Vahtikin esille ja käytti oikein säädyllisesti, oli näet, vierasten läsnä-ollessa ikäänkuin ei mitään olisi tapahtunut ja tervehti vain Patrikkia hyvin kylmästi.

Nyt tahtoi O'Doole heti valmistaa häät ja kehoitti Patrikkia vuoraamaan maata läheistöllä, mutta Patrik kiitti kauniisti ja sanoi tahtovansa jäädä entiselle paikalle, jossa ostaisi sekä vouraisi enemmän maata lisää.

— "Mutta", sanoi hän yksivakaisen näköisenä Katrille, "mitä teemme Vahdin kanssa? Kyllähän se on sinun koirasi, Katriseni, ja se on kerran ollut todistajana meillä, niinkuin muistanet, ja sehän se oikeastaan onkin, joka meidät rikkaiksi teki, enkä minä henno sitoa enkä lyödä häntä enää: mutta köyhtyisi maar itse ministerikin, maksaissaan kaikkia niitä kanoja, lampaita ja sikoja, joita Vahti heikkoudessaan joskus kohtelee tuimasti".

Nyt yhtyi vuoraaja O'Doole heidän puheensa ja tutkisteli mitä Vahti oli tottunut saamaan ruoakseen pienestä penikasta asti sekä millä sitä Patrik oli ruokkinut; ja niinpä saatiin tietää, että Vahti oli englantilaista rotua ja oli Katrin isältä saanut lihaa ainakin sunnuntaisin, mutta Patrikin luona ei saanut lihaa eikä luuta nähdäkään, Patrik kun ei koskaan itsekään syönyt lihaa siitä päivin, kuin rupesi rahoja säästelemään. Vahdissa oli halu lihan perään kiihtynyt kiihtymistään ja kun ei hänelle sitä annettu, päätti hän itse hankkia.

Ja nyt — vaikk'ei liene sopivaista puhua samalla lihasta kuin rakkaudesta — lopetamme sillä toivotuksella: että jokainen nuori poika, joka rakastaa neitoa ja rakkautensa tähden saa kärsiä kauan vaivaa, olisi yhtä onnellinen kuin Patrik O'Brienkin oli.

NOIDAN KYNSISSÄ.

Anna Leena oli syntynyt vaivaishuoneessa; vaan samapa se on, missä hän oli syntynyt; hän ei tuntenut isäänsä eikä äitiänsä, sillä edellinen oli kuollut vähää ennen Anna Leenan syntymistä ja jälkimmäinen kohta sen perästä.

Kun rikkaalle syntyy lapsi, niin siinäkö hyöritään ja pyöritään, kelvollisella lailla vastaan-ottamaan pientä vierasta! Niin, eikä tässä suhteessa juuri rikkaan lapsesta tarvitse esimerkkiä hakea, näemmehän sen jo omistammekin, jos meillä niitä on muutama: siistiksi, somaksi ja soreaksihan mekin laitamme kaikki pikkuisen vieraan varaksi, vaikk'ei se puolestaan pidä vähääkään lukua mistään laitoksista.

Eipä Anna Leenankaan mailmaan tullessa paljoa hääritty, valmisteltiinhan vaan vähäsen; eikä vastaan-ottokaan juuri erinomaisen lempeä ollut. Äiti, heikko olento, nääntyneenä huolten ja köyhyyden kuorman alla, otti lapsen syliinsä, ja vähäinen ilonväre välähti hänen kasvoillaan; sitten siunasi hän tytärtään ja — muutti parempaan eloon.

— "No, niin hänestä loppu tuli", sanoi muuan toinen vaivaishuoneen eukoista ja otti lapsen kuolleen äidin luota; "kunhan vaan lapsikin menisi samaa tietä! vaan äläs, rikkaruoho ei niin pian katoa. Mitähän sinäkään mailmasta haet, pikku lapsi Kukahan sinuakaan on tänne haettanut?"

Näyttipä siltä ikäänkuin lapsi olisi ymmärtänyt hänen sanansa, se avasi terävät silmänsä ja katsoi niillä eukkoon; tämä tuli tuosta oikein hämille ja pani lapsen aivan kernaasti kätkeyseen.

Seuraavana sunnuntaina tarjosi pitäjän vaivaishoitokunta turvattoman lapsen urakka-hoidolle. Vähimmästä tarjoutui sitä hoitamaan vanha köyhä muija, jolla oli pieni mökki tuolla kankaalla. Hän otti lapsen syliinsä ja mennä juntusti pois. "Ole hyvä lapselle!" virkkoi pappi hänen jälkeensä.

Nurinaa tai mörinää kuului uudelta kasvatus-äidiltä vastineeksi, hän astui vaan eteenpäin, taakse katsahtamatta.

"Ole hyvä lapselle!" jupisi hän käydessään. "Onkos sitten kukaan minulle hyvä, minulle, jota he sanovat noidaksi? Antavatkos he minulle mitään, kun vaan uskaltavat kieltää? Ei maar. Pyytäissäni antavat kyllä almun, mutta eivät hyvästä sydämmestä eivätkä anteliaasta kädestä, vaan sentähden, ett'eivät tohdi sitä kieltää minulta; pelkäävät, näet, että lukisin ja loihtisin heidät karjoineen päivineen, jota kumminkan en ikinä ole osannut tehdä. Kierosilmäinen, ontuva, kyttyräselkäinen mä tosin olen, vaan en mikään noita. Ihmisten pitäisi oleman hyviä minua kohtaan, koska olen luotu muita rumemmaksi; vaan ovatko he niin? Ei, he kokevat välttää minua, milloin vaan voivat".

— "Ole hyvä lapselle!" virkki hän taasen. "Niin, se on omassa vallassasi, pikku tyttö. Jos tahot rakastaa vanhaa Katria, niin pitää hänkin sinua rakkaana, niin rakkaana, kuin jos olisit hänen oma silmäteränsä; mutta jos tahdot olla niinkuin muutkin, niin —" synkkä pilvi tummahti vanhan Katrin kasvoilla, mutta se hälveni, ja hän virkki varsin tyynimielisenä: "niin sitten en sinusta huoli".

Lapsi jäi Katrin luo. Kun tämä sai vuosineljännekseltä rahat lapsen ruoasta ja hoidosta, tuli eräs vaivashoitokunnan jäsenistä hänen luokseen, katsomaan oliko lapsen hyvä olla, oliko se puhtaissa ja siisteissä vaatteissa. "Tuo lemmon noita on tosiaankin parempi, kuin maineensa", sanoi mies, tultuaan kotiin; "pikku tyttö näkyi olevan iloinen ja hyvässä hoidossa".

— "Hän kai aikoo pitää lasta luonaan, kunnes tämä on kyllin suuri voidakseen noidaksi oppia. Vanhalle noidalle se kai on oikea onni, kun saa nuoren sielun pahalle myödyksi", arvelivat toiset. Sillä välin annettiin lapsen olla Katrin kasvatettavana, ja tämä osoittikin sitä kohtaan niin paljon lempeää huolta, että muut entistä enemmän rupesivat kammoksumaan ja vihaamaan häntä. Muutamat sanoivat papille, että lapsi pitäisi pantaman johonkin toiseen paikkaan, mutta tämä, joka hyvin huomasi, mitä sillä tarkoitettiin, ja tahtoi tyhjäksi tehdä luulot noituudesta, sanoi, että lapsi saisi jäädä entisen kasvatus-äitinsä luo, niin kauan kuin tämä teki sen toimen vähimmästä maksusta ja oli hyvä lasta kohtaan.

Näin kasvoi Anna Leena. Hän rupesi jo käymään kasvatus-äitinsä asioilla, toi maitoa ja hankki jauhoja ja ryyniä myllyltä.

— "Kenen tyttö sinä olet?" kysyttiin häneltä.

— "Vanhan Katrin".

— "Sin'olet vaivaishuoneen lapsia".

— "Vanhan Katrin tyttö minä olen, kuulettehan!"

— "Niin, mutta sinä synnyit vaivaishuoneessa".

— "Niinkö vaimen? — Vaan ehkä sinä siellä kuolet?"

— "Se on pahan-ilkinen lapsi", arvelivat ihmiset. "Kun joku tahtoo muistuttaa hänelle mikä hän on, tai vaan tehdä ivaa hänestä, niin on hän heti valmis haukkumaan ja uhkailemaan".

— "Orpo tyttö! Noitatyttö!" huusivat pojat hänelle.

— "Onkohan niin, puhutkohan totta, mokomakin taulahattu, ja sinä siellä, senkin variksen nokka! Vai niin, varokaa itsiänne!" ja hän rupesi jupisemaan muutamia outoja sanoja, ja teki kädellään merkkejä ilmaan ja hiekkiaan. Tuosta pojat niin säikähtivät, että huutain juoksivat kotiinsa, kertoen Anna Leenan tahtoneen loihtua heidät. Tässä mentiin niinkin pitkälle, että Anna Leenasta kanneltiin vanhalle Katrille ja käskettiin kurittamaan tyttöä.

— "Niin, kyllähän se on paha", arveli vanha Katri; "mutta kuulkaas! mieleeni johtuu jotain: olikohan Anna Leena pahan-ilkinen niitäkkin kohtaan, jotka eivät häntä pilkanneet, vaan antoivat hänen rauhassa kulkea tietään?"

Sitä ei kantelija tiennyt.

— "Annappas", neuvoi Katri, "pojillesi koivuries pikkuisen, kunnes taukoavat pilkkaa tekemästä köyhästä lapsesta. Luulenpa, että se keino auttaa".

Kantelija kääntyi pois ja oli vaiti. "Eihän olekaan kumma", arveltiin nyt, "että Anna Leena on niin pahanilkinen, vanha noita kun pitää yhtä hänen kanssaan siinä. Kelvottomana se pysyy koko elin-aikansa".

Katri sanoi kasvatustyttarelleen, että hänestä oli kanneltu. "Pitäiskö minun olla tuppisuuna, kun muut

minua pilkkaavat?" kysyi lapsi ja katsoi suurilla, kirkailla silmillään kasvatus-äitiensä.

— "Vaan entäs, jos niin tahtoisin sun tekemään, tekisitköhän? Tahtoisitko, kultamuruseni, minun tähteni kärsiä ja olla vaiti?"

— "Tahtoisin, äiti".

— "Niin, mutta sitä sinun ei huoli tehdä. Varo vaan, ett'et kellekään viattomalle tee ilkeyttä; vaan jos joku kohtelee sinua pahoin, käytä sitten terävää kieltäsi. Siinä on Herra antanut sinulle puolustusaseen, joka on kultaa kalliimpi, ja joka tekee sinut pelättäväksi kaikille, jotka eivät pane vähääkään arvoa rehelliselle köyhyydelle".

Nuo olivat outoja opetuksia, ja vaikka lapsi kuinkakin koki niitä mieleensä painaa, oli toisiakin neuvoja, jotka yhtä syvälle juurtuivat hänen sydämeensä, vaikk'ei hän niitä niin suoraan saanut.

Hän sai niitä silloin kuin Katri hellästi painoi pientä tyttöstä äidillistä sydäntänsä vasten ja puhui kärsimisistään, toivostaan ja antaumisestaan Jumalan tahdon alle. Tuossa vanhassa, vaivaisessa ja ylenkatsotussa eukossa asui näet palava rakkauden tunne, jota ei maailma aavistanutkaan, sillä se oli itse kylmän kohtelemisensa kantta peittänyt lämpimän naisen sydämen jääkuorella. Hänen ruma ulkomuotonsa oli vaikuttanut tuon sekoituksen sääliväisyydestä ja inhosta, joka niin usein tulee raajarikkoin ja rumain osalle. Hänellä oli luja luonto, ja sen tähden oli hän pitänyt inhon parempana kuin sääliväisyyden. Hän tunsikin erinomaisen riemuntunteen, kun ihmiset häntä syyttömästi pilkkasivat ja panettelivat. Niin, se oli sen laatuinen ilo, että sitä kyllä piisasi. Kostaakseen koki hän aina säilyttää omaa-tuntoansa puhtaana ja niin kääntää vääryyden vihollistensa päälle.

Semmoiseen kurjaan elämän-onneen koki hän saattaa tyttölastakin, vaan aluksi ei aikeittensa pitänyt onnistuman, sillä hän rakasti lasta niin sydämmellisesti, jota hän ei tahtonut eikä voinutkaan salata, eikä tullut sitä ajattelemaankaan, että lapsen hentomielisyys, jota hän siten enensi, ehkä vastustaisi hänen aikeitaan.

Tätä hän sitä vähemmin aavisti, kun aikeensa nähtävästi onnistuivat. Runsaille luonnonlahjoilla varustettu tyttö sai lujan tahdon ja terävän kielen hänen vilkkaista, vaan rohkeista silmistään loisti rauhallinen ylenkatse kaikkia tylyjä sanoja kohtaan ja maine kasvatus-äitinsä noitavoimasta, jota nyt ruvettiin uskomaan tytöstäkin, tuotti hänelle omituista pelon-alaista kunnioitusta, joka lisääntyi tytön yhä enenevän kauneuden kautta.

Nyky-aikoina ei tosin noidiksi luultuja enää polteta eläviltä; vaan nytkin vielä on taika-usko niin syvälle juurtunut kansassa, että onneton se, jota noidaksi luullaan. Eikä siinä kyllä, että häntä yksinään vihataan, kamoksutaan, vielä jälkeisensäkin, polvesta polveen, saavat huo'ata saman kirouksen alla. Varsin vaikeaa, melkein mahdotonta on noidaksi luullun päästä pahasta maineestansa. Kaikki onnettomuudet pidetään hänen tuottaminaan, ja vähintäkin ystävyiden tai hyväntahtoisuuden osoitetta epäillään ilkeimmän pahuuden peitteeksi. Ei sydämmellisyydelle, ei oikeudentunnolle anneta siinä oikeaa arvoansa; niin, tämä viimeksi mainittu useinkin saattaa pahan entistä suuremmaksi, koska viattomasti epäilty siitä helposti saa syytä valituksiin, ehkäpä suomaan pahaakin ihmisille heidän vääryydestään, jonka kautta siis kerran herännyt epäluulo enenee enenemistään.

Anna Leena kasvoi suuremmaksi, ja hänestä tuli erinomaisen kaunis tyttö. Katri oli hänet totuttanut järjestyksen pitoon ja uutteruuteen, ja ihmiset arvelivat, että hän oli kylliksi suuri jo voidakseen itse leipäänsä hankkia, olematta enempää pitäjälle rasituksena. Yritettiin sijoittaa häntä jonnekin; mutta eipä kukaan tahtonut ottaa häntä palvelukseensa. Nuristiin tuosta papille, että tämä muka oli saattanut vaivaishoidolle liian pitkälliset kulunsa hän kun ei ollut myöntynyt siihen, että lapsi olisi otettu pois Katriltä silloin kuin se vielä oli niin nuori, ett'ei häntä voitu luulla noituuteen harjaantuneeksi. Ankarasti vastusteli pappi tuota ilkeää epäluuloa lasta kohtaan ja poisti itseänsä vastaan heitetyt moitteet, vaan sydämmessään tunsikin hän toisin; hän näki, että entisellä hyväntahtoisuudellaan hän ehkä oli sortanut ihmisen onnen.

Vielä muutamaksi vuodeksi jäi tyttö Katrin luo, mutta tapahtuipa tällöin, että eräältä talon-isännältä lähipitäjässä kuoli palveluspiika juuri kiireimmällä työn ajalla. Lieneekö hän ollut vähemmin taikauskoinen kuin muut, vai mitä, hän otti kuin ottikin Anna Leenan palvelukseensa.

— "Eikös sinua kamoksuta, kun noitatyttö on talossasi?" kysyivät naapurinsa häneltä.

— "Eipä sanottavaksi. Eihän kettu luolansa lähellä pure; muutoin näkyy Anna Leena olevan oikein oiva tyttö".

Ja niin hän olikin. Työ luisti häneltä, kuni itsestään; ei häneltä koskaan mitään kadonnut, ja mitä muut häneltä piiloon panivat, sen hän kyllä löysi. Kun hevonen tai muu eläin pääsi irti, ja se oli kiinni otettava, ei siinä koko talonväkeä tarvinnut kokoon kutsua miehissä koettamaan, sillä kun Anna Leena

otti heinätukon käteensä ja meni suoraan eläintä kohti, niin tuli se itsestään hänen luoksensa. Kotona tuvassa oli hän yksitoinen ja harvapuheinen, mutta ulkona puheskeli hän elukoille, hyväili niitä ja leikki niiden kanssa; senpä tähden tulivatkin vasikat ja nuolivat hänen kättään karkealla kielellään, lampaat juoksivat hänen luokseen, kaapivat hänen vaatteitaan etujaloillaan ja mullistelivat silmiään kummallisella tavalla, joka on omituista näille elukoille, kun niitä hyväillään. Tätä kaikkea pidettiin noitavoiman vaikutuksena. Jos hän olisi ollut niin ilkeä, kuin muutamat tuhmat palveluspiiat ovat, että olisi eläimille kostanut ne torat, joita syytä tai syyttä sai isäntäväeltä, niin tuskinpa sitä niin pahana olisi pidetty. Sen Anna Leena hyvin kyllä tiesi, mutta ei siitä sen enempää lukua pitänyt. Taika-uskon piirin ulkopuolella ei kellään ollut mitään Anna Leenaa vastaan, ja kun hän oli sukkela piika, joka palveli pienestä palkasta, pysyi hän siinä talossa monta vuotta. Usein kävi hän kasvatus-äitiään tervehtimässä ja toi hänelle tuon tuostakin rahaa palkastaan; sillä harvoin hänen uusia vaatteita tarvitsi ostaa, hän kun käytti siivosti ja huolellisesti, paikkasi ja korjaili niitä, kun vaan pienimmänkin vian huomasi, vaan teki sen aina niin somasti, että vaatteensa olivat kuin valetut hänen solakan vartalonsa ympärä.

Talvi-iltoina kokoontui pienen kylän nuori väki yhteen työtä tekemään vuorotellen eri taloihin. Kun kaikki olivat koolla, määrättiin kuinka paljon villalankaa silloin oli käytettävä, yhtä monta syltä kunkin lankakerästä, ja pantiin yhteen kokoon pöydälle. Tämän ympärä istahtivat nyt tyttöset; mutta kun Anna Leena oli joukossa, niin koki kukin väistyä hänestä niin kauaksi kuin vaan taisi. Tätä sekä heidän puoleksi arkoja puoleksi ylenkatsovia silmäniskujaan ei hän tavallisesti ollut huomaavinaan; mutta välisti kohtasi kumminkin vihan-isku hänen kauniista silmistään muutamia, ja tuosta pelko entistä suuremmaksi. Hänellä ei ollut ainoatakaa, jonka kanssa olisi voinut jotakin ystävällistä sanaa vaihtaa, ja kun tämä, nuorelle ja hyvälle sydämmelle luonnoton seikka, tuli hänelle tuiki tukalaksi, taisi hän lohdutusta hakea ainoastaan vanhan Katrin luona, jolla ei myöskään ystäviä ollut. Oli siis luultava, että hänestä aikaa voittain tulisi toinen Katri.

Siinä kylässä, jossa Anna Leena palveli, oli eräs Matti Pällinen, varakas sukkakauppias, ylen ylpeä, hänellä kun näet oli rahoja runsaasti, kartano komea korkealla kivijalalla, sekä oivat ja uhkeat pojat. Kun hän tiellä kohtasi Anna Leenan, niin ei alentanut itseään niinkään paljon, että olisi häneen katsonut tai tervehtinyt, silmäili vaan toiselle haaralle. Anna Leena teki silloin myöskin niin, ja samanhan tekevä se olikin, sillä tuon rikkaan, arvokkaan miehen ja köyhän, ylenkatsotun tytön välillä oli niin väljä väli, ett'ei heillä ollut toistensa kanssa mitään tekemistä. Vaan todestaankin pelkäsi Matti sekä tyttöä että kasvatus-äitiä, sillä hän oli hyvin taika-uskoinen. Jok'ainoa oven ja aukon yläpuolelle talossaan oli hän pannut terästä ja pihlajapuikkoja; taskussaan oli aina palanen pihkaa, ja samaan varovaisuuteen kehoitti hän vaimoan ja poikaansa. Joka vuosi, kun hän siivosi elukoitaan syöpäläisistä, hankki hän eräältä viisaalta tietäjältä lähipitäjässä taikajauhoja veden sekaan pantavaksi. Mutta mitä enemmän hän senlaisia keinoja käytti, sitä suuremmaksi paisui hänen pelkonsa, ja mielellään olisi hän rahaakin antanut, saadakseen Anna Leenan ja vanhan Katrin niin etäälle kuin mahdollista.

Niinkuin sanottu, hän oli ylpeä poikainsa puolesta, ja varsinkin tuottivat hänelle iloa kaksi vanhinta poikaa, Pekka ja Kalle. Niitä villakankaita ja sukkia, joita isä oli ostellut, kävivät he kaupittelemassa kaupungissa ja muissa pitäjissä, siten ansaiten hyvät rahat, ja tuo oli Matille mieliin, ja kohtuullistahan se olikin. Nuorin, Anttiniminen, poika oli myöskin koettanut samaa tointa, mutta hän joutui huonoon seuraan, menetti rahat, jättipä taskukellonsakin sille tielle ja tuli kotiin köyhempänä kuin oli lähtiessään.

Tuosta nyt isä sekä vanhemmat veljet Anttia soimaamaan, ja luonnollistahan se olikin, kunhan vaan sitten olisivat unohtaneet koko asian. Vaan niinpä eivät tehneet; he eivät ajatelleet, mitä kiusauksia nuoren miehen oli täytynyt kärsiä tottuneiden petturien joukossa, ja varsin vähän he sitä muistivat, että Antti oli kotona ollut ahkera ja kaikin puolin oiva poika. Ja vaikkapa tuo onneton yrityksensä olisikin ollut varmana todistuksena, ett'ei hänestä kauppamatkoille ollut, niin ei tuossa vielä syytä ollut pitämään häntä talon tuhlaaja-poikana, sillä kun peltoa oli kyntäminen tai kuokkaa ja lapiota käyttäminen, niin siinä oli hän veljiään paljoa taitavampi.

Vaan tuonlaisia syitä ei otettu lukuun. Anttia pidettiin perheen kelvottomimpana jäsenenä, ja hän sai senkin seitsemän kertaa kuulla pistopuheita tuhmudestaan. Kotoväen esimerkkiä seurasivat naapurit, jopa lähipitäjäisetkin, ja mitä alakuloisemmaksi ja ujommaksi Antti tuli, sitä enemmän hänelle irvisteltiin.

— "Kaupunkiin kai taas kohta on matka?" kysyttiin vanhemmilta veljeksiltä, kun väki oli taas keräynyt yhteen työskentelemään.

— "Niin on, olisimme jo valmiit lähtemään vaikka maanantaina, mutta se kun ei ole oikein onnellinen päivä, niin lähdemme vasta tiistaina".

— "Mielelläni minä mukanne menisin", sanoi eräs joukosta; "tahtoisin jonkun sukkakauppiiaan kanssa korttia lyödä".

Antti painoi päänsä alas; hän, näet, odotti taas jotain pilkkaa.

Viimeksi puhunut huomasi sen ja jatkoi: "Kuules Antti! Sinä olet oiva kortinlyöjä; heitetäänpäs sukkakaupat hiiteen, ja ruvetaan korttisille!"

— "Antin rahat ovat lopussa", vastasi eräs naisen ääni, "eikä hänellä ole mummoa." Kaikkein silmät kääntyivät Anna Leenaan päin, jolta nuo sanat tulivat, vaan se, jolle Anna Leena noin oli vastannut, punastui korviaan myöten ja katsoi maahan; tiedettiin, näet, että hän kerran oli varastanut vähän rahaa mummoltansa.

— "Kas niin!" puuttui eräs piika puheesen punastuneen puolesta; "johan hiiret hyppii esiin noidan suusta".

— "Kissojapa ne olikin", vastasi Anna Leena kylmäkiskoisesti, "ja sen saat sanoa isällesi!" Puhutellun tytön isä oli, näet, kerran tappanut vieraan kissan, joka oli häntä raapinut, mutta oli sen myös nylkenyt ja nahan myönyt.

Piika nielasi pistopuheen, mutta lisäsi hiljaan: "Sinulla on suuri suu, Anna Leena".

— "Ehkäpä. Nehän sen paraiten tietävät, jotka eivät omaa suutansa osaa kiinni pitää".

Puhe kääntyi nyt toiselle suunnalle, jolloin joukon hylkyläiset, Anna Leena ja Antti, olivat ääneti kuten konsanaankin. Antti katsoi liikutuksella ja kiitoksella kauniisen tyttöön, mutta tämä ei nostanut silmiään työstänsä. Kun ruvettiin eroamaan, läheni Antti häntä, puristi hänen kättään ja kuiskasi: "kiitoksia, Anna Leena!"

— "Ei kestä kiittää", vastasi tämä kaikkein kuullen. "Tee sinä niinkuin minäkin: kullakin on hellin kohtansa, johon hän ei mielellään salli toisten koskea, ja kun pakoitat kunkin pilkkaajan peräytymään omaan itsehensä, niin pääset kyllä heistä rauhaan".

Vaan tätäpä hiljainen, hitaasti ajatteleva Antti ei osannut; hän pysyi edelleenkin yhden-ikäistensä ivan esineenä. Silloin vaan kuin tuo pelätty noitatyttö oli mukana, sai hän rauhaa; senpä tähden hän mielellään hakikin hänen seuraansa, eikä aikaakaan, niin rupesivat he pitämään toisiansa arvossa. Heidän nuoret, lämpimät sydämensä kiintyivät, heidän sitä huomaamattansakaan, yhä enemmän toisiinsa. Kun Antin oli tukala kotona, pistihen hän jonakin sopivana hetkenä ystävänsä luo, ja hänen kaunista hymyilyänsä nähdessään sai hän voimaa ja miehuutta.

— "Nyt on aika sinun mennä!" sanoi Anna Leena hänelle eräänä sunnuntai-aamuna; "äläkä tästä lähin enää tule tänne silloin kuin olen yksinäni kotona".

— "Miksi niin?"

— "Siksi, että minä olen noita ja paha ihminen, jonka seurasta ei ole hyvää kelienkään".

— "Niin, kyllähän ihmiset niin sanovat, mutta minä tiedän asian paremmin: sinä olet hyvä ihminen etkä siis voi olla mikään noita".

— "Jospa olisinkin hyvä!" huokasi Anna Leena. "Mutta juuri sentähden, että koen tulla hyväksi ja mielelläni tehdä, mikä oikea on, juuri sentähden en minä tahdo, että sinä käyt täällä niin useasti".

— "Anna Leena!" sanoi toinen yksivakaisesti. "Minun mielestäni olemme me niin toisiimme yhdistetyt kuin aurinko ja päivä. Kun en ole luonasi, niin tuntuu minusta, kuin kulkisin pimeässä. Lisäksi on onnemme niin yhtäläistä, vaikka tosin minä itse olen onnettomuuteeni syynä. Yhdistetään me siis kohtalomme, ja seurataan toisiamme maailman tiellä!"

— "Sinä unohdat, että minä olen köyhä, vihattu palvelustyttö ja sinä varakkaan miehen poika".

— "Kyllä sen tiedän; vaan sinutta en voi elää ja luulenpa, että me olisimme onnellisia yhdessä. Sano siis: tahdotko olla omani iäksi päiväksi?"

— "En, en tahdo; mene matkaasi!"

— "Anna Leena! Sinä et ole kylmäkiskoinen minua kohtaan, soreat silmäsi ovat sen minulle sanoneet! Anna huultesikin sanoa samoten, niin pääsen rauhaan!"

— "Sinä olet nähnyt väärin, Antti hyvä; siinä koko juttu. Kyllähän minä voin sinua rakastaa, mutta en kumminkaan niinkuin sinä sanot. Älä siis käy luonani silloin kuin olen yksinäni. Voimmehan yhtähyvin olla ystäviä, missä ja milloin vaan tapaamme toisiamme. Jää hyvästi, Antti!"

Antti tarttui hänen käteensä, se vapisi alussa, mutta kohta oli se levollisna Antin kädessä eikä vastannut sen puristuksia. Antti katsoi lemmittyänsä silmiin, kunnes niissä kiiksi kyynel; silloin veti tyttö pois kätensä ja kääntyi toisaalle. Leikillisellä puheella jätti hän Antin hyvästi, ja tämä läksi verkalleen pois. Anna Leena jäi seisomaan ja katsoi hänen peräänsä, kunnes häntä ei enää näkynyt. Silloin vaipui hän lavitsalle ja rupesi katkerasti itkemään.

Pian toipui hän jälleen, mutta toisti Antin sanat: "Sinutta en voi elää!" — "Ehkäpä se on tottakin", virkki hän itsekseen; "hänen kanssaan ja hänen luonaan voisin olla niin onnellinen, niin onnellinen... Mutta mitäs tuota ajattelenkaan? — Kerjäläisellä ei ole rikkaan talossa mikään kadehdittava kohtalo. Ja kävisipä tuo hänelle itselleenkin tukalaksi, kun häntä vihattaisiin ja soimattaisiin minun tähteni! — 'Ei voi elää minutta!' — voi kyllä, sen minä toivon. Hän löytää jonkun toisen, joka rakastaa häntä niinkuin — minäkin, ja niinkuin hän sen ansaitseekin jokaiselta, joka hänet oppii tuntemaan. Mitäs minä silloin teen? — minä iloitsen silloin, että hänen on niin hyvin käynyt, minä hypittelen hänen lapsiaan ja muistelen tätä päivää ja että — hui, hai, en maar, sittenhän ihmiset sanoisivat minun loihtineen hänet, sittenhän he osoittaisivat sormillaan hänen lapsiansa ja sanoivat niitä noidan sikiöiksi! Ei, ennen tahdon kuolla! Niin, kuolla, — se ei olisi mitään, mutta elää, elää kurjana, ylenkatsottuna, sill'aikaa kuin sydän sykkii ja ikävöi sen perään, jonka olisi voinut saada, se on kuolemaa kymmenen kertaa pahempi! — Ja jos todestaankin osaisin noitua, niinkuin minusta sanotaan, niin — niin mitä sitten? — Sitten muuttuisin! kelloksi hänen liivinsä taskuun, sehän ainakin olisi viatonta. — Jumalan kiitos! tuolla tulee emäntä kotiin; jos nyt hän rupeaisi edes torumaan, niin unohtaisin nämä ajatukset!"

Emäntä ei torunut, hän oli lempeä ja ystävällinen. Tyttö pyrki kylään käymään, sai luvan ja läksi tervehtimään "äitiänsä", joksi hän kutsui vanhaa Katria.

— "Mitä kuuluu, äiti?"

— "Hyvää vaan; ja senpä sanon senkin vuoksi, kun tyttöseni tulee jo näin aikaiseen luokseni".

— "Velvollisuutenihan se on, äiti kulta!"

— "Kauniisti teetkin, kun noin ajattelet ja puhut. — Onkos sinulla antaa minulle vähän rahaa tänäpäpä?"

— "Ei minulla nyt ole; mutta jos teillä on jotain tarvis, niin koetan saada palkastani vähän etukäteen".

— "Ei, tyttöseni, ei sinun huoli sitä tehdä, sillä ei minulla ole nyt mitään tarvis, ja kuules mitä sinulle sanon: jok'ainoa penni, jonka olet tuonut minulle, ja vähän muita lisäksi, ovat hyvässä säilössä, ja ne saat, kun sinun tulee tarvis niitä."

— "Mutta miten kās se on käynyt? Olettehan niin useasti pyytäneet rahaa minulta!"

— "Sentähden, näet, kun tahdoin saattaa sinua säästäväisyyteen ja totuttaa siihen elämään, joka sinua odottaa. Niin, armas Anna Leena, minä olen käyttäynyt pahasti sinua kohtaan."

— "Kuinka niin, äiti kulta? Tehän olette aina olleet niin hyvä minua kohtaan!"

— "Katsoppas, lapseni! Minä olin nuori, niinkuin sinäkin, vaan en ollut niin kaunis kuin sinä; minä olin ruma ja ilkeän näköinen. Noidan nimen kaikkine kirouksineen, sain minä perinnöksi. Siihen en ollut minä syynä; silloin vielä riemasteli minunkin rintani, minäkin etsin onnea ja rakkautta. Mutta ympärilläni oli kaikki niin kovaa, niin kylmää, ja minä vetäydyin itseeni, minä tulin pahaksi."

— "Ette suinkaan, äiti, pahaksi ette tulleet."

— "Tulin, lapseni, pahaksi tulin! Mutta sittenkin tahdoin löytää jonkun, jota olisin rakastanut. Silloin tarjottiin eräs pikku tyttö urakka-hoidolle, minä otin sen, se jäi luokseni ja minä päätin olla hyvä sitä kohtaan."

— "Ja niin te olettekin, äiti!"

— "Sinä erehdyt tyttöseni! — enkös minä jo silloin tiennyt, mitä ihmiset minusta sanoivat, ja että sama maine tulisi lapsenkin osaksi, jos sitä rupeaisin rakastamaan? — Kun olit jo niin suuri, että rupeisit puhua löpertelemään, olisi minun pitänyt viedä sinut vaivaishoidon esimiehelle ja sanoa: 'antakaa lapsi jollekin toiselle; minä en siitä enempää huoli!' Se olisi ollut rakkautta, ja sen sanoin silloin itselleni; mutta minä en hennonnut luopua lapsestani, silmäterästäni, minä pidätin sinut luonani ja tulin siten onnettomuutesi syyksi."

Tyttö oli vaiti. Hän tunsi eukon totta puhuneen vaikk'ei sitä koskaan ennen niin ollut käsittänyt.

— "Se oli itserakkautta", jatkoi Katri, "ja se saa niin pian sijan ihmisessä, kun sydän tuntee itsensä

joka paikasta hylätyksi. Jos sinusta olisi tullut ilkeä, ylpeä, tottelematon, tai jos sinä, tultuasi ihmisiin, olisit ylenkatsonut minua, vanhaa noitaa, niin olisin voinut antaa itselleni anteeksi. Mutta lapseni tuli paremmaksi kuin itse olin, hän ei unohtanut vihattua äitiänsä, vaikka kyllä tiesi — ja tiesithän sen — että ainoa keino saadaksesi hyvää nimeä ja mainetta oli — olla poissa täältä ja muiden kanssa kirotta minua."

— "Sen tiesin; vaan se ei ollut koskaan mieleeni."

— "Jos sinäkin olisit ollut itserakas, niin olisit sen tehnyt. Mutta sitten rupesin minä ajattelemaan tulevaisuuttasi; minä otin sinulta rahoja ja panin ne talteen, ja sinä annoit, annoit mielelläsi, sillä luulit minun olevan puutteessa. Jos tulee aika semmoinen, jolloin olet luullut löytäneesi onnen, vaan olet saavuttanut surun ja onnettomuuden, niin tule kotiin, tule vanhan Katrin luo, pane väsynyt pääsi hänen syliinsä lepäämään. Sitten elämme yhdessä, rakastamme toisiamme ja kannamme yhdessä taakkaamme ja olemme muista erillä. — Sinä olet näinä aikoina ollutkin niin hiljainen ja alakuloinen, tyttöseni! Jokohan se aika, josta puhuin, on tullut?"

— "Ei, äiti kulta, ei vielä; mutta tunnenpa, että se saattaa tulla, ja silloin, kuten nytkin, kiitän teitä lemmeistänne. Mutta mitenkäs te voitte moittia itseänne itserakkaudesta, te, joka olette huolta pitäneet enemmän minun onnestani kuin omastanne?"

— "Siitä sanon sinulle sen, että kun taakkasi käy sinulle liian raskaaksi, antakoon Jumala, että jonkun käsi, jospa hakisit sitä vaikka vaivaishuoneesta, yhtä lempeä kuin sinun on ollut minua kohtaan, asettuisi lohduttavaisena surulliselle sydämmellesi."

— "Amen!" sanoi Anna Leena.

Ei ole hyvä ihmisen yksin olla! Tämän ikuisen totuuden on moni tuntenut ja tunnustanut, eikä ainoassaan eräkäs tuolla korvessa, vaan sekin, joka maailman hälinässä, niin, jopa perheensä keskelläkin on tuntenut olevansa yksinään, hän kun ei ole löytänyt ainoatakaan, joka rakkaudella olisi häneen kiinnitetty; sillä ei puute ihmisten surusta, vaan puute rakkaudesta ja vastarakkaudesta tekee sen, että ihminen tuntee olevansa yksinään. Rakkaus — ei ainoastaan miehen ja naisen välillä, vaan kahden ihmisen välillä yleiseen — määrää elämän onnellisuuden ja sen hyödyn. Se, joka rakastamatta ja rakastamaton elää maailmassa, käy tylyksi ja jyrkäksi; työnsä on orjan työtä, tarkoituksetonna, palkatonta, sill'aikaa kuin vajouminen itsekkäisyyteen ja kyllästyminen elämään kaivavat yhä syvemmän juovan hänen ja niiden välille, jotka ruumiillisessa katsannossa ovat häntä lähinnä.

Semmoisesta pahasta oli tuon vanhan raajarikon pelastanut vähäinen lapsi, ja vaikka paha kuinkakin koetti valloittaa hänen sydäntänsä, voitti rakkaus kasvatustyttäreen kaikki. Sen vanha Katri tunsu, ja oli siitä kiitollinen.

Aurinko oli laskemaisillaan, kun Anna Leena kasvatus-äitinsä luota kulki kotiaan. Kangas punoitti kukkivassa syyspuvussaan, auringon säteet välähtelivät lukemattomilla hämähäkinverkoilla, jotka silkkiharsona kietoivat kanervain päitä; lintuset nostivat ääntään, joka syksymmällä kuuluu surullisemmalta kuin muulloin, juuri sentähden, että sillä silloin on ikäänkuin alakuloinen ilonväre, joka tekee valitussäveleen niin sanomattomattoman liikuttavaksi. Tyttö kuunteli heidän viserrystään, kyynel kiertyi hänen silmästään, mutta hän pyhkäsi sen nopeasti pois, ja hymy, vilkas ja sentään alakuloinen, välähti hänen kasvoillaan. "Minä olen ollut hyvin kiittämätön", kuiskasi hän; "se, jolla on kaksi semmoista ystävää kuin äitini ja Antti, tekee väärin, sanoessaan olevansa hylätty. Minä olin tulemaisillani pahaksi, kun maksoin pilkan samalla mitalla; mutta nyt ei enää niin pidä tapahtumaan; minä koetan olla lempeä kaikkia kohtaan. Onhan minussakin vikoja; mutta kumminkin olen varma siitä, että ihmiset, jos minut oikein tuntisivat, eivät kamoksuisi minua eivätkä puhuisi minusta pahaa. Mitäs he sille mahtavat, ett'eivät parempaa tiedä? Ja Antin minä panisin pois mielestäni! En, sitä en voi tehdä; sillä siinä hän on onneni, ett'en häntä voi unohtaa: minä tiedän, että kunnan poika rakastaa minua, minua yksinään, ja tuntuupa minusta, ikäänkuin en voisi häntä kadottaa, jospa hän olisikin vaikka haudassa. Ja vaikka hän naisikin jonkun toisen, omani on hän kumminkin, sydämmeni pohjassa säilytän minä häntä, niin ett'ei kukaan sitä tiedä."

Samana iltana vaihdettiin Matti Pällisen talossa muutamia sanoja, jotka koskivat Anna Leenaakin. Oli, näet, siellä huomattu Antin usein käyvän tuon vihatun palveluspiian luona, ja kun poika parasta uskottiin kaikkea pahaa, niin käytti isä ensimmäisen hyvän tilaisuuden kovistellakseen Anttia, luullen hänen siitä piankin paranevan. Mutta siinä Matti pettyi. Antin tunteet tyttöä kohtaan eivät olleet tuulen tuomia, ne olivat hänen vilpittömälle luonnolleen elämän asiana, ja tuosta sorretusta nuorukaisesta tuli äkkiä mies, kun häntä ahdistettiin. Lyhyesti ja selvästi hän selitti rakastavansa Anna Leena enemmän kuin omaa henkeänsä, ja ilmoitti, ett'ei häntä pakolla eikä uhkauksilla saada rakkaudestaan luopumaan. Tuosta tuo rikkaudesta ylpeä mies kävi entistä ankarammaksi ja pauhasi niin, että olisi luullut tuvan kaatuvan kumoon.

— "Ja jos minä kerrankin vielä saan kuulla," niin lopetti hän isälliset nuhteensa, "että sinä olet sanasenkin vaihtanut tuon tytön kanssa, niin, lempo vieköön, saatkin maistaa keppiä, jos kohta oletkin jo niin suuri, ett'ei semmoinen kuri sinulle oikein sovi!"

— "Täyttäkää sitten uhkauksenne heti nyt," vastasi poika, "sillä viimeinen sanani siinä asiassa on, että Anna Leena tulee vaimokseni, jos vaan itse siihen myöntyy."

Isässä kiehui harmi, mutta ennenkuin hän käsikauppaan kerkesi käydä, pääsi äiti väliin ja sai hänet sivulle, jonka jälkeen pariskunnalla oli pitkällinen keskustelu keskenään. Eukko selitti, että jos muka pojalla olisi enää ollut oma tahto, ei hän koskaan olisi kiertynyt tuohon asiaan, vaan selvähän tuo oli, että Anna Leena oli hänet loihnut.

No — se oli miehenkin mielestä luultavaa.

— "Ei tässä siis torat eikä uhkaukset auta," sanoi äiti.

— "Eivätpä näy auttavan", vastasi mies ja raapi nolona päätään.

— "Eiköhän sitä vastoin olisi parempi kysyä neuvoa tietäjältä?" kysäsi eukko.

— "On, epäilemättä!"

— "Ja sillä välin emme anna pojan arvata mitään."

— "Aivan oikein!" vastasi isä, kummastellen, ett'ei tuo tuuma hänelle jo ennen ollut päähän pälähtänyt. Hän meni nähtävästi lempeämpänä poikansa luo, joka seiso i samalla paikalla kuin puheen alkaessakin. "Niin, no, ... Antti, mietitäänhän asiaa. Lupaahan vaan, ett'es Anna Leenan kanssa puhu sanaakaan nyt muutamaan päivään."

Poika lupasi sen, ja siihen tämä riita loppui.

Isä käski panna hevososen valjaisin, vaan ei sanonut minne aikoi mennä, eukkonsa vaan arvasi hänen heti lähtevän tietäjän puheille.

Tämä oli jo aamusta alkain tiennyt, että mies ruskealla hevosella ajaisi hänen luokseen. Sen hän oli sanonut vaimollensakin — eikös muija muistanut sitä? — niin, sen muija muisti varsin hyvin. Ällistyneenä kysyi sukankauppias, tiesivätkö myös jo edeltäkäs in mille asialle hän oli tullut.

— "No tiedän kuin tiedänkin", vastasi tietäjä; "asianne on — niin, mutta sitä en tahdo sanoa kenenkään kuullen, en vaimonikaan. Tuopas, muija, tänne viinaa vähäisen ja haukattavaa palanen, niin puhumme sitte asiasta."

Viinaa tuotiin ja leipää myöskin, ja miehet rupesivat puhelemaan yhtä ja toista. Tietäjä kyseli vieraaltaan elukoista, ja oliko taika-jauhot — tällä kertaa niissä oli ollut vähän vikaa — poistaneet muiden panemat pahat. Saatuaan siinä asiassa rauhoittavan vastauksen, kyseli hän Matin perheestä, olivatko kaikki terveinä ja mitenkä pojilta kaupat kävi. Niin, olihan yhden pojan kauppatoimet käyneet vähän hullusti, mutta ehkäpä vahingosta viisaaksi tulisi. Kun puhe kääntyi Anttiin, tuli vieras rauhattoman näköiseksi, ja tietäjän pienet, terävät silmät näkyivät enentävän tarkastusvoimaansa, Matin jupistessa, että Antin oli käynyt hullusti sekä kauppatoimessa että muussakin suhteessa. Silloin tuo taitava mestari myhähti, josta selvästi näkyi, että hän tiesi kaikki aivan hyvin; sillä ei hänelle huolinut sanoa sanaakaan.

Nyt kääntyi puhe naapureihin, ja pitäjän mainioihin noitihin, Katriin ja Anna Leenaan. Viha ja innostuminen, jolla Matti Pällinen puhui jälkimmäisestä, antoi hänen älykkäälle kuulijalleen kaiken selon asiassa. Molemmat menivät nyt toiseen huoneeseen; siellä selaili mestari vanhaa latinalaista kirjaa, jonka hän kerran oli ostanut muun vanhan romun kanssa yhdessä, — piirsi sitten liidulla muutamia koukeroita mustalle pöydälle ja julisti, että Anna Leena oli loihnut Antin.

Hyvin viisaasti hän kertoi Matille, joka kuunteli häntä suu auki, että tuo ilkeä tyttö oli salaa ottanut itselleen palasen Antin kynnestä ja muutaman hiuskarvan, joiden yli hän sitten oli lukenut kovaa sanat ja keittänyt ne yhdessä yhdeksän muun aineen kanssa, kunnes oli saanut hänen mielensä sekoitetuksi. Tämmöisessä tilaisuudessa oli Antti ollut kauppamatkallaan, ja kummakos sitten, että hänen niin hullusta oli käynyt! Sen olivat noitakonstit vaikuttaneet, mutta ei ne siihen loppuneet. Kotia palattuaan Antti vasta kokonaan loihdituksi tuli. Hänen tiellensä, näet, oli noita viskannut taika-aineensa, ja sen yli oli Antti astunut.

Sitten ilmoitti hän Matille keinon, jolla paraiten saisi lumouksen Antista poistetuksi, ja Matti meni levollisena kotiinsa.

Muutaman päivän kuluttua sanoi emäntä Anna Leenalle, että hän oli isäntäväen kanssa kutsuttu pitoihin Pällilään ensi sunnuntaina.

— "Minäkö olen kutsuttu pitoihin?" kysäsi hän kummastuneena. "Mistäs se tulee?"

— "En tiedä", vastasi emäntä; "mutta niin vain kuuluivat Matti ja Matin eukko tahtoneen, että sinä tulisit meidän mukana. Minä vastasin heille, että kyllä kai sinä tulet."

— "Aivan kernaasti, kunhan vaan aikaa on."

Anna Leena nyt arvelemaan, aprikoimaan, mikä mahtoi olla syynä, että hän, köyhä palvelustyttö, oli kutsuttu rikkaan miehen pitoihin, eikä muuta selitystä siihen keksiä voinut kuin sen, että Antti oli kaiketi pyytänyt sitä vanhemmiltaan, saadakseen tilaisuutta olla yhdessä hänen kanssansa, ja vanhemmat lienevät siihen suostuneet, luullen sitä vaan hyväntahtoisuudeksi yleiseen, ja niin oli hän kutsuttu. Tuota tilaisuutta ei käynyt hylkääminen! Ehkä hän tekisi oikeemmin, kun olisi poissa. Eihän kumminkaan! Hän ei vaihda sanaakaan Antin kanssa kahden kesken, mutta on iloinen kumminkin, että saa olla hänen läheisyydessään. Hän ei anna suostumustaan, jos Antti rupeaa kosimaan, parempaa kiitosta ei hän osaa osoittaa Antin vanhemmille kutsumuksesta. Mitä enemmän hyvyttä he osoittavat hänelle, sitä enemmän hän on velvollinen pitämään huolta, ett'ei tuottaisi heille murhetta, sillä eiväthän he koskaan myöntäisi Antin toiveisiin! — Ei suinkaan, se on mahdotonta. Hän on niin köyhä ja pahassa huudossa. — Vaan jos kumminkin? — Ei, ei, sittenkään! — Se ei voi olla niin.

Voi kuinka somat kasvot hän näki peilistä sunnuntaina jälkeen puolenpäivän, pukiessaan pitoihin; niillä oli niin onnellinen hymy, että oikein oli suloista katsoa. Niin sorealla äänellä ja niin viehättävällä suulla ei ollut vertaista pitäjässä. Entäs silmät sitten, nuo tummansiniset loistavat silmät! no niihin ei ollut hyvä aivan syvälle katsoa. Mutta hiukset olivat vaaleat, vähän keltaiseen vivahtavat, ja niitä hän kasteli vedellä kunnes ne melkein pikimustina seppelöivät lumivalkeita ohimoisia. Sitten loi hän silmänsä ruskeisiin kotikutoisiin vaatteisiinsa; satoi valkean esiliinan vyöllensä ja silkkihuivin päähänsä ja katsahti taaskin peiliin, ja hänen rinnastaan pyrki ulos syvä huokaus. Huokaus ei ollut kauneuden tähden, sillä siinä ei ollut mitään enempää toivomista. Huokauksensa, sanoihin puettuna, olisi kuulunut näin; "voi jos ihmiset nyt voisivat nähdä, ett'en ole mikään noita!"

Isäntänsä ja emäntänsä seurassa mennä liehotti hän niityn poikki pitoihin. Yhä soi hänen korvissaan, ett'ei tämä ollut unta, että hän oli todestaankin kutsuttu pitoihin ja että hänellä oli syytä iloita, ei sen vuoksi, että siellä saisi syödä, juoda ja tanssia, vaan sen vuoksi, että se oli todistus hyvydestä ja arvossa pitämisestä, jota hänelle osoitettiin siinä talossa, jossa hän niin mielellään tahtoi olla rakastettu.

Vieraita oli jo paljon kokoontunut tupaan; he seisoivat eri joukoissa puhelemassa. Talon kolme poikaa olivat kukin ryhmässään, vaan Matti-isäntä seisoi keskellä lattiaa vieraita vastaan ottamassa. Kun Anna Leenan isäntä suurissa saappaissaan astui porstuaan, kääntyivät kaikkein silmät sinnepäin. Anna Leena antoi isäntäväkensä kulkea edellä ja jäi oven suuhun odottamaan, kunnes nämä olivat sanoneet hyvänpäivän. Sitten astua sipsutti hänkin esille, ojensi kätensä Matille, ja aikoi kiittää kutsumisesta; Matti näkyi aikovan ottaa häntä kädestä, vaan sen sijaan löi hän nyrkillä tytön kasvoja vastaan niin ankarasti, että tämä kaatui lattialle, ja veri purskahti suusta ja sieramista.

Hänen hätähuutonsa sekaantui hämmästyksen ja tyytymättömyyden huutoihin, joita kuului ympäri tupaa; mutta kovemmin kaikui Matti Pällisen äkäinen ääni: "Mene matkoihisi, saakelin noita! Nyt olet saanut pidoista sen osan, joka oli sinulle määrätty!" Ja loukattu kaunis tyttö hyppäsi ylös ja juoksi ulos ovesta; hän kuuli erään rakastetun surullisen äänen perässään mainitsevan hänen nimeään; mutta suuttumuksen siivillä riensi hän vaan eteenpäin, eikä ennen seisahtanut, kuin vanhan Katrin mökin ovi sulkeutui hänen jälkeensä, ja verinen päänsä lepäsi armaan vanhuksen rinnoilla.

Se siis oli tuon älykkään tietäjän neuvo, että Matin piti julkisesti ja poikansa läsnä-ollessa lyödä Anna Leenaa verille; siten muka Antti oli pääsevä noituudesta vapaaksi. Kyllähän Antti muka käy alussa vähän nurjaksi, mutta se menee ohitse.

Tätä neuvoa ei Matin olisi tarvinnut hakea tietäjältä, sen näkee jokainen taika-uskoton. Vaan että semmoista keinoa niin harvoin on käytetty, siihen on syynä se, että harva on kyllin raaka sitä käyttämään. Tämän miehen käytös, kutsua nuori tyttö pitoihin, pannakseen siellä toimeen häpeällisen aikomuksensa, nosti yleisen inhon. Senpä vuoksi seurasikin tuommoista tapausta äänettömyys ja kummastelevat silmäykset vieraisa.

Matti näki sen ja selitti nyt syyn käytökseensä: mutta hyväksymistä ei kuulunut yhdeltäkään. — Jos Matti olisi ollut köyhä mies, olisi hän varmaankin saanut kuulla nuhteita; niin, sanoipa hänen oma sisarensakin, että "tuo oli kunnottomasti tehty" ja lisäsi: "jos minä olisin mies, niin totta rakastuisinkin tuohon tyttöön, ilman mitään noitakonsteja". Pidot, jotka nyt alkoivat, olivat hiljaisia, ilottomia, ja kukin

kiiruhti miten pikemmin kotiaan. Antti oli kadonnut samaan aikaan kuin tyttökin, eikä häntä enää nähty koko iltana.

Katri koki rauhoittaa vihasta, kivun ja häpeän tunnosta melkein pyörtynyttä tyttöä. Hiljaan ja itkien pesi hän veren pois hänen kasvoiltaan, painoi tytön taaskin sydäntänsä vastaan, ja antoi hänen rauhassa itkeä. Kun tytön kyyneleet olivat tauonneet virtaamasta ja mielenliikutus asettunut, tiedusteli Katri häneltä, miten asia oli, ja sai samalla tiedon tytön rakkaudesta.

— "Luuletkos, että isäntäväkesi tiesi, mitä varten sinua oli kutsuttu?" kysyi hän vihdoin.

— "En tiedä, en luule sitä, mutta kumminkaan..."

— "Mitä tarkoitat tuolla kumminkaan?"

— "Minä en voi enkä tahdo palata enää palvelukseeni! Anna minun olla luonasi aina — aina! kunnes pääsen maan mustaan povehen".

— "Jää vaan, lapseni, tänne, ja kostakoon Jumala kärsimäsi pahan Matille ja koko hänen suvulleen!"

— "Ei, äitikulta! älä toivo kosta, älä ainakaan heille, sillä siitä kärsisi Anttikin."

— "Ojensikos sitten Antti kättänsä sinua puolustaakseen? Nostikos hän sinut syliinsä, kun sinä verissäsi viruit lattialla, kantoikos hän sinut pois, hoitiko hän sinua?"

— "Ei, vaan hän tahtoi niin tehdä, hän kutsui minua, paetessani, minä olen vakuutettu siitä, että hän kulki perässäni ja olisi tahtonut auttaa minua".

— "Mielesi kaiketi vaan kuvaili sitä. Jos Antti olisi sinulle jotain hyvää tahtonut, olisi hän seurannut sinua siihen asti kuin olisi nähnyt sinun olevan semmoisissa käsissä, jotka antoivat sinulle apua, jota hän itse ei voinut tahi ei tahtonut antaa."

Samassa aukeni ovi ja Antti astui sisään. Silloin nousi vanhus ylös, asettui rumin vartaloinsa hänen ja Anna Leenan välille, joka peitti kasvot käsiinsä.

— "Tuletkos katsomaan, onko isäsi onnistunut tehdä minun kauniin lapseni raajarikoksi ainaiseksi?" kysäsi Katri.

Antti oli ääneti; hän huokasi raskaasti.

— "Sano isällesi", jatkoi Katri, "ett'en minä tahdo saattaa onnettomuutta hänelle, eikä ainoankaan kirouksen pidä suustani lähtemän, sillä niin tahtoo lapsi-kultani; mutta jos vielä sekin päivä koittaa, jolloin isäsi kierteleikse tuskissaan, niinkuin hän saattoi tämän viattoman lapsen tekemään julmalla kädellensä, — jos koittaa se päivä, jolloin ei ainoakaan niistä ystävistä, jotka tänään nauroivat hänen ilkeälle työllensä, ojenna hänelle auttavaa kättä, niin meidän ei ole siihen syytä, se ei ole meidän toivostamme".

— "Lähetäkää tuo sanoma jonkun toisen keralla!" vastasi Antti säheällä äänellä. "Minulla ei ole isää enää eikä kotia. Sen miehen kanssa, josta te puhutte, ei minulla ole enää mitään tekemistä. — Anna Leena!" jatkoi hän, mennessään vanhuksen ohi, "se isku, joka kaasi sinut maahan, sattui sydämmeeni kahta kipeämmin; minä olen tänäpäpä menettänyt varsin paljon, vaan jos sinut saisini, niin olisin enemmän kuin lohdutettu. Tule mun syliini, rakas tyttö!"

Tyttö oli vielä vaiti, mutta kasvatus-äiti virkkoi: "Jos olet kotisi kadottanut ja köyhä niinkuin hänkin, etkä kamoksu hänen mainettansa, niin sanon sinulle sen, jota hän on salannut ja tahtonut salata aina, jospa sydämmensäkin siitä olisi pakahtunut, sillä hän ei tahtonut tuottaa epäsovua perheeseen. Hän rakastaa sinua, ja usko minua, joka kyllä tunnen hänet: siinä on sinulle rikkaus, kalliimpi kuin kaikki sun isäsi varat". Ja vanhus yhdisti heidän kätensä, ja tytön punastuneet kasvot lepäsivät Antin rinnoilla.

Antti ei mennyt enää kotiansa; hän haki ja löysi työtä muualta. Muutamat kokivat lepyttää hänen isäänsä, sanoen, että hän oli väärin tehnyt. Tytöstä ei voitu sanoa mitään pahaa, joka olisi isän raakaa käytöstä puolustanut, sen ehkä Matti itsekin huomasi; mutta juuri se, että hänellä oli väärä, teki hänet entistä enemmän itsepintaiseksi. Hän lupasi sopia Antin kanssa, jos tämä luopuisi työstä, vaan muutoin ei; "sillä", sanoi hän, "tulkoon vaikka koko mailma hulluksi, niin en minä noidan kynsiin hopussa mene!"

Näyttää siltä kuin olisi luonto kovan emintimän lailla kohdellut Pohjolaamme; vaan on tälläkin hyvät puolensa, sinkoilluthan on sirusia seppo Ilmarisen Sammosta. Se, joka ei työtä kamoksu, ja jolla ei ole suuria vaatimuksia, se elää hiljaisesti, tyytyväisenä onnellista perhe-elämää.

Antti sai pienen talon itselleen. Koska talon maat olivat huononpuolisia, huoneet rapistuneita, niin ei ostohintakaan ollut suuri, ja päälliseksi jäi se velaksi, taloon kiinnitettynä. Hän pyysi nyt isältään apua huoneiden rakentamiseen, mutta kun ukko sanoi antavansa vasta silloin kuin Antti luopuisi lemmitystään, niin ei avusta tullut mitään. Antti, näet, arveli, että kaunis ja rakas vaimo on parempi kuin komeat huoneet. Hän nai Anna Leenan, ja vanha Katri muutti heidän luokseen asumaan, ja kun aikaa voittain syntyi pieniä "noitia", niin oli tuosta lapsirakkaasta Katrista hyvä hyöty nuorelle äidille, joka utterasti auttoi miestänsä hänen töissäänsä.

Puolisojen pyrinnot eivät rauenneet turhaan. He tulivat varakkaiksi ja ostelivat vähitellen maata lisään. Uudet asuinhuoneetkin saatiin rakennetuiksi, ja utteruudellaan ja rehellisyydellään saivat he semmoisen arvon seudulla, että noitatarut kohtakin unohtuivat. Anna Leena, jota ei kukaan enää pilkannut, antoi muidenkin olla rauhassa; jos joku saikin joskus häneltä pistopuheen, oli se hänen oma syynsä ja asianomainen tiesi olla vast'edes varoillaan.

Näin oli asiain laita, kun saatiin kuulla uutisia Pällilästä. Vaimonsa kuoltua möi Matti omaisuutensa kahdelle kotona olevalle pojallensa. Vanhin poika, joka sai talon osakseen, otti hoitaakseen isäänsä. Se oli vaan suullisesti heidän kesken sovittu; vaan poika ei ollut se mies, joka olisi sanaansa syönyt, etenkin kun tässä oli kysymys hänen omasta isästään. Vaan asiat muuttuivat. Poika kuoli; leski meni toiselle miehelle, ja talon uusi isäntä ajoi Matin pois talostaan. Toinen poikansa ei ottanut häntä luokseen, moittihan vaan isän typeryyttä, kun ei tällä ollut edes vieraita miehiä todistamassa heidän entistä sopimustaan. Tuo entinen rikas joutui nyt pitäjän elätettäväksi, ja kuljetettiin talosta taloon ruotuvaivaisena.

Kipeästi tuo kävi vanhan, ennen niin ylpeän, miehen sydämmelle; mutta kipeimmin häneen koski, kun hänen täytyi mennä hylkäämänsä pojan ja tämän, myöskin pahoin kohtelemansa, vaimon taloon. Antin talossa piti hänen oleman kaksi päivää. — "Minä en tahdo nähdäkään tuota vanhaa luutaa," sanoi Katri ja meni omaan huoneeseensa. Antti ei sanonut sanaakaan, hän katsoi vaimoonsa; hän näki, että tämän sydämmessä oli ankara taistelu, ja siihen hän ei tahtonut sanoillaan sekaantua. Nuo pidot ja isänsä paha käytös Anna Leenaa kohtaan, jotka hän jo oli melkein unohtanut, muistuvat ihan elävinä hänen mieleensä. Hän olisi kyllä isälleen kaikki antanut anteeksi; mutta, ainakaan nyt, hän ei tahtonut hänen puolestaan yhtään hyvää sanaa vaimolleen virkkaa, sillä se olisi heti hänelle muistuttanut ennen kärsityt pahat. "Kun isä tulee", arveli Antti, "niin säästän heitä kumpiakkin keskenään enempiä puhumasta, kuin itse haluavat". Hän ei mennytkään työhön, vaan jäi kotiin aamupäiväksi; mutta tuli puolipäiväkin, eikä Mattia vielä kuulunut. Antti kulki ulos tuvasta ja taas sisään, katsoen ylös mäelle, joka peitti naapuritalon hänen näkyvistään, mutta sieltä ei ketään näkynyt tulevaksi. Antti pani sänkyyn pitkälleen, päättäen olla nukkumatta, mutta kumminkin sai uni hänessä vallan. Anna Leena toimitteli vaan talontöitään eikä ollut millänsäkään.

Matilla oli vaan virstan matka käytävänä; mutta rasittava oli tuo matka hänelle, sillä omatuntonsa oli herännyt ja syvälle nöyryyttänyt hänet. Hän rukoili taivaan Herraa, ett'ei edes Anna Leena häntä liian tylysti kohtelisi. Useamman kerran täytyi hänen levähtää tien vieressä, ja kun hän tunsii itsensä pahoin voivan, toivoi hän kuolevansa, ennenkuin ennättää poikansa talolle. Vaan niin ei tapahtunut, ja vihdoin ei tuota pelättävää silmänräpäystä käynyt kauemmaksi lykkääminen.

Sauvansa nojassa, verkalleen ja ontuen astui ukkorukka ovesta sisään. Silloin meni talon sorea emäntä, lempeästi hymyillen, hänelle vastaan, otti häntä kädestä, samasta kädestä, joka häntä kerran oli loukannut, vei hänet paraimmalle paikalle istumaan, pani ruokaa hänen etehensä, ei niinkuin kerjäläiselle, vaan niinkuin kunnan emäntä rakkaalle, tervetulleelle vieraalle konsanaankin. Mutta ukko ei voinut palaakaan maistaa; hän istui kädet ristissä, ja kasvonsa jäntäreet liikkuivat, kuin olisi hän tahtonut itkeä, vaan ei voinut.

Silloin talutti Anna Leena molemmat lapsensa ukon luo, kietoi kätensä hänen kaulansa ympäri ja kuiskasi lempeimmällä äänellä: "Isä! suutele lapsiamme! Anna anteeksi Antille ja minulle, ja unohtakaamme kaikki paha!"

"Anteeksi? — Unohtaa?" änkytti Matti. "Niin, kumpikos meistä tarvitsee anteeksi antamista?"

— "Kumpainenkin", vastasi Antti, joka seisoi vaimonsa vieressä. Hän oli nähnyt kaikki. — "Kummankin meidän täytyy toisillemme anteeksi antaa, ja kun kerran vaimoni sen sanoo, niin on se tehtävä, sillä hän osaa loihia ihmisiä!"

Vanha ukko myhähti surullisesti, otti miniänsä käden omiinsa ja puristi sitä hellästi. Nyt ymmärsi hän sen voiman, jolla Anna Leena oli Antin loihittanut, ja iloitsi, ett'ei tietäjän tyly neuvo ollut voinut sitä tyhjäksi tehdä. Tähän perheen yhteiseen iloon täytyi vanhan Katrinkin tulla osaa ottamaan.

— "Kyllähän se kävi vähän vasten päivää sittenkin", arveli Katri, jäätyään kahden kesken Anna Leenan kanssa. "En kummastele että sinä tahdot sopia tuon appisi kanssa, koska, niinkuin sanot, Antin

sydäntä se jo aikaa sitten oli kivistänyt, vaikk'ei ole siitä mitään virkkanut. Mutta kun sinä laitoit niin, ikäänkuin Matti olisi ollut se, jolle vääryyttä oli tehty, niin se ei kelpaa, ei totta tosiaankaan kelpaa! Annas, että minä olisin ollut siinä, niin olisin hänelle sanonut muutaman sanan, joista kyllä olisi muistanut mikä hän on ollut".

— "Ehkä niinkin", vastasi nuori emäntä, "mutta minä tein niin kuin mieleeni siinä silmänräpäyksessä johtui. Nähdessäni kuinka kurjan ja onnettoman näköinen hän oli, en minä olisi voinut sanoa hänelle paha sanaa, en mitenkään. Eikä se niinkään tuhmasti ollut tehty, sillä minulla ei ole koskaan elämässäni ollut suloisempaa hetkeä kuin se".

Katri pyöritti vaan päätään, hän tunsu ehkä kuinka kauniisti kasvatustyttärensä ajatteli, vaan ei tahtonut sitä tunnustaa.

Seuraavana päivänä oli Antilla isänsä kanssa pitkäallinen keskustelu. Isä päätti jäädä poikansa luo ja toimittaa hänelle lanka-ostokset. Poika, joka tunsu isänsä varsin taitavaksi semmoisessa kaupassa, suostui mielellään, ja kun Matti epäili, tokkohan emäntä myöntyy siihen, että hän jää taloon, vastasi Antti: "Anna Leena suostuu kaikkeen, mikä hyvä on!"

Näin loppui Matin ruodulla-kulkeminen. Hän oli nyt joutunut noidan kynsiin, sanoi hän. Tästälähin oli hänellä erinomainen rakkaus kaikkia niitä kohtaan, joita mainittiin noidiksi, ja varsin suuresti ylenkatsoi hän "tietäjiä". Katrilla ja hänellä oli aina väliin pientä toraa, mutta yleiseen olivat he hyviä, ystäviä ja kirkkomaalla sai Matti hautansa vanhan noidan viereen.

Anna Leena vanheni myöskin; mutta maine hänen noituudestaan oli hälvennyt eikä jäänyt perinnöksi hänen lapsilleen. Vanhanakin oli hän vilkas, puhelias, herttainen vaimo, joka hääri rehellisen hiljaisen miehensä ympärillä koskaan sammumattomalla nuoruuden rakkaudella, sillä rakkaudella, joka panee kaikki alttiiksi, itsensäkin, lemmittynsä edestä. He olivat onnellinen pariskunta, ja heidän lapsensa astuivat vanhempainsa jälkiä!

MAKSA RAHASSA!

Tavallinen tarina.

(Tanskasta.)

Vanhan Kristianshavnin vanhanmuotoisella kadulla asuu nikkari-mestari Rasmus Jensen. Hän on kelpo puuseppä, hän tekee kaikenlaisia puusepän teoksia ja tekeepä niitä vielä oikein kunnon lailla. Mutta yhtähyvin hän ei ole oikein seurannut aikaansa, ainakaan mitä huonekalujen piirustusten somuuteen ja hienouteen tulee. — Ja tuskinpa olisi hän koskaan edes ajatellutkaan tulla mestariksi, jollei hänen appensa olisi sitä välttämättömästi vaatinut, ennenkuin oli antanutkaan Jensenille luvan naida tuon tyttösen, jota paitsi hänen elämänsä tuskin olisikaan ollut mitään elämätä. — Tehdä "mestariteosta", kas se oli Rasmukselle yhtä helppoa kuin syödä voileipäkyörä, mutta saada itsellensä "kunteja" — kas se oli vallan toista, se, ja sitä konstia hän ei osannut ollenkaan; häneltä puuttui, näet, lahjoja "olla mies puolestaan" ja "puhumaan omaan säkkiin"; ja niin totta kuin monesta paljoa huonommastakin sällistä, jolla vaan on ollut mainittuja lahjoja, on tullut mestareja ja suuriakin, yhtä totta on sekin, ett'ei Jensen mestarilla, juuri näitten lahjain puutteessa, ollut muita kunteja, kuin noita niin sanottuja "suuria mestareita". Senpä tähden ei Rasmus raiskalla ollutkaan muuta, kuin jokapäiväinen leipä ja sitäkin useimmiten niukalta.

Samassa kaupungissa, mutta kaupungin mitä komeimmassa kartanossa asuskelee tukkukauppias Jeppesen. Hän on mies, joka tietää mitä rauhaansa sopii. Renki retvanasta osasi hän lentää lepsahuttaa aina meidän suurimpien kauppahuoneiden isännäksi ja johtajaksi, mutta yhtähyvin tulee hänen kunniaksensa mainita, että hän on rehti mies, joka rehellisyytensä, säästäväisyytensä ja ahkeruutensa kautta on päässyt maallisen elämän korkeimmalle onnenhuipulle. Ja rehtinä miehenä on hän nykyjäänkin pysynyt, sillä harva on se päivä, jolloin hän ei jakelisi köyhille lähimmäisilleen siepaleita siitä hyvästä, jolla Luoja on häntä siunannut.

Eräänä päivänä viime vuonna lähetti tuo tukkukauppias sanan Jensen mestarille, että tämä tulisi hänen konttoriinsa samana päivänä kello 6 ja 8:n välillä ottamaan vastaan suuren joukon nikkari-töitä.

Voipihan arvata Rasmus rukan ihastusta, kun häneltä tilattiin kalut koko ruokahuonetta varten. Ja

huonekalujen piti olla valmiit joulu-aattona, jolloin tukkukauppias aikoi pitää komeita kemuja. "Työn tulee olla hyvää", niin sanoi tukkukauppias, "maksakoon vaikka enemmänkin!" Kas se oli oikein herran puhetta, se. Mestari Jensen riensi kotiinsa, mitä vaan kädästä läksi, syleili eukkoansa ja kuvaeli aatoksissaan jo, miltä jokainen huonekalu näyttää, mutta hänen toinen puoliskonsa herätti hänet unelmista tuolla yksinkertaisella lauseella: "mutta mistäs sinä, ukkoseni, saat puuta?"

Puuta? — Kas, sitäpä hän ei iloissaan ollut muistanut ollenkaan ajatella, ja puuta oli kuitenkin tarvis, jos mieli huonekaluja nikkaroida.

— "Sopisihan" niin arveli hänen vaimonsa, "pyytää tukkukauppiaalta vähän käsirahaa: eihän se tunnu miltään rikkaan miehen taskulle".

— "Äläpäs, muijaseni, — sitä ei sovi tehdä", vastasi Jensen. — "Mutta loiskis! Onhan kolme päivää peräkanaa seisonut lehdissä: 'Rahaa saadaan lainaksi — kartanossa n:ro 17'. Sinne kiidän minä tuossa hetkessä ja sitten ryhdyn työhön kuin mies".

Sanasta työhön. Pianpa löysi Jensen tuon ihmis-ystävän, joka varmaa vakuutta vastaan ja 40:n jopa 100:n prosenttien korolla — aina asianhaarojen mukaan — on joka hetki valmis auttamaan lähimmäisiensä, ja sittenkuin tuo ystävä oli saanut varman tiedon Jensenin suuresta huonekaluhankkeesta ja sittenkuin mestari oli kirjoittanut vekselin alle, joka oikeutti auttajaa tahi hänen valtuuttamaansa saamaan rahat takaisin ennen 24 päivää joulukuuta, niin sai Jensen näppiinsä 200 taaleria Tanskan riikinrahassa — siitä luettuna kuitenkin pois jo edeltäkäs 12 prosenttia.

Lieneehän liikaa mainita, että ilosta huolimatta tassutteli Jensen kotiinsa jotenkin verkalleen ja että jo seuraavana aamuna ostettiin lankkuja, lautoja ja muita sellaisia tarpeita. Otettiinpa vielä apulainenkin, muuan Jensenin oppitoveri, joka silloin juuri sattui olemaan helpoilla päivillään, työtä ja ruoatta. Ja nytkös liikkueli höylä ja saha aamusta iltaan, niin että oikein lystikseen katseli tuota pientä puusepän työhuonetta. Ja sitä iloa! Huonekaluja valmistui valmistumistaan — ja viimein, aamulla joulukuun 12 p:nä, koitti se aika, jolloin koko teetös oli ihkasen valmis.

Nytpä tähystettiin ensin kappale kappaleelta, sitten pulierattiin ja pulierattiin ja viimein asetettiin, niinkään kappale kappaleelta, vetokärryille. Ja naapurit, nekös vasta silmiään mullistelivat, kun näkivät tuosta pienestä työhuoneesta vedettävän kaikkia noita uudenmuotisia kappaleita ja — miksipä salaisin sitä — kokostelipa itse mestariakin vähäisen, kun hän astui kärryjen sivulla, joissa oli "parasta, mitä hän koskaan on nikkaroinnut".

Tultiinpa tuosta tukkukauppiaan komeaan asuntoon. No täälläkös vasta hälinä nousi! Kaikki riensivät katsomaan uusia huonekaluja, ja niitäkös nyt kiiteltiin oikein kelposen hyväksi. Tulipa itse herra tukkukauppiaskin paikalle, katseli, käänteli joka ainoata kappaletta, nyökäyttäen aina väliin lempeästi päätään, Otti Jensenin rätingin ja, ilmoitettuaan tyytyväisyytensä ja luvattuansa antaa tästälähtein kaikki talossa tarvittavat puusepän työt Jensenin haltuun, läksi pois.

Pianpa olivat kaikki huonekalut paikoillaan, — sitten saivat rengit ja pojat kelpo juomar rahat tukkukauppiaan rouvalta heidän uutteruudestaan muka ja — sitten sanottiin hyvästi!

Onpa vähän vaikeata noin äkkiä sanoa, kuka oli iloisempi, rengitkö, jotka taasen saivat juomarahaa, vai tuo sällikö, joka oikein naurahteli ilosta, kun tiesi saavansa nyt pysyväistä työn-ansiota vanhan toverinsa Rasmusen luona. Sanoipa itse mestarikin olevansa kovin iloissaan siitä, että hänellä oli nyt sellainen herras-kunti; mutta eipä voinut Jensenin kasvoilla ainakaan nähdä ilon väreitä — ja mistä syystä niin? Olipa vaan sellainen juttu, että mestari kaikessa yksinkertaisuudessaan oli luullut saavansa maksun heti työn tehtyänsä, mutta Rasmus rukka ei silloin muistanut tuota herras-valtojen tapaa ottaa köyhältä käsityöläiseltä "krediitille", velaksi, ja nyt kojotteli mestari-parka syvissä aatoksissaan ja muisteli vaan hänen ja kaikkein ihmisten ystävätä, joka ottaa 12 prosenttia ja antaa lainoja pariiksi kuukaudeksi: siitäpä syystä ei näkynyt ilonväreitä tämän kunnollisen ja ahkeran, mutta köyhän puusepän kasvoilla.

Matami Jensen ei voinut ollenkaan ymmärtää, minkätähden hänen miehensä oli niin surumielinen kotia tullessansa. — "No", tiedusteli hän ukoltansa, "oliko tukkukauppialla paljonkin moitteen sijaa?"

— "Ei rahtuakaan, eukkoseni; päinvastoin lupasi hän teettää tästä lähtein kaikki nikkarityöt minulla".

— "Mutta mikäs sitten vaivaa sinua, Rasmus? — Olethan niin kallella kypärin!"

— "Kuuleppas vaan eukkoseni. Kun minä olin jättänyt tukkukauppiaille huonekalut, niin meni hän huoneesta pois — rahaa hakemaan, arvelin minä, mutta kyllä kai! Tähän saakka en ole saanut äyriäkään".

— "Vai niin! — No olehan rauhassa, ukkoseni; näkeehän hän tänään taikka huomenna rätingin

pöydällensä ja lähettää sitten tietysti paikalla rahat".

Ja tähän lohdutukseen tyytyi pariskunta. Mutta eipä rahoja kuulunut. Elettiin sitten päivä ja toinen, ja viimeinpä ei jouluaatosta ollut aikaa kuin yksi ainoa päivä, eikä tukkukauppiaalta rahoja tullut. Silloin sanoi matami Jensen miehellensä: "Kuuleppas, Rasmus, nyt tulee sinun rohkaista itseäsi ja mennä tukkukauppiiaan luo pyytämään häneltä saatavaasi tahi muutoin viskaan minä itse huivin korvilleni ja kaikessa nöyryydessä selitän tuolle korkealle herralle, ett'ei sillä keinoin sovi menetellä köyhän käsityöläisen kanssa".

Mutta nytpäs johtui puusepällekin mieleen, että hän on "mies", ja että nuo rahat olivat rehellisesti, työllä ja hiellä ansaittuja, ja myöskin että hänen tuli seuraavana päivänä, päivällisten aikaan, lunastaa vekselinsä, sillä muutoin joutuu hän ennenmainitun ihmis-ystävän kouristettavaksi. Ja sillä aikaa kuin hänen vaimonsa lateli suustansa joukottain "kauniita herras-sanoja" — niinkuin hän arveli — joita muka Rasmuksen tuli kertoa tukkukauppiaalle, oli mestarimme jo ennättänyt saada kirkkovaatteet päällensä, ja niin hän läksi.

Miesparan sydän sykkäili ankarasti, kun hän koputteli hiljalleen tukkukauppiiaan konttorin ovelle. Kukaan ei sieltä vastannut, mutta ovi avautui kuitenkin juurikuin itsestään ja meni jälleen kiinni, kun mestari oli astunut kynnyksen yli. Hän kertoi kertomistaan melkein sopottavalla äänellä hyvää päivää eräälle oven suussa istuvalle konttoristille, joka soi hänelle vastineeksi armollisen silmäyksen.

— "Mitä olisi asiaa?"

— "Minä tahtoisin — minä pyytäisin — haluaisin — onko herra tukkukauppias kotona?"

Käsiliike näytti puusepälle tietä toiseen kamariin, joka oli sen huoneen vieressä, missä puuseppä nyt oli, ja tässä hoksasi mestari saavansa hänelle osoitetussa huoneessa katsoa velallistansa kasvoista niin kasvoihin; mutta, merkillistä kyllä, tällä kertaa pelkäsi itse saamamies velallistansa. Tuo korkeiden pulpettien välinen tien-aukko näytti hänestä raippakujalta, "katulopilta", ja kun hän oli viimeinkin päässyt tukkukauppiiaan läheisyyteen, niin pimenipä kaikki hänen silmissään. Tietämättä itsekään mitä hän teki ja ajatteli, astui hän suoraa päätä tukkukauppiiaan luo, joka istui kirjoihinsa kiintyneenä, ja sanoi: "Minä se nikkari olen!"

Tukkukauppias katsahti kummastuneena ylös. "Vai niin, te tulette kaiketi tiedustelemaan uutta työntointa", sanoi hän; "nyt ei ole minulla ollut aikaa ajatella vielä; mutta minä lähetän teille sanan, kun minä rupean niitä tarvitsemaan".

Niin lyhyt kuin tämä puhe olikin, niin olipa se kylläksi pitkä herättämään puuseppää hänen unestansa ja muistuttamaan hänelle noita "oikeita herrasanoja", joilla hänen vaimonsa oli häntä evästännyt. Siihen nähden rohkaisti mestari vähän itseänsä ja sanoi, suu supussa: "minä pyydän teiltä, hra tukkukauppias, tuhansia kertoja anteeksi, mutta minun täytyi teettämämme kaluston tähden lainata rahaa ja joll'en minä saa velkaani huomenna maksetuksi, niin tulee poliisi ja ottaa kaikki minun kamssuni; sentähden rukoilen minä teitä, maksakaat velkanne tänään".

— "Hyvin kernaasti", vastasi tukkukauppias suopeasti, "minulla on kyllä tapana maksaa rätingit ainoastaan neljästi vuodessa, mutta jollei se käy laatuun, niin menkää tuonne toiseen huoneeseen, kassöörini luo ja ottakaa häneltä 380 taaleria — olemmepa sillä lailla kuitit".

Tukkukauppiiaan käskystä maksoi kassööri mestari Jensenille 380 taaleria ja käski hänen mennä uudestaan tukkukauppiiaan luo, kuittaamaan rahoja.

Raskaalla sydämmellä läheni Jensen toistamiseen tukkukauppiasta; hänen kätensä vapisi kuin haavan lehti, kun hän piirsi nimeänsä kuitin alle, ja kyynelpisara kiilsi silmissä ja kiertyi siitä miehen partaiselle poskelle.

Tukkukauppias näki kaiken tämän ja tuskin oli Jensen, jäähyvästit sanottuaan, astunut ovelle, kun tukkukauppias kutsui häntä takaisin ja sanoi hänelle: "Kun te nyt olette kerran täällä, niin voisitte ottaa samalla mittaa noista pulpeteista, minä tarvitsen vielä neljä sellaista, mutta kun te ette voi odottaa neljännes-vuotta, niin menkää taasen minun kassöörini luo — tiedättehän te nyt, missä hän istuu — ja ottakaa häneltä 500 taaleria käsirahaa, sillä keinoin saamme me tästä lähtein tehdä keskenämme rätingit joka neljännes-vuosi."

Juurikuin lumouksesta katosi nyt kaikki suru Jensenin kasvoilta. Hän tarttui tukkukauppiiaan käteen, puristi sitä sydämmellisesti, ja hänen silmistänsä kiilteli taasen vesipisara, kiitollisuuden kyynel.

Ottipa Jensen mitat, sai 500 taaleria käsirahaa, lunasti vekselin, piti hauskat joulut, ja tukkukauppiiaan puoltosanan avulla lisääntyi hänelle lisääntymistään työtä ja varoja. Tätä nykyä on hänellä seitsemän sälliä työssä.

Entäs tukkukauppias! — Hän ei ollut koskaan niin hyvillä mielin, kuin sinä jouluna. Joulupöydässä istuessaan, ilmoitti hän syyn mielihyväänsä: puusepän silmissä kirmaileva kiitollisuuden kyynel oli tehnyt hänet niin iloiseksi; tämä oli hyvän työn seuraus ja sentähden kehoitti hän pöytätovereitaan tekemään samaa kuin hänkin. — Suokoon Jumala, että kaikki rikkaat miehet tekisivät todellakin niin!

PYRSTÖTÄHTI.

(H. C. Andersen'in satuja.)

Ja pyrstötähti tuli, sen pää se loisti ja pyrstö uhkasi; sitä katseltiin rikkaan linnasta, katseltiin köyhän mökistä, kaikki katselivat sitä, kansajoukko kadulla ja yksinäinen matkamies kankahalla kaukaisella. Kullakin oli siitä oma ajatuksensa. — "Tulkaas katsomaan taivaan merkkiä!" sanoivat ihmiset, ja kaikki riensivät katsomaan.

Mutta tuvassa istui pienenen poika äitinsä sylissä; talikynttilä paloi, ja äiti näki pienen puikon kynttilässä, tali keräytyi pitkään siepaleesen ja ritisi, se merkitsi äidin mielestä sitä, että lapsi kuolee kohta, häneen päin muka puikko kääntyi.

Tuo nyt oli vanha taikaluulo, ja äiti uskoi sitä.

Vaan poika olikin määrätty elämään monta vuotta maan päällä, elämään ja näkemään pyrstötähteä, kun se kuudenkymmenen vuoden perästä jälleen ilmautui.

Pienenen ei nähnyt puikkoa kynttilässä, eikä hän huolinut pyrstötähdestäkään, joka ensi kertaa hänen elämässään loisti taivaalla. Hän istui kuppinen edessään; siinä oli kuohutettua saippuavettä, ja poika pisti siihen pienen savipiipun pään, pisti piipun suuhunsa ja puhalteli kuplia, suuria sekä pieniä; ne värähtelivät ja liihottelivat ihanimmissa väreissä, jotka vaihtelivat keltaisesta punaiseen ja siniseen, ja sitten tuli viheriätä niinkuin metsän puut, kun aurinko paistaa lehtien lävitse.

— "Suokoon Jumala sinulle niin monta elonvuotta, kun nuo kuplat, joita puhaltelet!"

— "Niin monta, niin monta!" ja poikanen päästeli kuplan toisensa perästä.

— "Kas tuossa lentää vuosi! tuossa lentää vuosi, katsopas kuinka ne lentävät!" sanoi hän joka kerran kuin kupla läksi lentoon. Tulipa pari kuplaa hänelle suoraan silmiin; sepä kirveli, sepä karvasteli, oikein kiertyi kyneleitä silmiin. Jok'ainoassa kuplassa oli tulevaisuuden näky, loistava, heloittava.

— "Nyt näkyy pyrstötähti!" huusivat naapurit. "Tulkaahan ulos älkääkäs sisällä istuko!"

Ja äiti otti poikaa kädestä. Pojan täytyi panna pois savipiippu, jättää sikseen suopakuplilla leikkiminen, sillä pyrstötähti oli näkyvissä.

Ja pienenen katseli tuota loistavaa tulikuulaa ja sen säteilevää pyrstöä. Muutamat sanoivat pyrstön näyttävän kolmen kyynärän pituiselta, toiset arvelivat siinä olevan miljonankin kyynäärää; ihmiset näkevät niin eri lailla.

— "Lapset ja lapsenlapsetkin saattavat olla maan povessa silloin kuin se jälleen ilmestyy!" sanoi väki.

Useimmat näin sanoneista olivatkin jo maan povessa, kun pyrstötähti toistamiseen tuli näkyviin; mutta poikanen, jonka puoleen puikkonen kynttilässä oli kallistunut ja josta äiti oli ajatellut: "hän kuolee kohta!", hän eli vielä, oli vanha ja harmajapä. "Harmaat hapsset ovat vanhuuden seppelä", sanoo sananlasku, ja hänellä oli monta semmoista seppeltä, hän oli vanha koulumestari.

Koululapset sanoivat hänen olevan niin viisaan, tietävän niin paljon, osaavan historiat, maantiedot ja sen, mitä taivaankappaleista tiedetään.

— "Kaikki palajaa jälleen!" oli hän sanonut, "tarkastakaapas vaan ihmisiä ja tapauksia, niin huomaatte, että kaikki palajaa jälleen, toisissa muodoissa, toisissa maissa".

Ja koulumestari oli kertonut heille Wilhelm Tellistä, jonka täytyi ampua omena poikansa päältä, mutta ennenkuin laukaisi nuolen, kätki hän poveensa toisen nuolen, ampuakseen häijyn Geslerin. Se tapahtui Sveitsissä, mutta monta vuotta sitä ennen oli samoin käynyt Tanskassa Palnatoken; hänenkin oli täytynyt ampua omena poikansa päältä ja oli niinkuin Tell'kin kätkenyt nuolen, kostaaksensa.

Ja samoin kerrotaan tapahtuneen Egyptissä toista tuhatta vuotta sitten. Kaikki palajaa takaisin, niinkuin pyrstötähdet, ne menevät tiehensä, ovat poissa ja palajavat jälleen.

Ja hän puhui pyrstötähdestä, jota odotettiin, samasta, jonka hän oli lapsena nähnyt. Koulumestari tunki taivaan kappalten kulkuja.

Nyt oli pyrstötähti tulossa, ja siitä hän kertoi, mitä kansa oli puhunut ja arvellut silloin, kuin se viimeksi oli ollut täällä. "Pyrstötähtivuosi on hyvä viini-vuosi", sanoi hän, "silloin sopii sekoittaa vettä viiniin, eikä sitä kukaan huomaa. Viininkauppiat mahtavat olla hyvin mielissään pyrstötähti-vuotena".

Taivas oli pilvessä kokonaista neljätoista päivää ja yötä, pyrstötähteä ei näkynyt, mutta kyllä se nähtävillä oli.

Vanha koulumestari istui pikku kammiossaan aivan koulutuvan vieressä. Bornholmilainen kello hänen vanhempainsa ajoilta seiso i nurkassa; raskaat lyijyluodit eivät nousseet eivätkä laskeuneetkaan; pikku käki, joka ennen aina oli pistäynyt ulos ja kukkunut kellon lyönnit, oli monta vuotta ollut vaiti; kaikki oli ääneti ja hiljaa kellon sisässä, kello ei käynyt enää. Mutta vanha klaveeri, vanhempain ajoilta sekin, oli hengissä vielä, kielet jaksoivat soida, jospa vähän sorroksissakin, kokonaisen ihmis-iän säveleitä. Ukko muisti tuossa niin paljon, sekä iloista että surullista noilta vuosilta, siitä saakka kuin hän pienenä oli nähnyt pyrstötähden, tähän asti, jolloin se oli täällä jälleen. Hän muisti, mitä äiti oli sanonut puikkosesta kynttilässä, hän muisti, noita kauniita suopakuplia, joita oli puhallellut; kukin oli elon vuosi, oli äiti sanonut, niin loistava, niin kirjava! pelkkää ihanuutta ja iloa hän niissä näki: lapsenleikkejä ja nuoruuden intoa, koko avaran maailman päivän paistehessa, ja sinne hänen oli lähteminen! ne olivat tulevaisuuden kuplia ne.

Nyt kuuli ukko klaverin kieliltä säveleitä kuluneelta ajalta: muiston kuplia muiston värinvaihteissa; sieltäpä kuului mummon sukkalaulu:

"Se oli kelpo naikkonen,
Joka ensiksi kutoi sukkasen!"

Sieltä kuului laulu, jota talon vanha piika oli laulellut hänelle pienenä:

"On monta mutkaa tiellä
Sen täällä käytävää,
Mi nuori omi vielä
Ja vähän ymmärtää".

Nyt kuului säveleitä ensimmäisistä tanssijaisista, menuetti ja polkka; nyt soi ventoja, surumielisiä säveleitä, jotka panivat ukon itkemään; nyt pauhasi sotamarssi; nyt rakkaita säveliä; kupla kuplan perään, niinkuin silloinkin, kuin hän poikana oli puhallellut niitä suopavedestä.

Hänen silmänsä olivat kääntyneet akkunaan, pilvi tuolla taivaalla vetäysi syrjään, vanhus näki pyrstötähden kirkkaassa ilmassa, sen loistavan pään, sen säteilevän utuhunnun.

Tuntui kuin olisi hän nähnyt sen eilen illalla, ja kumminkin oli kokonainen ihmis-elämä monine vaiheineen sen ja nykyisen ajan välillä. Silloin oli hän ollut lapsi ja nähnyt kuplissa "eteenpäin", nyt näyttivät kuplat "takaisin". Hän tunki itsessään jälleen lapsen mielen ja lapsen uskon, hänen silmänsä loistivat, hänen kätensä vaipui klaverin soittimille — kuului sävel, kuului kuin olisi siellä kieli katkennut.

— "Tulkaas katsomaan, pyrstötähti on tullut!" huusivat naapurit. "Taivas on niin kaunis ja kirkas! tulkaahan toki katselemaan sitä oikein!"

Vanha koulumestari ei vastannut, hän oli matkalla sitä oikein katselemaan; hänen sielunsa oli ulkona isommalla radalla, avarammassa alassa kuin se, mitä pyrstötähti kulkee.

Ja pyrstötähteä katseltiin jälleen rikkaasta linnasta, katseltiin köyhän mökistä: sitä katseli kansajoukko kadulla ja yksinäinen matkamies kankahalla kaukaisella.

Vanhuksen sielua katseli nyt Jumala ja rakkaat, jotka olivat menneet hänen edellään, ja joiden luokse hän oli ikävöinyt.

JUNUN MARKKINAMATKA.

Ennen päivän nousua he läksivät, isä poikineen. Olipa tuo sanomattoman hauskaa kahdeksanvuotiaan mielestä, hän kun ei ollut vielä milloinkaan käynyt markkinoilla. Viikkokausia oli hän iloinnut, kun oli luvattu ottaa hänet mukaan, ja kun nyt viimeinkin se päivä elikkä oikeammin yö oli tullut ja äiti herätti hänet, sanoen: jos tahdot kaupunkiin nyt, niin ylös pian, uudet sarkavaatteesi ovat vuoteella, — niin Junukos oli nopea nousemaan, nopeampi kuin milloinkaan ennen.

Junun isä oli tavallisia talonpoikia, ei rikas, vaan ei köyhäkään. Hän olisi tullut varsin hyvin toimeen, jollei olisi viime aikoina päässyt viinan makuun; mutta siitäpä hetkestä asti onni rupesikin väistymään hänestä, ja kotirauha pakeni tuon tuostakin — liiatenkin jokaisen markkinamatkan perästä.

Itsestään hän ei ollut niin varsin turmioon menevä, kunhan ei vaan joutunut pahoihin seuroihin, mutta semmoisiinpa hän aina joutuikin kululla ollessaan. Kun kelvottomat häntä houkuttelivat, niin hän oli oitis valmis seuraamaan. Hänen tahtonsa se harvoin paneusi varsinaiseen vastarintaan. Sittemmin hän syytti aina kiusausta, kuten heikot ihmiset konsanaan, ikäänkuin ei olisikaan totta tämä raamatun lause: vastustakaa pahaa, niin hän pakenee teitä.

Äiti, tuntien miehensä tavat, oli jo kauan koettanut estää Junun menemistä markkinoille, mutta isä arveli, että poika on kyllin suuri, vahtiakseen hevosta ja rattaita kaupungin torilla, ja tottahan hänenkin tulisi joskus lähteä sinne, — ja niinpä sai, kuten sanottiin, Junu tulla mukaan.

Voi kuinka kummallista oli kulkea yöllä, kun kaikki oli niin hiljaa! Puitten latvat humisivat niin kauniisti, ja tähdet ne tuikkivat niin kirkkaina alas synkkään maahan. Kauan he kulkivat, kuulematta muuta kuin rattaittensa tärinää ja hevosen kavioiden kalketta, mutta vihdoinkin päästiin maantielle, ja siinäköns mennä jyrtytti markkinamiehiä! Päivä valkeni valkenemistaan ja tähdet rupesivat katoamaan. Menevätköhän ne nyt aamulevolle, valvottuaan koko yön, ajatteli Junu. Hänen tuli melkein ikävä heitä. Mitä enemmän heitä katosi, sitä enemmän rauhattomuutta ja melua näkyi nousevan maan päällä. Junun kyllä paloi mieli saada nähdä, miltä kaupunki ja markkinat näyttävät, mutta sittenkin hän olisi halunnut ajaa kauan, hyvin kauan, kun ympärillä oli niin pimeätä ja hiljaista ja tähdet loistivat ... hän ei tiennyt miksi.

Tultiinpa syöttöpaikkaan. Isä riisui hevosen valjaista ja antoi sille ruokaa. Talo oli lähellä jokea; vähän matkan päässä oli silta kosken ylitse. Junu meni sinne siksi aikaa. Aurinko oli juuri nousemassa. Kosken vesi oli kuni pelkkää pyryvää lunta, ikäänkuin hopeaista rankkasadetta, ja syöstessään alas noin huimasti ja hurjasti se kuului kauniimmalta kuin urut kirkossa; niin, kirkkosoittoa se oli kuin olikin... Liikahtamatta ja äänetönnä seiso i korkea honkametsä tuolla vuoren rinteellä. Verkalleen nousi aurinko harjun takaa ja punasi taivaan ja loi loistoa jokeen, niin että sen vesi näytti muuttuvan vereksi: — silloin johtui Junulle mieleen Ilmestyskirjan enkeli, joka vuodattaa säteensä maan päälle ja meren, sillä hän lueskeli äidilleen joskus raamattua, kun tämä illoin istui odottelemassa miestänsä kotia.

— "Missähän sä taas vitkastelet?" huudettiin samassa, ja Junu, tuntien isänsä äänen, kiiruhti rattaille. Pianpa oltiin kaupungissa.

Tuommoista sekasotkua, kuin siellä vallitsi, ei Junu ollut osannut aavistakaan. Ihanhan täällä kiehui ihmisiä kuin muurahaisia tuossa suuressa keossa vanhan hongan juurella kotimetsässä! Isä riisui hevosen valjaista, satoi sen kiinni rattaisiin torilla ja antoi Junulle luvan mennä kaupunkia katselemaan, kunhan vaan silloin tällöin katsahtaisi hevosta. Kotia täältä ei niin kohta lähde, sanoi isä, antaen Junulle 25 penniä markkinarahaa — ja meni tiehensä ystävineen ja naapureineen.

Junu söi suuhunsa markkinalahjan ja jäi rattaille istumaan: siitähän oli lysti katsella ympärilleen, arveli hän. Kummallinen meno täällä kaupungissa! Siellähän näkyi saavan rahalla vaikka mitä ... mutta sielläpä olikin niin paljon valittavaa, että oikein piti päätää pari kertaa raapaiseman, ennenkuin päätti ottaa jotakin. Onneksi ei Junulla ollut rakoja. Muutoin hän olisi ostanut tuon pillin, joka niin sorjana heloitteli ja joka soi niin ihmeen kauniisti... Paljon hyvää hän sai nähdä. Talot olivat hoveja melkein jok'ainoa, ja hyvästi puettua kansaa oli kosolta myöskin, mutta ajan pitkään kumminkin kyllästyisi kaupunkiin, arveli Junu. Ei yhtään puuta, pelkkiä lyhtypatsaita vaan! Ei maata, paljaita kiviä vaan! ... entäs tämä melu sitten?... Kas tuolla tuli Saksalainen vaatetetun apinan kanssa, joka teki konsteja rahan edestä. Tuommoisista apinoista oli Junu kuullut puhuttavan, niitä on kosolta markkinatorilla, mutta Junua tuo elävä hieman pelotti, sillä sehän oli niin peräti ihmisen näköinen, että hänen oikein katsomalla täytyi katsoa oliko sillä häntää, ollakseen vakuutettu, ettei se ollut naapurin ruma Rietu. Apinan jälkeen hän näki erään vaimo-ihmisen, joka oli niin hieno kuin itse nimismiehen rouva: oikea silkki-vaippa, näethän, ja suuret ruusut nivuksissa. Tuo oli varmaankin joku hirmuisen ylhäinen. Mutta kasvot eivät olleet vähäkään hienommat kuin pappilan karjapiiallakaan; ei maar, pistäpä pappilan Maisu vaan tuommoiseen pukuun, niin olisi hänkin yhtä ylhäinen ... ihan varmaan!

— "Onkos voita?" kysyi rouva.

— "Ei ole voita eikä juustoa", vastasi Junu, nousten ylös; hän tiesi, että herrasväen kanssa puhuessa

pitää seisoa. Hänen jälkeensä tuli kaksi rouvaa. Toinen niistä sanoi toiselle: "surkeaa tuo on, että ihmiset, jotka elää kihnuttavat kättensä työllä, koreilevat tuolla lailla. Pikemmin he näkevät nälkää ja muuta kurjuutta, kuin käyvät huonoissa vaatteissa, ja lopuksi he tavallisesti paatuvat ja joutuvat vihdoin vaivaihoidon vastukseksi". — — —

Kun Junu oli hetkisen katsellut tätä "uutta maailmaa", rupesi se maistumaan hänestä puulle. Hattupäät naiset olivat ihan samannäköisiä kuin nuo maalatut nukit tuolla kauppakojussa. Kaikilla heillä oli kukkia nivuksissa ja takaraivolla tuhoton tukku, ettei Junu osannut ymmärtää, miten se ei vetänyt maahan koko kantajaansa. Junu ei käsittänyt, että päät olivat erinomaisen keveitä suuruuteensa tyhjällä täytettyjä suurin osa. Herrasmiehet ne näyttivät teettäneen vaatteensa kaikki yhdellä räätilillä ja ostaneen hattunsa yhdestä puodista! Junu ei ymmärtänyt, mitenkä heitä voi toisistaan eroittaa, varsinkaan vaimoväkeä, ja tätä tuumatessaan hän torkahti ja viimein nukkui.

Herättyään hän näki toisellaisen kuvan edessään. Hän oli rattaineen melkein viimeisenä torilla. Markkinaväki oli poissa. Suurissa, korkeissa kartanoissa paloi valkea joka paikassa.

Tulipa isäkin ja rupesi valjastamaan, vaikka se kävi hyvin hitaasti. Hänen seurassaan oli kaksi miestä. Nämä puhua pörisivät hyvin epäselvästi, sekoittaen puheesensa aina kirouksia, eivätkä tahtoneet päästää isää pois. Liikkeelle hän koetti kumminkin lähteä, mutta siitä ei tahtonut tulla mitään. Erään kadun kolkassa oli suurilla kirjaimilla kirjoitettu: "ravintola"; tuo sana näkyi niin selvästi lyhdyn valossa. Sinne heidän piti pistäymän, isän ja hänen rajujen toveriensa. Isä satoi hevosen lyhtypylvääsen eikä edes muistanutkaan pikku Junun olevan mukana.

Junu raukkaa! Kauan hän seisoi kolkassa, odotellen isäänsä, mutta eipä häntä kuulunut. Sisään hän ei uskaltanut mennä häntä hakemaan, se tuntui niin vastahakoiselta. Vastapäätä ravintolaa oli suuri, kaunis talo. Ohujen kartiinien läpi näki Junu suuren valoisan huoneen ja sen perässä useita kammioita. Pöydällä suuressa huoneessa paloi lamppu; se loisti yhtä kirkaasti kuin seitsenhaarainen kynttilänjalka alttarilla joulu-aamuna... Olikohan tuolla joulu joka ilta? Pöydän ympärillä istui sekä aikaihmissä että lapsia: ken neuloi, ken luki, ken katseli kuvakirjaa. Sisään tuotiin korillinen omenoita, lautasia ja hopeaveitsiä, ja sittenkös kuorittiin ja syötiin miehissä niitä... Voi jos saisi yhdenkin tuommoisen, yhden ainoan edes, arveli Junu, joka ei ollut einettäkään maistanut, sittenkuin markkinalahja oli syöty. Noillapa on hauskaa tuolla sisässä. Heidän isänsä ei kai mene milloinkaan markkinoille eikä heidän äitinsä istu hädissään odottelemassa, niinkuin minun äitini saa tehdä... Mitäs jos menisin heidän kyökkiinsä ja pyytäisin lupaa, saada istua siellä kunnes isä tulee? Akkunasta kyllä näkisin ulos.

Ja hän meni sisään erästä ovesta, jonka hän arvasi vievän kyökkiin. Siellä kiehua kirisi teekattila, ja muuan piikamamseli oli asettelemassa kuppeja tarjottimelle.

— "Hyvää iltaa! Saiskohan istua täällä, kunnes isä joutuu?" kysyi Junu.

— "Mitä?" kiljasi piikamamseli. "Isä joutuu! — Ei täällä ole mikään kestikievari. On niitä huonompiakin taloja, joihin sinunmoisesi saavat mennä sisään".

— "On vainen?" kysäsi Junu ja oli juuri pyytämäisillään saada tietää missä semmoisia on, kun piika avasi oven — ja Junu ymmärsi mitä sillä tarkoitettiin.

* * * * *

Tultuaan jälleen kadulle, kuuli hän ääniä ja puhetta, jotka panivat hänen sydämensä vapisemaan pelosta. Poliisimiehet ajoivat heidän hevosellaan. Useat miehet kuljettivat isää pois... Kapakassa oli syttynyt tappelu... Isä oli iskenyt viimeiseksi... Mies — toinen niistä, jotka Junu oli nähnyt isänsä seurassa — oli kuollut... Isä itki ja rukoi, mutta tässä eivät auttaneet rukoukset eivätkä kyöneleet. Väkeä kokoontui sen talon ympärille, missä murha oli tapahtunut, mutta poliisin mentyä tiehensä melun-pitäjään kanssa, hälveni pian väkikin kadulta ja kukin meni kotiaan.

Junulla vaan ei ollut minne mennä. Yksinään hän seiso nyt tuossa ulkona pimeässä. Isän itku ja rukoukset sekä muiden kiroukset humisivat vielä kamalina hänen korvissaan. Hetkisen hän itki katkerasti, mutta pian heräsi hänen sielussaan tehokas ajatus. Kotia äidin luokse hän lähtee. Rattaita hän nyt ei voi löytää; jos hän menee poliisin luo, niin ehkä ottavat hänetkin kiinni, ja jos sekä isä että hän jäävät pois, niin äidin on varsin raskasta olla ... äiti parkaa!...

Hän läksi kulkemaan kotiapäin. Väsymystä hän ei enää tuntenut, tuskin nälkääkään, vaikka hänellä vähää ennen oli ollut niin kova nälkä. Kotia äidin luo! Kotia äidin luo! kuului hänen sydämessään. Kotia äidin luo, joka nyt varmaankin istuu odottamassa ja lukee! Kotia äidin luo, joka oli opettanut hänelle kaikki ne pikku rukoukset, jotka hän osasi ulkoa, ja joka oli puhunut hänelle niin kauniisti Jumalasta, vaikk'ei ollut uskaltanut sitä tehdä isän ollessa tuvassa ... äiti rakasti häntä paljon, sen hän kyllä tunsu. Äidin katse ikäänkuin lämmitti hänen sieluansa.

Ja pimeä oli ulkona, pilkkopimeä, ja tähdet ne tuikkivat yhtä kirkkaina kuin edellisenäkin yönä; Junun mielestä ne vaan eivät olleet entisillä paikoillaan. Voi kuinka kirkasta ja kaunista on Sinun tykönäsi, hyvä Jumala! virkkoi hän itsekseen; mutta Sinullapa suittaa niin ollakin, sillä kaikki olet Sinä itse tehnyt. Sinä hallitset kaikki väkevällä kädelläsi, niinkuin olen lukenut... Mitä on tuo kaunis lamppu, jonka kaupungissa näin, ja mitä ovat kynttilät alttarin seitsenhaaraisessa kynttilänjalassa ihanuuden rinnalla tuolla taivaassa!... Kuoritaankohan sielläkin omenia hopeaveitsillä?... Kas niin, nytpä puhut tuhmasti, Junu!... Mitähän ne tekevät tuolla ylhäällä, odottaessaan? Siellä lienee useita odottelemassa — ken isää, ken äitiä, ken ... ken semmoisia pieniä kuin minä... Odottavatkohan useat turhaankin siellä? Ja tuommoisissa mietteissä Junu astuskeli ja vuoroin juosta tipotti, eikä aikakaan, niin oli hän jälleen tuolla kosken ylitse vievällä sillalla.

— "Isä parkaa, isä parkaa", arveli hän. "Parasta olisi ollut, jos olisimme syöttöpaikasta kääntyneet takaisin... Tulleekohan isä kotia?... Eivätköhän ne häntä tuomitse? 'Joka vuodattaa lähimmäisensä veren, hänen verensä ihmiset vuodattavat', sanoo katkismus ... isä parkaa!... Mutta kuules kuinka kauniisti koski kohisee! Kauniimmasti kuin viime yönä. Jos äiti olisi nyt täällä, niin kuuntelisi hänkin tätä mielellään!... Tämä on virttä, on ihan varmaan, vaikk'ei sitä ole uudessa virsikirjassa. Ehkä se löytyy mummon vanhassa kirjassa... Minäpä käyn kaidepuulle istumaan ja kuuntelemaan, niin samassa lepäänkin".

Jotakin mustaa putosi samassa silmänräpäyksessä kaiteelta alas koskeen. Ei kuulunut huokaustakaan... Lapsen pää nousi sitten silmänräpäykseksi ylös vaahtopyörteestä — kerran vaan; huima virta veti sen jälleen syliinsä.

Ja kotona istui äiti ja odotteli odottelemistaan, mutta turhaan.

Mutta ylhäällä kirkkaudessa, jossa ei enää yötä ole, istuu Junu, odotellen äitiään. Hän on niin varma siitä, että äiti tulee sinne kerran — ja kun tähdet kirkkaimmasti loistavat pimeään maahan ja sen kaikille markkinatoreille, niin silloin hän aina lähettää terveisiä linnan rauta-akkunan kautta isälleen — sillä tämä sai armon kuolemarangaistuksesta, mutta jäi ikuisiksi vangiksi — ja sanoo: "minä odotan isääkin! Älä anna minun odottaa turhaan, niinkuin silloinkin", ja kun tähdet tuovat tuommoisia terveisiä, niin silloin vierähtää kyynel vangin silmästä, hän panee kätensä ristiin ja rukoilee; mutta taivaan enkelit ne samassa iloitsevat syntisestä, joka itsensä parantaa.

SUKKELA JUSSI JA TUHMA JUSSI.

Aurinkoinen valaisi koko maailmaa ja samalla myös erästä vähäistä kylää ja siinä taasen poikapulleroista, jonka nimi oli Jussi ja joka oli niin tuhma, että hänet sai uskomaan vaikka mitä. Kaikkein merkillisintä oli tästä poikasesta se, ett'ei hän mitenkään saanut pieneen kolkkaiseen päähänsä sitä, että tässä maailmassa on myös sellaistaikin, jota sanotaan valheeksi ja petokseksi. Tähän ei suinkaan ollut syytä tuo vähäinen kylä, missä hän asuskeli, sillä se todellakin koetti jos jollakin keinoin saada häntä moiseesta epä-uskosta; syy oli kaiketikin siinä, että hän oli tuhmempi, kuin tässä maailmassa onkaan sallittu olla.

Jussi oli poika pahainen, jolle taivaan Herra oli antanut parin paksuja taarajalkoja, pienen kolkkaisen ruumiin, liina-tukan, kippuranenän ja parin poskusia, jotka olivat niin pullollaan kuin pasunalla soittavan enkelin; mutta muita luonnonlahjoja ei hänellä sanottavaksi ollutkaan. Hän oli löytölapsi, jonka vanhemmat olivat kadonneet tietämättömiin jo paljoa ennen, kuin poika olikaan siinä iässä, jolloin häneltä olisi sopinut vaatia järkevyyttä pitämään heistä kiinni. Senpä tähden elätettiin häntä pitäjän kustannuksella eräässä köyhässä perheessä, joka oli työssä kaiket päivät, joten Jussi sai holhoa itse itseänsä niin hyvin kuin taisi. Eipä ollut hänellä iloa kylän pojistakaan, näillä kun oli erinomaisen hyvä taipumus nipistää Jussia hänen pitkistä käsivarsistaan ja taarajaloistaan, jopa tehdä muitakin samanlaatuista tepposia, joihin hänen personallinen olentonsa näkyi antavan aihetta. Arvattavastihan ei ajan pitkään heidän seuransa voinut olla hänen tunteillensa miellyttävää. Siitäpä syystä viettikin Jussi melkoisen osan nuorta elämätään istua jöröttelemällä auringon paisteessa niin merkillisen tuhman ja tuumivaisen näköisenä, sillä aurinko, niinkuin jo edellä on sanottu, siroitteli säteitään pikku Jussinkin päälle, ja mikä vielä merkillisempää, nämä säteet tulivat Jussin ystäviksi ja herättivät hänen sielussaan monta ystävällistä tunnetta. Tähän saakka ei ollut kukaan kertonut hänelle satuja keijukaisista ja enkeleistä, jotka antavat lapsille lahjoja; nytpä kuiskuttivat auringon säteet hänelle niistä, siten täyttäen hänen pikku sydämensä unelmilla jostakin kauniista, jota muka elämä aikoo hänelle antaa. Sepä seikka sai hänen taasen haluamaankin juuri tätä outoa, kummallista. Olkoot siunatut nämä, taivaan Herran luomat auringon säteet, jotka nostattavat kukkia kuivemmankin laatusesta maasta ja

rakentavat näkyjen valo-linnoja yksinkertaisimmankin sielussa!

Nuorella iällään — noin viidenteen vuoteen tai niille paikoille asti, sillä eipä ollut ketäkään, joka olisi pitänyt huolta siitä, kuinka vanha hän oikeastansa oli — ei hän ollut siis sanottavaksi nauttinut lähimmäistensä huolenpitoa, ja yhtähyvin näkyi hänen orailta olevassa olennessaan silmiinpistävin kohta olevan juuri luottamus näihin lähimmäisiin ja jyrkkä taipumus uskomaan kaikkia heidän sanojansa, vieläpä sitä enemmän, mitä uskottomampaa laatua ne olivat. Auringon säteet, nämä ilkiöt, olivat opettaneet hänelle sellaista juuri silloin, kuin ne kuiskuttivat, että tässä maailmassa on kaikki niin kaunista ja hyvää ja lempeää, ja saattoivat häntä ikävöimään ihmeellistä. Mutta tämäpä oli arvattavasti vaarallista pienelle huitukalle, joka oli määrätty raivaamaan itsellen tietä maailmassa, missä tarvitaan silmä joka sormen nenään. Senpä tähden tuleekin hänen kylänsä kunniaksi mainita, että se koetteli kaikkia mahdollisia keinoja parantaaksensa häntä tästä arveluttavasta taipumuksesta. Hauskaa oli todellakin nähdä, mitenkä Jussi arvollisempaankin asiaan sopivalla kärsivällisyydellä ja pontevuudella samoeli kaiket päivät ympäristöillä, muutama suolajyvä kourassa, koska hänelle joku oli sanonut, että linnun saa kiinni, jos riputtaa suolaa sen pyrstölle ja koska Jussin teki niin ankarasti mieli saada kiinni joku pikku lintu. Hauskaa oli todellakin nähdä, kuinka Jussi varsin vakaisena ja aika kyytiä käydä käämyröitteli haasoaloillaan, juostaaksensa muka kilpaa oman varjonsa kanssa, kun hänelle oli kerrottu ruohon rupeavan kasvamaan ihan korvan kuullen, jos hän saa varjonsa kiinni, ja kun hän arveli oikein lystiksi kuulla ruohon kasvamista. Lyhyesti: hauskaa oli nähdä Jussin, tuhmouden ja onnellisen luottavaisuuden kuvastuessa hänen kasvoillaan, yrittelevän ihmeellisimpiä asioita, mitä vaan kylän järkiniekat taisivat keksiä. Tällaista hauskuutta sai itsellensä jokainen, joka vaan vehkeili hänen kanssansa. Näyttipä todellakin siltä, kuin kaikkein tällaisten vehkeiden olisi pitänyt opettaa hänelle, ett'ei suinkaan ole uskominen lähimmäistensä kaikkia sanoja; mutta Jussi rukka ei voinut sitä sittenkään oppia. Eipä milloinkaan pistänyt hänelle päähän, että hänen lukemattomien erhetystensä syynä oli hänen lähimmäistensä petollisuus; päinvastoin luuli hän aina, jos hän muutoin yhtään mitään luuli koko asiasta, syyksi omat puutteensa ja vajanaisuutensa, antoi uudestaan pettää itsensä ja olipa vielä erittäin kiitollinen niille, jotka ryhtyivät moiseen työhön. Oli epäilemättä hyvinkin hauska narrata pientä Jussi pahaista.

Tapahtuipa kerran, että muuan nuori mies lähikylästä päätti naida ja tämän tehtyään muutti hän nuoren vaimonsa kanssa eräasen taloon, joka oli ihan sen asuman vieressä, jota Jussilla oli tapana nimittää kodiksensa. Eräänä aamuna, kun Jussi tavallisuuden mukaan käyskenteli omissa utu-unelmissaan, sattui hän näkemään mainitun miehen, joka oli puita pilkkomassa pihalla. Tuopa on soma mies, arveli Jussi, sillä hänessä oli jotakin, joka muistutti auringon säteitä ja jotain semmoista iloisessa, suorassa katsannossa, joka veti Jussia väkisenkin yhä lähemmällä miestä. Sen lisäksi lauleli mies puita pilkkoessaan niin, että ympäristö kaikui, ja tämä laulu teki poikaparan sydämmen iloiseksi, vaikk'ei hän tosin itsekkään tiennyt miten, sillä eihän Jussi rukka tietänyt iloisen ja huolettoman sydämmen vilkkailla säveleillä olevan jotakin lumoavaa, miellyttävää. Hän taisi ainoastaan tuntea sitä. Mutta miehen kummastakin silmästä pilkisteli veitikka, ja sitä ei Jussi huomannut, sillä hän, niinkuin jo edellä sanottiin, ei ollut sanottavaksi tarkkanäköinen siinä suhteessa. Hän astui pari askelta lähemmäksi, seisahtui, kuunteli ja katsoa tähysti, astui sitten taasen pari askelta lähemmäksi, seisahtui taasen ja pitkitti niin yhä edespäin, kunnes hän viimein istahti, jalat ristissä, nurmikolle vähän matkan päähän iloisesta miehestä ja katsoa tuijotti häneen avosuvin ja pullistunein poskin, niinkuin hänellä oli aina tapana tehdä, kun joku asia vaikutti häneen. Viimein lopetti mies laulunsa, nosti päätänsä ja huomasi pienen kuuntelijansa. Ja olipa tämä näkö todellakin niin hauskan viehättävä, että mies heitti pois kirveensä, pani kätensä ristiin ja katseli vuorostaan poikasta, joka yksivakaisesti ja luottavasti niinkuin konsanaankin silmäili miestä, odottaen mitä siitä tulleeakaan.

— "Kuulepas sinä, pikku haitukka", sanoi viimein mies, sittenkuin he olivat tuokion aikaa tähystelleet toisiansa, "oletpa sinä kuta kuinkin varhain aamulla täyttänyt suusi leivosen pojilla".

Jussi vakuutteli mitä juhlallisimmasti, ett'ei tiedä koko asiasta mitään, mutta mies uhkasi häntä leikiten sormella ja jatkoi:

— "Älähän narraa minua! Näenhän minä, mitenkä ne pullistavat poskiasi ja pyrkivät pilkistämään ulos suustasi".

Jussi säikähti ja pani suunsa kiinni eikä ollenkaan voinut ymmärtää, mistä kummasta kaikki nuo leivosen pojat olisivat tulleet. Mutta hän ymmärsi toki edessänsä olevan aika viisaan ja järkevän miehen, jolta saisi tietää ehkä paljonkin asioita, ja siitpä syystä maksoi kyllä vaivaa tulla lähemmin tutuksi tuommoisen kanssa, jonka tähden hän siirtyi uudelleen lähemmäs miestä.

— "No, mikä sinun nimesi on, sinä pikku makkara?" kysyi teräväjärkinen mies hienolla hymyllä, sillä hänen oli nähtävästi hauska haastella pojan kanssa.

— "Minun nimeni on Jussi!" oli vastaus. "Mikä sinun nimesi on?"

— "Minun nimeni on tietysti myöskin Jussi, niinkuin kaikkien viisasten ihmisten", vastasi mies.

Jussi avasi silmänsä selkoselälleen ja näytti kummastuneelta, sillä ei hän tätä ennen ollut kuullut olevansa viisas. Häntä miellytti toki kuulla sellaista, jonka tähden hän koetti näyttää tavallista tuhmemmalta ja kysyi:

— "Olenko minä todellakin viisas?"

— "Oletpa kyllä, koska kerran sinun nimesi on Jussi, se on ihan selvä se", vastasi hänen uusi ystävänsä niin vakavasti, että poisti kaiken epäilyksen pienen kuuntelijansa sydämmestä.

— "Niin, mutta ihmiset eivät sitä oikein usko", huokasi Jussi, hieman mietittyään.

— "Eikö ihmiset tahdo sitä uskoa? Oho, kukahan se semmoinen olisi?" kysyi mies, ikäänkuin kummastuen moisesta merkillisestä tapauksesta.

Jussi pudisti alakuloisesti päätään, sillä ei hänkään voinut oikein käsittää, mitenkä se taisi käydä päinsä, mutta täytyipä hänen toki omaksi nöyryyttämiseksensä tunnustaa olevan kyllin niitä, jotka sanoivat hänen näyttävän tuhmalta. Mutta hänen sukkela ystävänsä alkoi taasen pakinoida ja jatkoi, iskien luottavasti silmää:

— "Kuules, Jussi, kun minä nyt opetan sinulle, kuinka sinun tulee käyttää itseäsi, jotta jokainen saisi nähdä, ett'et sinä ole tuhma".

Jussi katsoa tuijotti puhujaan onnellisen hymyllä ja tunsi suuren Jussin olevan erinomaisen viisaan ja sukkelan miehen, vieläpä hyvin ystävällisenkin, jota tulee innollisesti rakastaa.

— "Niin", jatkoi sukkela Jussi, "sinun tulee ainoastaan pistää kädet housujen taskuun niin syvälle kuin suinkin käy laatuun ja pitää nenäsi ylöspäin taivasta kohti, niin voit olla ihan varma heidän kaikkien huomaavan, ett'es olekaan niin tuhma kuin näyttät".

Jussia ei tarvittu neuvoa kahdesti. Heti paikalla pisti hän kätösensä syvän syvälle taskuihin, ja olipa hänen ystävänsä vielä niin hyväntahtoinen, että omin käsin otti häntä nenästä ja näytti mitenkä hänen tulisi pitää sitä pystyssä. Siten opastettuna lykytteli tuhma Jussi uudestaan kylään, erittäin tyytyväisenä, sillä kaikkihan saavat nyt nähdä, ett'ei hän olekaan niin tuhma kuin hän näyttää. Mutta sukkela Jussi katsoi ivallisesti hymyillen hänen jälkeensä, rupesi sitten viheltämään hauskaa laulua ja tarttui uudestaan, tämän pienen hauskuuden jälkeen, työhönsä.

Seuraavana aamuna oli hän taasen työssä pihalla, kun Jussi tulla tapsutteli jälleen hänen luoksensa ja istahti hänen viereensä hyvin vakavan ja tuumivaisen näköisenä, sillä eipä hänellä ollut juuri hauskoja uutisia kerrottavina. Mutta hänen ystävänsä tervehti häntä niin ystävällisesti ja lohduttavasti, että hänen sydämensä aukeni ja hän alkoi ilmoittaa suruansa.

— "Ei ne tahdo sittenkään uskoa, nauravat vaan minulle", lausui hän alakuloisesti, sillä hän tahtoi kernaasti, että ihmiset tietäisivät, mitenkä viisas ja ymmärtäväinen hän oikeastaan on.

— "Vai niin, vai nauravat ne sinulle!" sanoi mies, ja jos Jussi olisi vaan tarkastanut miehen kasvoja, niin olisipa hän nähnyt sen silmissä viekastelemista. "Siinä he tekevät hyvin pahasti. Mutta tiedätkös mitä, Jussi, se tulee kaiketi siitä, että sinulla on niin armottoman lyhyt nenä".

Jussi laski päänsä alas ja tunsi syyn olevan yksistänsä hänen nenässään, eikä voinut mitenkään keksiä keinoa, millä saisi nenänsä pitkäksi. Mutta hänen kekseliäs ystävänsä tiesi tähänkin kelpo keinon ja jatkoi lohduttavalla äänellä:

— "Älä ole siitä pahoillasi, Jussi; kyllä minä neuvon, mitä sinun tulee tehdä. Sinun tulee soittaa kellolla aika lailla ihan ihmisten korvain juuressa, niin kyllä he saavat paremman ajatuksen sinusta".

— "Arveletko sen keinon auttavan?" kysyi Jussi ja katsoi häneen niin viattomasti ja luottavasti, että hänen täytyi väkisenkin taputella poikasta poskusille ja tunsi hetkeksi halun lopettaa moiset kujeilemiset. Mutta pianpa heloitteli hänen iloisissa silmissään taasen veitikan luonne ja hän vastasi:

— "Olethan kaiketi kuullut, Jussi, että kun ihmiset eivät tahdo kuulla totuutta, eivätkä tehdä sitä, mikä on oikeata, niin tulee soittaa aika lailla heidän korviinsa, — se keino auttaa heti paikalla".

Jussi tosin ei ollut tätä konsanaan kuullut, mutta hän oli hyvin iloissaan, saatuansa sen tietää ja huomautti ystävällensä, ett'ei hänellä ollut mitään, jolla voisi soittaa. Hänen harras ystävänsä tiesi toki keinoja joka asiaan; hän meni hetkeksi majaansa ja toi sieltä pian pienen kellon, jonka antoi Jussille, sanoen hänen saavan sen ikuisiksi omaisuudeksensa, hän kun saattaisi sitä tarvita vastakin maailmassa. Pikku Jussi silmäili häneen kiitollisuudella ja soperteli liikutettuna ja kyyneleet silmissä:

— "Sinä olet hyvin hyvä minulle. Eipä yksikään ole minua kohtaan ollut niin hyvä".

Hän virkkoi sen niin sydämmellisesti ja kiitollisesti, että sanansa sattuivat ihan sukkelan Jussin sydämmeen, niin että hän seiso i hieman aikaa liikkumattomana ja katseli pienen Jussin jälkeen, joka iloisena saamastansa opista ja täydellisesti vakuutettuna sen ihmeitä tekevistä voimasta karskutteli kylään päin. Mutta pianpa loisti taasen veitikan luonne sukkelan Jussin iloisilla kasvoilla, hän alkoi uudelleen laulaa lystiä laulua ja tarttui työhönsä.

Seuraavana aamuna tuli pikku Jussi uudestaan alla päin paikalle, sillä hänen toinen kokeensa ei ollut onnistunut ensimmäistä paremmin, päin vastoin saattoi sen sanoa ihan onnistumattomaksi.

— "Se tulee kaiketi siitä, ett'et sinä soittanut oikein, niinkuin olisi pitänyt, Jussi", selitteli hänen neuvon-antajansa; "sillä jos ei soita oikein, niinkuin pitää, niin ei se vaikuta mitään".

Jussi oli jo ennalta itsekseenkin arvellut syyn olleen hänen puutteen-alaisessa soittamis-tavassaan ja oli hyvin pahoillaan siitä, ett'ei hän voinut tehdä sitä paremmin, vaikka niin kernaasti tahtoikin. Mutta hänen viisas ystävänsä lohdutteli, että ajan pitkään soittaminen käy kyllä paremmin, jos hän vaan panee mieleen, mitä hän sillä keinoin aina oppii, ja Jussi lupasi juhlallisesti, ett'ei milloinkaan unohda tätä ystävällistä neuvoa.

Tästä hetkestä saakka oli kummankin Jussin väli solmittu irrottamattomilla siteillä, eikä mikään ollut sen hauskempaa kuin heidän merkilliset keskustelunsa, joita he pitivät joka päivä. Syntyipä ihan ammentamaton hauskuuden lähde, toisella puolen katsoen poikasen jyrkkään luottavaisuuteen ja sydämmelliseen kiitokseen joka kerta, kuin hän sai uuden, äimistyttävän selityksen, ja toisaalta katsoen suuren Jussin personalliseen arvoon ja varmuuteen joka kerta, kuin hän jakeli omia konstikkaita opetuksiansa. Mutta kaikki kylän ihmiset olivat yksimieliset siinä, että he olivat saaneet joukkoonsa ihan peijakkaan sukkelan Jussin, jolla oli ihan omituisia keinoja vetää tuollaista yksinkertaista ja herkkä-uskoista pojan haitukkaa nenästä. Ja tuostapa syystä he eivät voineet mitenkään väsyä ihmettelemästä ja ihailemasta hänen kekseliäisyyttänsä siinä kohden. Mutta eipä kylä eikä sukkela Jussi itsekään tiennyt, että hän oli saanut mainitulla sukkeluudellansa puoleensa uskollisen ja luottavan sydämmen viatonta rakkautta, sillä sellainen kasvoi vähitellen tuhman Jussin pienessä sydämmessä. Ei yksikään ollut kuuna kullaan päivänä niin kernas kuuntelemaan hänen lapsellisia huoliansa ja sisällisiä tuumiansa, ei yksikään ollut antanut hänelle tähän saakka niin petollisia neuvoja niin iloisella äänellä ja hymyilevällä katsannolla, eikä yksikään ollut niin kärsivällinen ja taipuisa lohduttamaan häntä onnistumattomista kokeista ja koettamaan saada selville niihin senkin seitsemiä alkusyitä. Tämä oli kaikki, mitä pikku Jussi tuns i ja näki; siitä, mitä kaiken tämän takana oli, ei hänen luottava mielensä edes uneksintukaan ja siitäpä syystä hän rakastikin häntä ja uskoi hänen sanaansa, kuin evankeliumia ikään, sillä pitihän hänellä olla joku, jota hän saisi rakastaa ja uskoa. Siitäpä syystä heloittelikin hänen silmissään omituinen valo, joka kerta kuin hän loi ne kekseliästä ystävätänsä kohden, ja hän tuns i onnen ja ilon sekaisen tunteen pikku sielussaan, kun hän istahti hänen viereensä tahi käyskenteli hänen kanssaan, — kuullaksensa noita suuria opetuksia. Siitäpä syystä istuskeli hän myös useasti päivän paisteessa, kuunnellen mitä auringon säteet kuiskaavat hänelle siitä, millä tavoin hän voisi tehdä parhaimman ystävänsä ikipäiviksi onnelliseksi, ja samasta syystä loikoeli hän monta iltaa yksinkertaisella vuoteellaan, ajatellen yhä ystävätänsä, vieläpä niin rakkaasti, että silmänsä vettyivät. Ja siten alkoi viimein yksinkertaiselle poikaselle elämä, täynnä uskoa ja luottavaisuutta sekä toiselta puolen petosta ja viekkautta, elämä täynnä rakkautta ja iloa sekä yksinäisyyttä ja hyljätyn-oloa.

Mutta jos sukkela Jussi olisi tällaisessa tilassa nähnyt pikku Jussin sydämmeen, niin olisi hänen koko sukkeluutensa hetkeksi pysähtynyt ja hän olisi ihmetyksellä katsellut, minkä komean ja ihmeellisen kukan taivaan Herra voipi nostattaa vähimmässäkin valossa, kuivimmankin laatusesta maasta.

Mitä taasen toiseen Jussiin tulee, niin eipä ollut hän ainoastaan sukkela ja kekseliäs kaimaansa nähden, vaan olipa hän vielä yhtä ravakka ja kunnon työntekijä, sukkela ja taitava puuseppä ja kirvesmies. Tosin hänellä ei ollut muuta omaisuutta kuin iloinen luonteensa ja taitavat kätensä, mutta olihan sitä jo siinäkin. Hän sai pysyväistä työn-ansiota eräässä hovikartanossa, joka oli vähäisen kylän vieressä, ja itse herrastalossakin miellyttiin iloiseen puuseppään, jonka kasvot olivat aina niin kirkkaat ja imarat, kuin kesäpäivän auringon säde, jonka puhe oli todellakin uhkuavain ivavehkeiden lähde ja jonka laulu kaikui kilpaa hänen kirveensä ja sahasa kanssa, niin iloisesti ja ripeästi, että se taisi vilkastuttaa koko kyläkunnan. Niin, itse patronakin piti hänestä hyvin paljon ja seisahtui usein, oh i käydessään, miehen eteen ja puheskeli hieman sitä tätä. Hänen työstään maksettiin hyvin, ja olipa, sanalla sanoen, kaikki juuri niin kuin sen tuli olla ja piti olla. Olipa hän todellakin joutunut onnen helmaan, ja ilo kukoisti kukoistamistaan siinä talossa, jossa sukkela Jussi nuoren eukkonsa kanssa asuskeli.

Vaan eipä missäkään täällä maailmassa ole paratiisia ilman käärmettä, ja sen tulee olla todellakin hyvin sukkelan, joka voi aina välttää sen juonia, ja sen tulee olla hyvinkin iloisin, jonka luo ei suru ja vastoinkäyminen löytäisi pientä uraa synkällä kulullaan. Hovissa oli pehtori, joka oman ajatuksensa

mukaan oli aika mies, sillä sanotaanhan, että toisinaan hovin pehtorikin voipi olla se. Kun hän oli vetäissyt pitkävartiset saappaat jalkaansa, ottanut keppinsä kouraansa, pitääksensä väkeä ohjaksissa, niinkuin hän hyvillä mielin ollessansa laususkeli, kas silloin ei ollut hyvä tulla häntä lähelle, sillä hän vaati ehdotonta alamaisuutta ja kunnioitusta omalle personallensa. Tämä nuori mies oli, sen pahempi, ainoa, joka ei puusepälle ollut armollinen. Kyllä pehtori tosin rakasti sukkeluuksia hänkin, mutta ainoastaan silloin, kuin hän itse niitä lasketteli, eikä suinkaan joku hänen alamaisiaan. Tuohonpa nähden oli pehtorilla ankara epäluulo, että puusepän iloinen katsanto, ivajutut ja hauskat laulut olisivat juureltaan kunnioituksen ja kurin puutetta, ja nämähän asiat olivat, pehtorin mielestä, ensimmäiset vaatimukset sellaisessa paikassa kuin hovi on. Kun puuseppä siis hymyillen, niinkuin tavallisesti, otti lakin päästänsä ja kumarsi pehtorille, niin pisti tämä kätensä taskuun, eikä vastannut kumarrukseen, vaan kohotti nenänsä ilmaa kohden paljoa käytännöllisemmästi, kuin Jussi paran kokeet samassa suhteessa olivatkaan. Pehtori tahtoi, niinkuin hän itse arveli, näyttää mokomalle lurjukselle, ett'ei suinkaan hän (herra pehtori) suvainnut puolestaan yhtään hänen sukkeluuksiaan. Mutta nyt oli sukkelalla Jussilla, niin keinokas kuin hän muutoin olikaan, tässä kohden toki omat ajatuksensa asiasta ja hän arveli, että jos pehtorilla oli syytä säästää lakkiaan kulumasta, niin oli hänellä puolestaan yhtä hyvä syy siihen, ja sentähden hän ei enää nostonutkaan lakkia pehtorille. Mutta niin ei hänen olisi pitänyt ajatella, sillä seuraus siitä oli se, että pehtori seisahtui eräänä aamuna hänen eteensä ja kysyi äreästi, mitä hän tuolla vehkeellään tarkoitti. Toinen vastasi — ja näyttipä hän sillä hetkellä hiukan ivasuulta — pehtorin voivan siihen itse parhaiten vastata; sillä hän ajatteli, sanoi hän, ihan samaa, kuin pehtorikin, koska tämä ei vastannut hänen tervehtimistensä. Tästä vastauksesta hämmästyi pehtori niin, ett'ei saanut sanaakaan suustansa. Nyt huomasi hän omien pahojen arveluittensa puusepäästä käyneen toteen mitä hirveimmällä tavalla, jonka tähden hän pyörähti kannoillansa ja meni suoraa päätä patronan luo ja pyysi, että puuseppä ajettaisiin heti matkaansa. Patrona viivytteli asiaa alussa, sillä hän oli todellakin mieltynyt iloiseen Jussiin; mutta toiselta puolen hän ei voinut kieltää pehtorin arvelua, ett'eihän maailma suinkaan voisi ajan pitkään pysyä alallansa, jos hovissa ei pidettäisi ankaraa kuria. Ja kun tämä hoviherran oikea käsi pyysi vihdoin valitsemaan joko hänen tahi puusepän, niin huomasi kelpo patrona, että kahdesta pahasta pitää valita aina pienempi, ja antoi pehtorillensa luvan maksaa tuolle syntisäkille hänen saamisensa ja samalla ilmoittaa, ett'ei hänen tarvinnut enää vaivata itseään tulemalla uudestaan työhön. Saatuaan tämän tietää, kohosi puusepän iloisille kasvoille synkkä pilvi; mutta hän ei sanonut toki sanaakaan, sillä olipa hänelläkin, miesparalla, oma ylpeytensä.

Pienen tuhman Jussin suurimpia huvituksia, joista hän jo ennalta taisi iloita kaiket päivät, oli käydä illansuussa hoviin päin, ottamassa vastaan kekseliästä ystävänsä, joka aina tervehti häntä hymyillen ja ilomielin. Suurimpana onnenansa oli sitten käydä tämän ystävän sivulla kotiin, luottavasti ja kiitollisesti kuunnellen joukottain hauskoja ja merkillisiä opetuksia seuraavaksi päiväksi, ja vähät hän enää siitä, ett'ei mikään niistä oikein onnistunut, sillä sukkela Jussi osasi taasen mitä parhaimmalla tavalla selittää syyt siihen. Ja koko pikku kylä hymyili niin tyytyväisesti, kun heidän nähtiin tulevan noin kahden kesken, sillä tiedettiin nyt taasen saatavan nauraa luotteliaalle Jussi pahaiselle.

Näillä ilta-matkoilla hymyili aina aurinkoinen, mutta tulipa tuosta ilta, jolloin pilvi sen ensi kerran peitti. Sinä iltana ei tuhman Jussin ikävöivää katsetta kohdannut hymyily, eikä selvä ja iloinen katsanto lyhentänyt tietä kotikylään. Mutta kun Jussi hiljaa ja ahdistetuin mielin oli hiipinyt kotiinsa, niin näytti hänestä aurinko menneen mailleen toisin kuinka tähän saakka ja viipyvän poissa kauemmin kuin ennen. Eikä hän erehtynytäkään siinä, sillä tästä päivästä saakka tuli loppu sukkelan Jussin iloisesta mielestä ja viehättävistä opetuksista, eikä ollut enää toivomista noita hauskoja ilta-kävelyjä eikä iloitsemista niistä, sillä hän ei enää koskaan mennyt hoviin. Useampia kertoja saattoi pikku Jussi hiipiä hänen viereensä, hänen siitä huomaamatta. Hetkikautia istuskeli poikanen kärsivällisesti, koettaen tavata edes yhdenkin hänen iloisia silmäilyksiään, mutta hänen entinen iloinen ystävänsä silmäili häneen pilven ja entisen ilonsa säteen sekaisella hymyllä, selittäen, ett'ei hän enää huoli ilvehtiä hänen kanssansa. Ja nyt meni Jussi parka pois, istahti äänettömänä ja hiljaa johonkin nurkkaan ja itki, sillä hän tunsu mielensä niin raskaaksi.

Sukkelata Jussi raukkaa! Hänellä olikin syytä olla murheissaan ja menettää taipumuksensa moisiin vehkeisiin. Tuo vähäinen kylä oli liian pieni, toimittaaksensa hänelle kylliksi työtä; hän oli ihan outo näillä seuduilla, ja päivä päivältä kävivät hänen talonsa asiat yhä pahemmin, niin että hän köyhtyi köyhtymistään. Sen lisäksi sairastui vielä hänen vaimonsakin. Kaiken iloisen mielensä ja vehkeilevän luonteensa ohessa oli puusepällä hyvä, herkkä sydän, ja kun hän istuskeli rakkaan, sairastavan vaimonsa vieressä, näki hänen kärsivän eikä tuntenut voivansa hankkia hänelle sitä huojennusta, jonka hän niin kernaasti olisi tahtonut toimittaa, niin silloin lannistui miehen mieli ja kävi niin raskaaksi kuin raskautetun ihmisen sydän vaan voipi olla. Ja nyt kirosi hän monasti sydämmesssä vikkellä kieltänsä ja noita iloisia vehkeitään, joista hän ennen oli ollut niin iloinen, mutta jotka nyt olivat ryöstäneet häneltä sen toimen ja työn-ansion, jotka olisivat voineet saada hänen vaimollensa huojennusta ja tehneet hänen päänaluksensa pehmeäksi. Ja joka ainoa hilpeyden kajastus sammui hänen kasvoiltaan, niinkuin valo sammuu synkkänä, kolkkona talvi-iltana. Ja kuitenkin oli suvi käsissä, mitä ihanin kesä vallitsi hänen ympärillensä, ja auringon säteet hymyilivät, ilveilivät, saattaen kaikkialle iloa, onnea. Nuo

ihanat auringon säteet, nepäs vasta voivat olla kovaluontoisia, kun niin sulavasti nauravat surevan kyynelleille ja iloitsevat, huolettomasti teuhaellen, ihmisen paraillaan murehtiessa.

Niin ajatteli hän itsekseen eräänä aamuna, hävittyään talonsa pihalle, jossa istahti raskaalla mielellä, kun hänen ympärillensä parhaillaan oli kaikki niin iloista ja ihanaa ja hymyilevää. Hänestä tuntui, ikäänkuin kaikki hänen ympärillään naureskelisi hänen surullensa, ja painuipa tuosta miehen pää yhä alemmaksi. Kaikki hänen sukkeluutensa eivät voineet suoda hänelle turvaa tältä neuvottomuuden ja hyljätynä-olon katkeralta tunteelta. Päänsä kallistui, ja silmissään, jotka ennen olivat hymyilleet kilpaa auringon säteiden kanssa, usmaeli nyt kyyneleitä. Eipä hän tiennyt eikä ajatellut auringon säteiden hymyilevän ainoastaan siitä syystä, että ne tietävät paljoa parempia neuvoja ja että ne tulevat sieltä, jossa lohdutusta ja lääkkeitä löytyy jokaiselle sairaalle ja surevalle sydämmelle. Tässä tuokiossa pikku Jussi tulla tojotti, niinkuin hänellä oli tapana, pienillä taarajaloillaan ja istahti äänettömänä hänen viereensä, silmäilläksensä häneen, poika kun arveli heidän yhä olevan seurakumppaleja ja lohduttajia toisillensa, sillä hän oli todellakin niin tuhma, että piti ystävänsä surut ominansakin. Kun tuo sureva mies käänsi sitten päänsä ja huomasi Jussin sivullansa, jalat ristissä ja osan-otto jok'ainoassa kasvopiirteessä, jopa suussakin, joka oli auki kuin konsanaankin, niin silloin tuntui hänestä tässä poikasessa olevan jotakin, joka ihmeellisesti liikutti häntä. Ja muistui tuosta hänen mieleensä ihana aamu, jolloin he, juuri samassa asennossa, olivat tutustuneet, ja tämä muisto se sai väen väkisinkin hilpeyttä hänen silmiinsä, itse kyynelhuunnunkin lävitse; mikähän sitten lienee siihen syynä ollutkaan, joko auringon säteet, joilla kaiketi oli omat juonensa, saattaessaan hänet hymyilemään, tahi Jussi pahainen, jossa hänen mielestään aina oli ollut niin kummallisesti viehättävä voima, — pääasia on se, että hänen mieleensä muistuivat nuo ivavehkeet heidän ensimmäisen tutustumisensa ajalta ja saattoivat hänet nousemaan istualtaan, nyykäyttämään ystävällisesti päätänsä ja lausumaan surumielisellä hymyllä:

— "Voi pikku Jussi, jos nyt voisit mennä patronan luo ja soittaa aika lailla kelloa hänen korviinsa, jotta hän tekisi minulle oikeutta, — niin olisinpa toki palkittu siitä, mitä olen sinulle opettanut".

Tämän sanottuaan meni hän uudelleen majaan, unhottaaksensa auringon säteet ja Jussin ja kaikki, mikä vaan iloista oli. Mutta pikku Jussi istui liikkumatta paikallaan ja arveli, ajatteli niin mieltävän näköisenä, sillä hänen utuiseen sieluunsa oli pudonnut jyvänen, joka nyt alkoi siinä itää. Hän ajatteli suurta hovikartanoa, jota hän piti sellaisena paikkana, mitä ainoastaan pelolla ja vavistuksella saa lähestyä, hän ajatteli mahtavaa patronaa, jonka nimeä hän kuuli lausuttavan ainoastaan syvimmällä kunnioituksella, ja poika parka ihan äimistyi pelosta, muistelllessaan sukkelan Jussin sanoja. Mutta samalla ajatteli hän, kuinka innollisesti hän rakastaa puuseppä raukkaa, kuinka tämä oli ollut hyvä häntä kohtaan, ja kuinka kernaasti hän tahtoi edes jollain keinoin palkita neuvon-antajansa. Hän arveli myös, että hänen ehkä onnistuukin tällä kertaa soittaa oikein patronan korviin, koska hän kuitenkin niin kernaasti sen tahtoo tehdä. Ja sillä aikaa kuin hän tätä tuumiskeli, leikkittelivät kirkkaat, armaat valonsäteet hänen ympärillensä ja kuiskasivat hänelle omituisella vastustamattomalla viehätöksellään: "Koeta vaan, koeta vaan, pikku Jussi!"

Ja nyt nousi Jussi ja käydä kätysteli luottavasti ja vakavasti hoviin päin.

Täälläpä näytti ihan toisenlaiselta kuin siinä talossa, jossa puuseppä istuskeli sairaan vaimonsa vuoteen ääressä; täällä oli kaikki niin kirkasta, niin hymyilevää. Tuolla ulkona vainioilla aaltoilee kultainen vilja niin pitkälle kuin silmä kantaa, ja pihalta tuli itse patrona ilahduttaaksensa sydäntänsä ja nähdäksensä kaikkea tuota siunausta, joka oli hänen omansa. Hän oli juuri seisahnut erään kauniimman pellon eteen ja vaipunut hetkeksi hauskoihin luvunlaskuihin, kun hänet äkkiä herätti ajatuksista kellon soiminen ihan hänen korvainsa juuressa. Hän kääntyi ja näki pienen valkotukkaisen ja pulleapokisen, mutta jotenkin tuhman näköisen pojan. Se oli Jussi, joka oli käyttänyt hyväksensä sitä silmänräpäystä, jolloin patronan tarkastus oli toisella haaralla, voidaksensa siten lähestyä vallan hiljaa ja koettaa lumo-keinoansa. Siinä seisoi hän nyt ja soitti kelloa vapisevalla kädellä, silmäillen pelolla ja vavistuksella patronaan.

— "Mitä kummia sinä teet, poika?" kysyi patrona, silmäillen kummastellen poikasta.

Nyt loppui Jussin rohkeus; hän purskahti itkemään, änkyttäen samalla jotakin sinne päin, että tämä muka tuli vaan siitä, ett'ei hän osannut soittaa oikein.

— "Etpä liene oikein viisas, poikaseni!" lausui patrona, peräytyen pari askelta takaisin, kun huomasi Jussin katsoa tuijottavan häntä niin kummallisesti.

— "Ei, kyllä minä olen viisas!" vastasi Jussi nyhkyen, "mutta ei kenkään voi sitä minusta huomata sentähden, että minulla on liian lyhyt nenä".

Tämä vastaus ei ollut patronaan mielestä sinnepäinkään niin selvä, kuin Jussi kaiketi luuli sen olevan; mutta tässä poikasessa oli sellainen teeskentelemätön suru ja lapsellinen luottavaisuus, että se liikutti

hyvänsuopaa patronaa. Hän lähenei poikasta lähemmäs, taputti häntä päähän ja sanoi ystävällisesti:

— "Jos sinulta puuttuu jotakin, poikaseni, niin sano vaan, älä pelkää".

Ja Jussi katsahti nyt häneen luottavasti ja kertoi itkusilmin hänelle, kuinka puuseppä oli ollut hyvä häntä kohtaan, kuinka hän oli opettanut hänelle monta oivallista asiaa ja kuinka hän oli sanonut, että kun joku ei tahdo tehdä, mikä on oikeata, niin tulee soittaa sen korvien juuressa. Ja nyt kun hän oli suruissaan ja onneton, oli hän pyytänyt Jussia soittamaan patronalle korvaan, jotta tämä olisi häntä kohtaan rehellinen ja oikeamielinen.

— "Mutta kun minä en osaa soittaa, niinkuin tulisi", jatkoi Jussi, ja kyyneleet heruivat taas hänen poskilleen, "niin se ei vaikuta mitään".

Mutta patrona katsoi häneen lempeästi ja ystävällisesti, taputti häntä poskille ja ajatteli omalla laillaan Jussin puheesta, niin himmeää kuin tämä olikin, sillä eipä hän ollut unohtanut iloista puuseppää. Monta kertaa oli hän yksinäisyydessään kaivannut hänen iloista ja hauskaa lauluaan ja ajatellut, eikö hän ollut epä-rehellinen sekä miestä että itseänsäkin kohtaan, kun niin jyrkästi oli ajanut hänet pois luotansa. Sittemmin oli hän saanut kuulla miehen köyhyydestä, ja tunsipa hän silloin katumuksen kaltaisen surun, ajatellessaan olevansa osalta itsekin syypää siihen, että hymy oli kadonnut miehen iloilta kasvoilta ja laulu vaiennut hänen huuliltaan. Eikä se ollutkaan mikään häpeä, että patrona näin ajatteli. Senpä tähden järähtikin hänen sydämensä poikasen puheesta, ja täällä, kaiken rikkautensa ja Jumalan suoman siunauksen keskellä, päätti hän, ett'ei poikasen kellon pitänyt turhaan kaikuman hänen korviinsa. Jussi oli soittanut paremmin kuin oli luullutkaan.

Tuokion ajan kuluttua astuivat patrona ja Jussi hyvässä sovussa puuseppän pikku tölliin ja saattoivat hänet hyppäämään kummastuksesta ja peljästyneenä ylös. Mutta kun patrona taas oli mennyt pois, silloin tuijotti sukkela Jussi avoin suin herransa jälkeen, ikäänkuin olisi tapahtunut joku ihme, jota hän ei rohjennut uskoa todeksi. Ja kuitenkin oli asia tosi, eipä käynyt epäileminen: uusi kirkkaampi aika oli lähettänyt hänelle ensimmäisen ystävällisen tervehdysten ja aurinko oli paistanut häneen; ja hänen vaimonsa lausui tautivuoteeltaan niin heleällä äänellä, kuin terve konsanaanakin:

— "Nyt tulen minä, Jussi, taas pian terveeksi ja reippaaksi, sillä nyt tuntuu sydämessäni taas niin iloiselta ja kepeältä".

Mutta penkillä, puuseppän vieressä, istui pikku Jussi ja katsoi tyytyväisyydellä kaimaansa, sillä poikasen tunti nyt ottaneensa aimo askeleen eteenpäin puutteittensa parantamisen tiellä ja oppineensa vihdoin oikein soittamaan lähimmäistensä korviin. Ja sen oli hän oppinut todellakin. Tässä tuokiassa soi kellon ääni niin kovasti suuren, viisaan Jussin korviin, että hänen täytyi häpeästä painaa päätänsä alas poikasen iloiselta silmäilykseltä. Patrona oli, näet, kertonut kaikki, ja nyt tiesi hän, että sen, minkä hänen oma sukkeluutensa oli häneltä menettänyt, sen oli pojan tuhmuus hänelle uudestaan voittanut, kun tämä oli ottanut vastaan hänen epäiltäviä neuvojaan vilpittömällä uskolla ja luottamuksella. Mutta pikku Jussi, joka oli menestyksestänsä käynyt vieläkin luotteliaammaksi, istahti jalat ristissä ja kysyi aprikoivan näköisenä:

— "Eiköhän nyt auttaisi, jos minä koettaisin uudestaan kohottaa nenääni taivasta kohti, jotta ihmiset viimeinkin saisivat nähdä, ett'en minä ole niin tuhma, kuin näytän?"

Silloin helähti taas lempeä ja iloinen hymy puuseppän kasvoille; hän istahti pienen pojan viereen, nosti hänet polvillensa ja kertoi hänelle kaikkein viisaimman olevan sen, joka on viaton ja rakastaa, sillä Hänen, taivaan Herran, viisaudessa on yksistänsä siunausta. Ja Jussi uskoi häntä, niinkuin tähänkin saakka, ja oli hyvin iloissaan, kuullessansa sellaista, sillä hänestä näytti, ett'ei tällä lailla ole sinne päinkään niin vaikeata olla viisas ja ymmärtäväinen. Mutta nuori vaimo kutsui hänet luoksensa ja suuteli häntä, ja tämä oli ensimmäinen äidin suutelo, jonka pikku Jussi oli saanut moneen Herran vuoteen, — tuntuipa siltä, kuin auringon säde olisi suudellut kauan unohdettua kukkasta ja loihtinut sen valon iloon.

Ja terveys ja onni palasivat puuseppän majaan, ja pikku-Jussi asui tästä lähtien siellä ja joka ilta kävi hän uudelleen ottamassa vastaan suurta Jussia, josta hän niin paljon piti ja jota hän uskoi niin vilpittömästi, sekä seurasi häntä kotiin, tämän juttellessa monta hauskaa ja hyödyllistä asiaa. Mutta jos ken siitä hetkestä saakka yritti ilvehtiä pikku Jussin kanssa, tämän herkkä-uskoisuudesta, niin se sai tekemistä sukkelan Jussin kanssa: sillä hän ymmärsi nyt Luojan tehneen hänen kaimansa hyvin köyhäksi, köyhäksi rahasta, köyhäksi kenties ymmärryksestä ja vieläkin köyhemmäksi lapsen elämän suojelijoista, mutta Hän oli toki antanut hänelle siunauksen hedelmiä kantavan lahjan: viattoman taipumuksen uskomaan ja luottamaan.

Mutta Hän, joka antaa aurinkoisen valaista kaiken maailman ja antaa kullekin, pienille ja suurille, yksinkertaisille ja viisaille, kullekin oman päivänsäteen käsiin temmattavaksi, Hän tietää, josko ei

monen meistä, sukkelistasta ihmisistä, olisi tarpeen oppia hiukkaa samassa asiassa tuhmosta Jussi raukasta, sillä eipä hän ole todellakaan niin tuhma, kuin ehkä näyttää olevan.

EI MOKOMAA TUHMAA TOISTA!

Niin sanoivat Jaakosta kaikki: hänen vanhempansa, sisaruksensa, tädit, naapurit ja kaikki tuttavatkin. "Voi kuitenkin, kuinka hän on tuhma", sanoi isä huolestuneena, nähdessään Jaakon itkevän ja valittavan, sill'aikaa kuin koira makeaan suuhunsa söi hänen voileipänsä. "Voi pikkuista tuhmeliini parkaani", sanoi äiti, hyväillen poikaansa, kun ei tämä päässyt pöydän ääreen, jossa sisaruksensa leikkivät Jaakolta "lainaamalla" leluilla, ja täyttä kurkkuansa riemuiksi, kuullessansa muiden nauravan, vaikk'ei useinkaan tiennyt mikä heitä nauratti. Täteiltään sai hän aina huonoimman joululahjan, "sillä", arvelivat he, "hän on niin tuhma, että tyytyy mihinkä hyvänsä". "No, sinuapa on aika tuhma-jussi", sanoi naapurin emäntä, kun oli kerran lähettänyt hänet ostamaan sokuria, ja Jaakko oli pannut sokurin märälle kivelle, kiiruhtain auttamaan erästä pientä tyttöä, joka oli pudonnut ojaan. "Herra Jumala, kuinka tuo poika on tuhma", sanoi eräs vieras rouva, joka oli heillä vieraissa, kun Jaakko muistutti äidilleen, ett'ei suuruskahvia vielä oltu juotu, vaikka äiti juuri oli sanonut olevansa pahoillaan siitä, että se vast'ikään oli juotu. Tuhma hän oli, ja ilmankos hänen nimensä sitten olikin Jaakko? Sehän on vallon varmaa, että tuhmia kaikki Jaakot ovat!

Hänellä, näet, ei ollut senkään vertaa viisautta, että olisi rajuksi ruvennut, kun häntä tuhmaksi sanottiin; eikö mitä! Tuhmana oli hän syntynyt, sen hän tiesi hyvin itsekin, ja että hän tuhmana kuolisikin, siitä oli hän niin vakuutettu, että päätti antaa, pitkittä puheitta, asiain mennä menojaan. Vakuutus tuhmuudesta saattoi enimmäkseen hänen huulilleen tyytyväisen hymyn, eikä hän koskaan edes koettanutkaan näkyä viisaammalta kuin olikaan. Hänen tullessaan kouluun oli yleinen vakuutus hänen tuhmuudestaan niin syvälle juurtunut, ett'ei sitä kukaan yrittänytäkään epäillä; mutta toveriensa hyväntahtoisuuden ja oman järkähtämättömän hyvän luonteensa avulla tuli hän kumminkin toimeen. Kyllähän hänelle useinkin tehtiin kaikenlaisia sutkauksia, mutta hän kun niille vaan nauroi oikein sydämmensä pohjasta, niin ei liian pitkälle koskaan menty; sillä kukapas olisi hennonnut tuolle sävyisälle, tuhmalle pojalle pahaa tehdä? Vaivaloisen opin kanssa taisteli hän miehuullisesti ja väsymättä, mutta jos hän siitä jotakin saikin päähänsä päntätyksi, ei se ainakaan semmoista ollut, jolla muut tutkinnoissa loistavat. Matkakertomusten ja satujen lukeminen oli hänen mieluisinta työtään. Varsinkin ihaili hän suuresti uljaita, väkeviä sotasankareja, semmoisia, jotka olivat taistelleet vallon hirmuisesti, hyvin helposti olivat jaksaneet kantaa raskaampia taakkoja, mutta kumminkin olleet niin hiljasluontoisia ja yksinkertaisia kuin lapset. Silloin Jaakko arveli: "Kun nyt minä kerran olen näin tuhma, niin tahdon tulla väkeväksi, oikein kauhean väkeväksi, niin että kaikki ihmiset rupeavat minua arvossa pitämään pelkän voimani vuoksi". Risto veikkoansa, joka oli hyvin älykäs ja ymmärtäväinen poika, piti hän suuressa arvossa. Kaikki, mitä Risto sanoi, oli oikein, ja mitä Risto halusi, sen Jaakko teki, kun vaan suinkin taisi: puolustaakseen Ristoa, joka oli kiivas, vaan samalla pelkuri, hän olisi mielellään vaikka henkensäkin uhrannut. Ristosta tulee oikein maailman mainio mies, siitä hän oli varma; ja hauskaa oli hänen ajatella mitenkä hän, kun veljensä on päässyt suureen arvoon, tulee hänen luokseen halvassa puvussa ja soittaa ovikelloa; mitenkä sitten, kun palvelija käskee hänen menemään tiehensä, hän vastaa: "Herra professori — vielä toisinaan herra ministerikin — on minun veljeni!" Ja sen hän sanoo pöyhkeillen — ei, ei pöyhkeillen — se olisi syntiä; se alentaisi häntä liian paljon.

Itse puolestaan, sitä vastoin, ei hän ollut kunnianhimoinen laisinkaan, sillä kun hän oli kasvanut kyllin suureksi, pani isänsä hänet nikkarin oppiin; "ja siinä teki isä varsin oikein", sanoi Jaakko silloin, "sillä minä olen liian tuhma mitään parempaa oppimaan". Nikkarin luona menestyi hän varsin hyvin; hän oli niinkin tuhma, ett'ei ymmärtänyt pitää itseään korkeampi-sukuisena ja paremmin kasvatettuna, kuin muutkaan oppipojat, joista sitten saikin hyviä tovereita ja ystäviä. Mitä taasen työhön tulee, niin siihen hän ryhtyi ilomielin ja huomasiikin kohta olevansa varsin tyytyväinen onneensa.

Sill'aikaa kuin Jaakko siis sahasi, höyläsi, liimasi ja kiilloitti oikein otsansa hiessä, oli isällä täysi tekeminen, saadakseen jotakin sopivaa paikkaa Risto pojalleen. Risto ei ollut tuhma, sehän oli selvä kuin päivä; ei hän koskaan lukenut läksyjään, vaan osasi ne sentään hyvin hyvästi ja sai vähä väliä kauniita todistuksia edistyksistään koulussa. Ulkoa osasi hän koko joukon runoelmia, sekä saksan-, franskan- että englannin-kielisiä, ja kirjoitti päiväkirjaan kaikki, mitä kotona tapahtui. Kaikki, niin omansa kuin Jaakonkin rahat menetti hän teateriin y.m. Silmin nähtävähän oli, että hän semmoisilla luonnonlahjoilla menisi pitkälle. "Annetaanpas", sanoi isä, "pojan lukea aluksi", ja Risto luki vuosikautia, mutta tutkinnon otosta ei tullut mitään. Vihdoin sanoi hän eräänä päivänä olevansa kyllästynyt tuohon ikuisen lukemiseen; hän ei tahdo muka olla se, joka rupeisi johonkin

vastahakoiseen virantoimitukseen, se on hänen mielestensä räsistä vaan; hän tarvitsee vapautta, vapautta, voidakseen oikein vaurastua. Aikaa kului taaskin, ja kun ei isä nähnyt sittenkään pojassaan mitään vaurastumista, ehdotteli hän pojalleen jonkinlaista toimitusta. "Minä hankin", sanoi hän, "sinulle toimitusta jossakin kauppakonttorissa". Poika totteli, vaan huokasi kumminkin, ett'ei isä ollenkaan ymmärtänyt elämän runollista puolta. Konttorityönsä teki hän itselleen niin mukavaksi, kuin vaan oli mahdollista. Hän rupesi runoilemaan, se tuli muillekin tiedoksi ja hän sai jo kohtakin mainetta! Vaan kun hän, isänsä kuoltua, oli saanut vähän perintöä, niin heitti hän konttorityöt sikseen ja rupesi viettämään oikein iloisia päiviä; ja siihen hän olikin kuin luotu. Maailma tempasi hänet mukanaan, ja hän piti itseään onnellisena. Typerää veljeään ei hän sentään koskaan unohtanut.

Sillä välin oli Jaakko päässyt sälliksi, ja isänsä lähetti hänet ulkomaille, että oikein vaurastuisi työssään. Jaakko, kuuliainen kuten ennenkin, jätti jäähyväiset, kyyneleet silmissä, ja läksi matkalle. Muutaman kuukauden kuluttua seisoi hän taas entisen isäntänsä työtuvassa ja höyläsi yhtä uutterasti kuin ennenkin. Tuhmasti hän teki, sen tiesi hän, mutta — mitäpä hän sille mahtoi, "hänen tuli ikävä takaisin", kertoi hän hymyillen, ja kyynel kiilsi hänen silmissään.

Suuresti hän oli iloinen, kuullessaan, että veljellensä kaikki kävi hyvin; vakaisena nyökkähdetti hän silloin päätään, ikäänkuin olisi tahtonut sanoa: "Niin, niin, hän sen kyllä voi!" Kerran lahjoitti Risto hänelle pienen kirjaseen, jonka hän itse oli kirjoittanut. Jaakko laittoi itselleen kohta komean kirjahyllyn, jolle hän asetti kirjaseen ynnä pari muutakin kirjaa, joita hänellä oli. Riston kirjoittamaa kirjaa hän ei kuitenkaan lukenut, hän kun ei ymmärtänyt sitä; "mutta", selitti hän hymyillen, "sillä on kyllä ansionsa". Kirjaseen oli kumminkin sidottu kauniisiin kansiin, ja mielellään sitä Jaakko tuon tuostakin katseli ja tunsii olevansa vähän ylpeäkin sen puolesta.

Kipeästi koski Jaakon sydämmelle, kun vanha isäntänsä kuoli ja jätti kivulloisen lesken ja seitsemän turvatonta lasta jälkeensä. Täytyikö hänen nyt lähteä pois vanhasta, rakkaasta työtuvasta! "Tuhmasti tosin teen, kun niin ajattelen", arveli Jaakko, "mutta, milloinkas minä viisaasti olen tehnyt?"

Näihin mietteisiin oli hän vaipununna, kun Risto kerran illalla tuli hänen luokseen työtupaan. Risto kummasteli, että nyt kaikki oli niin hiljaista; ei kuulunut sahaamista, ei höyläämistä, ei veljensä iloista lauluakaan. Jaakko istui lavitsalla ja katsoa tuijotti sahalastuihin lattialla; sanaakaan sanomatta nyökkähdetti hän päätään tulijalle. Risto syytti sikarinsa ja istahti mahonkipölkylle, ajatuksissaan silmäillen lakierattuja saappaitaan.

— "Kolkoltapa nyt täällä näyttää", sanoi hän viimein.

Jaakko nyökkähdetti päällään.

— "Ethän sinä kumminkaan häviölle tule vähääkään. Perintö-osasi on vielä koskematta, ja sillä voit panna oman taloutesi toimeen. — Lähdethän kaikissa tapauksissa täältä pois?"

Vähän mietittyään vastasi Jaakko: "enpä luule sitä".

— "Etkö?" kysyi Risto kummeksien.

— "Kukas heistä sitten huolta pitäisi?" sanoi Jaakko viitaten lesken huoneeseen päin.

— "Ethän ainakaan sinä!" sanoi veli, pyörittäen päätään. "Sinä et ole heille mitään velkaa".

— "En, leivästäni en heille velkaa jää", vastasi Jaakko sydämmellisesti, "isä-vainajani ja minä olemme sen kyllä korvanneet; mutta kiitollisuuden velassa olen kyllä heidän hyvydestään ja ystävällisyydestään minua kohtaan! — Niin, naura sinä vaan! — Ja päälliseksi olen heille velkaa sen, minkä kaksi väkevää, työhön kykenevää kättä aina ovat turvattomille, jotka eivät itse voi tulla aikoin".

— "Oletkohan ajatellut", sanoi Risto sitten, "että jos tuumasi toimeenkin panet, niin et saa koskaan tilaisuutta mennä naimisiin?"

— "Enhän minä ole edes kihlannutkaan vielä", vastasi Jaakko naurahtuen.

— "Mutta saatathan helposti sattua näkemään jonkun tytön, joka sinulle on mieliin", sanoi veli, "ja kun rakkaus sinuun saa syytyneeksi, niin silloin varmaankin kadut nykyisiä tuumiasi; sinä et pidä lukua elämän runollisesta puolesta, vaan tahdot tyytyä sen yksipuolisuuteen".

— "Minä en runollisuudesta ymmärrä tuon enempää", vastasi Jaakko säveästi, "tiedän tosin tekevänäi tuhmasti, vaan tosin en taida".

Jaakko oli oikeassa. Aikeistaan ei ollut muuta sanomista kuin että ne olivat tuhmasti, tuiki tuhmasti tuumitut! Vaan, olipa toki yksi, joka ei niitä tuhmina pitänyt, — leski ynnä orvot. Ja kun Jaakko näki heidän kiitollisuutensa, näki sen ilon, joka loisti heidän silmistään, sanoi hän itsekseen: "oikeinpa on

mieleni hyvä, että noin tuhmasti tein". Kovin kourin hän ryhtyikin työhön. Pienen perintö-osansa pani hän heti liikkeelle, voidakseen työskennellä suuremmassa määrässä. Vaikka nyt suurin osa talon omaisuutta tuli sen kautta hänen omakseen, ei hän kumminkaan itseään muuna pitänyt kuin lesken asian-ajajana. Jos hän olisi paremmin älynnyt etujaan valvoa, olisi kohtalonsa hänelle keveämmältä tuntunut, mutta sitä ei hänessä ollut miestä huomaamaan. Tulipa Jaakko paralle toinenkin rasisus ja, itse sitä huomaamattansa, oli hän niiden väkeväin sotasankarien kaltainen, joista oli saduissa lukenut. Hän teki työtä ankarasti, valvoi yöt ja piti vaan huolta toisten parhaasta, vaikk'ei hän siitä itse huomannut. Kävi, näet, niin, että Risto, joka ei nähnyt mitään vaivaa, pian sai perintöosansa loppuun ja tuli aina välisti Jaakolta lainaamaan rahoja. Jaakko antoi ilomielin, mitä veli pyysi.

— "Niin sen pitää olemankin", sanoi hän; "sinä et saa olla puutteessa, sinun pitää elämän huoletta ja murheetta, voidaksesi töitäsä toimitella; tule vaan luokseni ja ota mitä tarvitset". Vaan tämä jalomielinen käytös lisäsi Jaakon työkuormaa entistä enemmän.

Eräänä iltana tuli Risto pahalla tuulella Jaakon luo, istahti ja katseli äänetönnä kuinka veli teki työtä.

— "Mikä sinun on?" kysäsi Jaakko, tähystäen lautaa, jota höyläsi.

— "Min'oon kyllästynyt tämän elämän viheliäisyyteen", vastasi Risto "se on täpösen täynnä nöyryyksiä ja erehdyksiä".

— "Niin, kyllä se on totta, kyllä täällä erehdyksiin joutuu", sanoi Jaakko myöntäen. "Minäkin, esimerkiksi, luulin saavani urakkatyökseni tuon kouluhuoneen rakennuksen, vaan eräs toinen tarjoutui tekemään sen vähemmästä".

— "Ei mokomaa tuhmaa toista ole", ajatteli Risto, vaan kun hän paljon piti veljestään, niin hän ei ajatustaan ilmaissut; puhalsihan vaan muutaman savupilven sikaristaan.

Kotvasen olivat veljekset ääneti; Jaakko rupesi viheltelemään höylätessään.

— "Etkö lähde ulos kävelemään?" kysyi Risto sitten.

— "Eipä minulla juuri olis aikaa", vastasi Jaakko; mutta nähdessään veljensä tyytymättömän katsannon, lisäsi hän: "no, mennään vaan".

He läksivät. Raikas, kaunis ilta ilahdutti Jaakkoa. Hän, joka oli tottunut päiväkaudet läpi olemaan työnsä ääressä, tunsu nyt itsessään oudon, suloisen tunteen, nähdessään luonnon heristymistä, ja rintansa paisui, hengittäen sisäänsä mietoa ilmaa. Kauvan unohduksissa olleet muistelmät kuvailivat hänen mielessään; kaikki oli entisellään, hän itsekin. Hän viittasi järvelle päin, puristi veljensä kättä ja sanoi: "Muistatko, Risto, kuinka me kerran luistelimme tuon järven jäällä? Muistatko, kuinka minä antauduin poliisin käsiin, jotta te sillaikaa pääsisitte pakoon, mutta poliisi päästi minut irti, sanoen teidän pettäneen minut?" Risto naurahti. "Kun joskus tulen niin varakkaaksi, että voin toiveeni toimeen panna", jatkoi Jaakko, "niin sitten laitan itselleni asuinhuoneen maalle, viheriöitsevään puiden suojaan, ja sen taakse laitan yrttitarhan ja ylt'ympäri korean piste-aidan. Luulisinpa saavani silloin halun naidakin". Ja ääneti katsoi Jaakko etehenpäin, ikäänkuin näkisi jo kauaksikin tulevaisuuteensa.

Silloin kuului äkkiä tulipalonmerkit, hätäkello soi, ja rusko, valoisampi kuin laskevan auringon, levisi taivaalle. Tuolta talojen takaa näkyi punainen tulipatsas; liekit ja säkenet tanssivat sen ympäri, ja purppurahuntu ympäröivi sitä. Tuo kaikki peittyi väliin valkoisiin, väliin mustiin savupilviin. Pilvet taivaalla näyttävät mahdollottoman suurilta suopakuplilta tulta täynnä, ja tuuli kiidättää leimuavaa joukkoa sinne ja tänne. "Voi kuinka kaunis, kuinka komean kaunis näky!" huudahtaa Risto kääntyen veljeensä; "mutta mihinkä Jaakko sai? Luultavasti on mennyt tulipalolle pelastamaan", arvelee Risto, "kunhan vaan ei taaskin tekisi tuhmasti". Ja Risto astuu kotiansa, sepittämään oikein ihanaa runoa tulipalosta.

Jaakko teki tosin tuhmasti, mutta tällä kertaa syystä. Heti iski hänelle mieleen, että tulipalo voisi olla joko hänen asunnossaan tahi jossakin läheistöllä. Kauhustuen muistelee hän Riston palavaa sikaria ja että lesken ja lasten huone on työtuvan takana. Hän rientää siis kotiapäin eikä muista edes sanoa veljelleen jäähyvästiä. Pelkonsa ei olekaan turha; hän saapuu paikalle juuri silloin kuin ollaan nostamassa tikapuita, joiden avulla leski ja lapset saataisiin pelastetuiksi. Hän tungeikse lähemmäs, ja kun ei kukaan uskalla sitä, kiittää hän itse ylös tikapuita myöten, menee akkunasta sisään ja kehoittaa sisässä olevia tulemaan esille; vaan he ovat savusta sekä säikähdyksestä puolikuolleina. Aika, kallis aika menee hukkaan; Jaakko rientää huoneen sisälle, tarttuu ensin äitiin ja kantaa hänet ikkunalle, josta muut ottavat hänet vastaan, sitten kantaa hän lapset kaksitellen; mutta kun hän itse, iloiten pelastaneensa tärkeimmän tavaran, rientää tikapuille, syöksee sivuseinä paukkuen sisään, hänen päällensä; hän kaatuu lattialle. Vaan häntä ei sinne jätetä; hänen uljasta esimerkkiään seuraa kaksi urheaa miestä, jotka kiiruhtavat kytevien ja savuavien hirsien ylitse hänen avukseen, nostavat hänet ja kantavat turvalliseen paikkaan. Mutta minne? Rauhallisesta, hiljaisesta kodista ei ole muuta jäljellä

kuin savuavat rauniot; — sairashuoneeseen oli hän siis vietävä.

Risto, saatuaan tietää, miten veljelleen oli käynyt, kiiruhtaa, katumus ja murhe mielessään, veljensä sairastuoteen viereen. Sairaanhoitajat katsovat häneen huolestuneina ja toistavat lääkärin lausuman tuomion: "ei ole mitään toivoa enään". Mutta Jaakko hymyilee hänelle, huolimatta vaivoistaan, ja sanoo: "Tottahan minä taaskin tein jonkun tuhmuden?"

Risto kokee lohdutella häntä sekä itseään, ja kertoo kirjoittaneensa nyt juuri kauniin runoelman tulipalosta, jonka hän on verrannut tulta suitsuvaan vuoreen ja kaikkia tuhoja tekevään pyrstötähteen, joka tuo hirmuista kosta kurjalle ihmiselle ja käyttää tulen petollisia henkiä palvelijoinaan; runonsa toivoo Risto saavansa myödyksi köyhän nikkarinlesken hyödyksi. Jaakon silmät loistavat ilosta; hän puristaa veljensä kättä ja sanoo ylpeydellä ja kunnioituksella: "Niin, niin, sinä kyllä voit semmoisia!"

Kahdeksan päivän perästä viedään Jaakko viimeiseen, ahtaasen lepokammioonsa. Kun ruumis on haudattu ja vieraat poissa, jääpi Risto haudalle seisomaan erään ystävänsä kanssa, joka ei vainajata tuntenut, vaan oli Ristoa seurannut Jaakon haudalle. Tämä katselee syvissä ajatuksissa poismeneviä saattovieraita ja niiden joukossa orpoja, jotka viimeisinä olivat lähteneet holhoja-vainajansa haudalta.

— "Veljesi", sanoo hän, "mahtoi olla varsin hyvä ihminen!"

Risto arvelee, että hänen oikeastaan pitäisi vastaaman: "Ei mokomaa tuhmaa toista ollut;" vaan kyyneleet purskahtavat hänen silmistään ja, syvästi liikuttuna, kuiskaisee hän: "Ei toista niin hyvää ihmistä mailmassa ollut!"

OPPIPOIKA.

(Kirjoittanut Emile Souvestre).

Keskipaikoilla tammikuuta vuonna 18— tapahtui eräässä mitä kurjimmassa asunnossa Mühlhausenissa [tehdaskaupunki Elsassin maakunnassa] yksi noita kurjia kohtauksia, joita köyhyys niin usein saattaa matkaan. Huononpäiväisessä ullakossa, jonka särkyneiden ruutujen kautta tuuli vinkueli sisään, makasi noin neljäkymmentä vuotta vanha vaimo räsysellä vuoteella. Hänen riutunut muotonsa osoitti elämänlähteen hänessä jo kuivuneen.

Leski Kosmallin — se oli kuolevaisen nimi — oli täytynyt vuosimäärin taistella kovimman puutteen kanssa, ja hänen luonnostansa roteva ruumiinsa oli ylellisen työn kautta vähitellen riutunut. Miehensä kuoltua oli hän kahden poikansa kanssa, joista vanhin silloin oli tuskin neljäätoistakaan vuotta vanha, joutunut kovimpaan köyhyyteen, niin että hän töin tuskin jaksoi elättää lapsiansa. Jo kauan oli hän tuntenut voimainsa vähenevän, ja nyt, kun ne olivat peräti poissa, nyt herkesivät nekin ihmiset, joilta hän tähän asti oli saanut työtä, pitämästä huolta hänestä, sillä he, asian oikeata laitaa tuntematta, sanoivat häntä huolimattomaksi. Rohkaistuna ja autettuna olisi vaimo parka ehkä voinut voittaa tautinsa; mutta nyt, kun kaikki olivat hänet hyljänneet, oli hänen mahdoton taistella sitä vastaan. Eräänä iltana, tultuansa kotiin entistä uupuneempuna ja nähtyänsä sekä halkokorin että ruokakaapin olevan tyhjinä, kutsui hän luokseen nuoremman poikansa.

— "Poikasen", — sanoi hän — "ehkä meitä vielä Jumala armahtaa; mutta näinä päivinä en minä puolestani jaksa mitään tehdä, minä tunnen olevani hyvin kipeä. Sinä olet ollut työssäsi ahkera, tehtaan isäntä rakastaa sinua; kun hän saa kuulla, että sinulla ja veljelläsi on puute kaikista, niin ei hän mahtane kieltää sinulta osaa palkastasi etukäteen. Raskasta on pyytäminen, sen hyvin tiedän; mutta rohkaise nyt mielesi, poikani, onhan Jumala sanonut, että ihmisen pitää koettaman auttaa itseänsä".

Huolestuneena katsoi Fredrik äitiinsä; usein oli heiltä leipää ennenkin puuttunut, mutta ei vielä milloinkaan ollut äiti noin puhunut. Hän peljästyi äitinsä kalpeutta ja alakuloisuutta. Kyynelet pyrkivät hänen silmiinsä, mutta hän pidätti ne; hän läheni äitiänsä, pyysi häntä käymään vuoteelle ja sanoi nyt heti lähtevänsä tehtaan isännän, herra Kartmannin, luo.

Mutta tältä etukäteen saadut rahat riittivät tuskin muutamankaan päivän välttämättömimpiin tarpeisiin, ja pian vallitsi tuossa köyhässä perheessä entinen puute.

Eräänä päivänä tammikuun lopulla oli Kosmall'in lesken huoneessa entistä kylmempi; turhaan olisi silmä haeskellut uunista ainoatakaan kipinää. Sen sijaan paloi vanhalla, madonsyömällä pöydällä kaksi vahakynttilää. Sairas oli juuri nauttinut Herran Ehtoollista. Hänen kumpikin poikansa oli polvillaan

vuoteen vieressä; Fredrik näkyi olevan aivan nääntynyt murheesta; Frans, vanhempi poika, itki myös, mutta hänen kyynelensä tuntuivat olevan ainoastaan hetken liikituksen synnyttämiä, ja tuossa pian lauhtuvassa murheessa huomasi helposti hänen luonteensa huolettomuuden ja tunnottomuuden.

Papin mentyä pois koetti sairas kohottautua ja pyysi viittauksella lapsiansa tarkasti häntä kuulemaan; sitten pani hän hermottomat kätensä kumpaisenkin lapsensa kaulan ympäri ja veti hennosti heidät lähemmäs vuodettaan.

— "Hetkisen kuluttua" — sanoi hän — "jäätte te orvoiksi, aivan oman onnenne nojaan. Jumala on hyvä minua kohtaan; hän kutsuu minut täältä pois sillä hetkellä, kuin käteni eivät enää jaksata elättää. Olisin minä mielelläni vielä jonkun aikaa elänyt, pitääkseni teistä huolta ... mutta koska nyt kerran kuolla täytyy, niin kuulkaa viimeiset neuvoni. Puutetta, lapseni saatte te vielä kyllä nähdä, ennenkuin tulette aikamiehiksi; mutta vaikkapa puutteenne olisi kuinka suuri hyvänsä, niin älkää unohtako sitä, että rehellisyys on ainoa rikkautenne. Usein, kun teillä ei ollut leipää, olisin voinut omistaa toisen tavarata, mutta mieluisammin tahdoin nähdä teidän kärsivän nälkää, kuin olisin tehnyt Jumalan käskyä vastaan. Sitä paitsi kohtalonne vast'edes käynee paremmaksi kuin se tähän asti on ollut. Sinä, Fredrik, olet vielä nuori, joulunpyhinä täytit sinä vasta kolmelta vuodelta, mutta sinä rakastat työtä. Mitä taas sinuun tulee, Frans", — jatkoi kuolevainen ja käänsi sammuvat silmänsä vanhempaan poikaansa — "älä narkästy sanoistani, äläkä katso niitä moitteeksi entisyydestä, vaan ainoastaan pyynnöksi tulevaisuuden varalta. Ota vaari itsestäsi, Frans! Sinulla ei ole halua työhön, ja siinä kumminkin on ainoa suoja köyhäin rehellisyydelle. Jos ihmisellä ei ole halua jokapäiväisellä työllä leipäänsä ansaitsemaan, niin ei puutu paljon, ett'ei hän sitä varasta! Pysy Fredrikin luona, sillä hän on omaisesi, ja tottele hänen neuvojaan... Lupaa minulle — jatkoi hän ja likisti Fransin kättä — ett'et luovu veljestäsi".

Liikutettuna, kyynelöiden lupasi Frans sen, ja tuo lupaus näkyi rauhoittavan kuolevaista, sillä pikainen ilonväre kirkasti hetkeksi hänen kasvonsa.

— "Nyt kuolen rauhassa" — sanoi hän. — "Oi, armaat lapseni, älkää unohtako, että kaikki, mitä olen kärsinyt, olen teidän tähtenne kärsinyt, ja pysykää eroittamattomina elämässä, niinkuin olette eroittamattomina pysyneet rakkaudessaani".

Näin sanottuaan pani hän jääkylmät kätensä kummankin poikansa pään päälle, jupisi muutamia epäselviä sanoja, jotka näkyivät olevan rukousta Jumalan puoleen ja jotka Jumala yksin kuuli, ja — huokasi viimeisen kerran.

Seuraavana päivänä seurasivat orvot vainajata hautausmaalle; he, kantajat ja pappi — siinä oli koko saattojoukko.

Lapsilta oli puuttunut rahaa murhevaatteiden ostamiseksi; Fredrikin ja hänen veljensä kynelet olivat ainoa osoite sukulaisuuden siteistä vainajan ja häntä surevain välillä.

* * * * *

Jäätyänsä itsekseen erkanivat veljekset viipymättä kukin eri tielle. Frans murehti äitinsä kuolemata, sillä ainahan tuo käy kipeästi kevytmielisimmänkin sydämmelle, kun tietää kadottaneensa sen, joka häntä oli rakastanut ja hoitanut, mutta murhettansa hän ei luullut muuten voivansa lieventää kuin meluisissa huvituksissa. Äitinsä hautajaisten jälkeisenä päivänä hän jo luisteli muiden poikain kanssa jäällä. Fredrik sitä vastaan käsitti velvollisuutensa aivan toisin. Hillittyänsä ensimmäisen surunsa, hän päätti seurata äiti vainajan neuvoja ja lujasti käydä työhön käsin. Itkusta pöhöttynein silmin, kalpeana, murheellisella, mutta lujalla sydämmellä hän palasi tehtaaseen. Herra Kartmann kun päivän kuluessa sattui kulkemaan hänen ohitsensa, pysähtyi.

— "Sinä olet monta päivää ollut poissa" — sanoi hän yksitotisesti
— "Ethän, toivoakseni, huolimattomaksi ruvenne?"

— "Minä holhoin äitiäni, herra".

— "Onko hänen sitten nyt parempi?"

— "Hän on kuollut", — vastasi Fredrik itkien.

Herra Kartmann näytti hämmästyvän.

— "Lapsi parkaa!" sanoi hän, "ja milloin?"

— "Toissa päivänä."

— "No, Fredrik", — vastasi tehtaan isäntä vilpittömällä myötätuntoisuudella — "saat olla koko tämän viikon poissa, palkkasi saat kumminkin täydellisesti".

— "Kiitoksia, herra" — vastasi poika — "mutta kun äitini tuolta ylhäältä näkee minut työn ääressä, niin hän varmaankin tuntee itsensä onnelliseksi; minä tottelen häntä, kun jään tänne".

Herra Kartmann pani sääliväisenä kätensä pojan pään päälle ja sanoi:

— "Se on oikein tehty, Fredrik; minä koroitin palkkasi".

Mutta eipä tuon orvon uutteruus pysähtynyt tehtaan työhön yksistänsä. Herra Kartmann ilmoitti perustaneensa iltakoulun niitä hänen tehtaassansa työskenteleviä poikia varten, joilla ei ollut tilaisuutta käydä kaupungin yleisissä kouluissa. Tämä sanoma tuotti Fredrikille suuren ilon.

Täällä hän nyt sai ensimmäiset opetuksensa. Usein oli hän kuullut äitinsä valittavan lastensa oppimattomuutta, jota hän ei mitenkään voinut poistaa, ja omasta kokemuksestaan elämässä oli Fredrik ruvennut ymmärtämään tiedon arvoa.

Mutta lapsi parka malttamattomuudessaan ei voinut läheskään aavistaa niitä esteitä, jotka häntä odottivat tällä uudella polulla. Jumala yksin tietää kuinka suurta sielun voimaa tarvitaan ensimmäistä luvun kammoamista voittamaan ja kuinka suurta tahdon lujuuksi Fredrik tarvitsi, voittaaksensa luontoansa ja pakoittaaksensa sitä niin uuteen työhön. Liian vähän ansionmukaista kiitosta omannetaan rahvaan lapselle, joka edistyy opin tiellä: oppiminen on hänelle tuhatta kertaa vaivaloisempaa kuin rikkaan lapselle. Hänen ensimmäisessä kasvatuksessaan ei mikään valmista häntä hengelliseen työhön, elämä on hänelle pelkkää aineellisuutta vaan; tällä alalla liikkuvat hänen halunsa ja tunteensa. Niinpä oli Fredrikinkin laita. Hän oli syntynyt tehdaskaupungissa ja tultuansa seitsemän vuoden ikäiseksi, asetettiin hän koneen ääreen; hän näki sen käyvän, mutta ei voinut käsittää sen eri osain keskinäistä yhteyttä. Työnsä ei häneltä vaatinut muuta kuin ruumiillista voimaa ja ruumiillista tottumusta. Hänen järkensä oli työtön, ja sen täytyi siis välttämättömästi veltostua; se saattoi kiintyä johonkukin esineeseen ainoastaan silloin kuin sai siitä huvitusta. Vaikka Fredrik oli tehtaan toimeliaisin ja ahkerin työmies, niin oli tuo hengen toimeliaisuus hänelle vallan outoa: hän tarvitsi sen vuoksi suurta tahdon lujuuksi, kiinnittääksensä sinne tänne heiluvat ajatuksensa yhteen esineeseen. Mutta tuopa oli alussa aivan vaikeata, ajatukset eivät tahtoneet pysyä koossa; sitä paitsi puuttui häneltä melkein kokonaan muistia, joka ainoastaan uutteran harjoituksen kautta saadaan kehittymään ja pysymään. Tahdon voimalla ja kaiken kykynsä käyttämällä onnistui hänen vihdoinkin päästä ajatustensa herraksi ja antaa niille määrätty suuntansa. Ja sittenkuin hän kerran oli saanut tämän ensimmäisen voiton ja tehnyt henkiset kykynsä tahtonsa alaisiksi, kävi hänelle oppiminen helpoksi; mikä hänelle ennen oli ollut hämärätä, selkeni hänelle nyt; järkensä jaksoi ilman suuria ponnistuksia päättää syystä vaikutukseen; mutta kuinka paljon vaivaa, kuinka suurta malttia oli hän tarvinnut, siihen päästäksensä!

Joku aika sitten olivat veljekset jättäneet ullakkonsa ja ottaneet asuntonsa erään vanhan eukon, Ottilia Riedlerin, luona, joka oli ollut heidän äiti vainajansa ystävä. Täällä sai nyt Fredrik iltasilla emäntänsä kynttilän valossa lueskella ja muistella mitä edellisinä päivinä oli oppinut, ja sitenpä hän vihdoinkin, lujan malttinsa avulla, pääsi niin pitkälle, että kevään lopulla osasi jotensakin sujuvasti lukea.

Nyt tahtoi hän vuorostansa antaa opetusta Frans veljellensä, mutta kaikki hänen ahkeroisensa ja pyyntönsä siinä kohden raukesivat turhaan.

— "Mitä minä siitä paranisin, osaanhan minä kehrätä puumulia ilmankin", vastasi Frans.

Fredrikin täytyi luopua toivostaan, saada veljensä kankeus voitetuksi; mitä taas häneen itseensä tulee, niin pitkitti hän oppimistaan ja edistyi, enemmän oman uutteruutensa kuin saamainsa opetusten avulla, kirjoittamisessa ja luvunlaskussa yhtä nopeasti kuin lukemisessakin.

Niin kului kaksi vuotta ja herra Kartmann lisäsi taaskin Fredrikille palkkaa.

Tehtaan koulussa opetettiin ainoastaan lukemaan, kirjoittamaan ja lukua laskemaan, mutta Fredrikin teki mieli tutustua myös mittaustieteen kanssa, jonka hän tiesi olevan välttämätöntä koneis-opin taitamiseen; Pahaksi onneksi puuttui häneltä kumminkin semmoisia kirjoja eikä hän jaksanut niitä ostaa.

Koittipa odottamaton ilo. Pyhän Yrjön päivänä oli herra Kartmannin nimipäivä. Kun tehtaan työmiehet tulivat isännällensä onnea toivottamaan, kutsui tämä Fredrikin esille ja pisti kultarahan hänen kouraansa.

— "Ota, poikaseni", — sanoi hän, — "tämä on palkinto, jonka olin määrännyt ahkerimmalle pojalle koulussani, ja olenpa iloinen, että juuri sinä sen olet ansainnut".

Kokonainen kultaraha! ... tämä oli enemmän kuin Fredrik koskaan oli tohtinut toivoakaan; tämä oli hänen ihanimpain uniensa toteutuminen! Niin kokonaan huumauneena oli poika parka onnestansa, että hänen hämmästyksensä oli ainoa kiitollisuuden osoitus isännälle.

Kotvasen kuluttua istui Fredrik penkillä eukko Riedlerin pienessä puutarhassa, ihastuksissansa selailen polvillansa olevia kirjoja; tuhansia toiveita, tuhansia tulevaisuuden aikeita välähteli hänen silmäyksesssänsä!... Ensi kerran elämässään tunsu hän olevansa onnellinen!

Eräänä kesä-iltana oli Fredrik, tehtaasta palattuansa, istahtanut niinkuin ennenkin eukko Riedlerin huoneesen rauhassa lukemaan, kunnes pimeys pakoitti hänen panemaan kirjan kiinni. Ajatuksensa kääntyivät nyt luonnollisesti sitä esinettä kohti, joka häntä maailmassa enimmin liikutti; sadannen kerran kysyi hän itseltään, mitenkä mahtoi olla veljensä laita, tämä kun jo neljätoista päivää oli ollut kotoa poissa. Haikeudella muisti hän äitinsä viimeiset sanat: "pysykää eroittamattomina elämässä, niinkuin olette eroittamattomina pysyneet rakkaudessani!" Hän sanoi itsekseen, ett'ei äitinsä itse taivaassakaan liene aivan täydellisesti onnellinen, kun hänen viimeiset toivonsa ovat rauenneet tyhjiin. Tässä murheessa oli Fredrikillä kumminkin yksi lohdutus: puhtaalla omalla-tunnolla taisi hän itsellensä sanoa, ett'ei hän puolestaan ollut mitään laiminlyönyt, täyttääkseen äiti vainajansa pyyntöä. Hän ei ollut Fransille avullinen ainoastaan neuvoja antamalla, ei, hän oli veljensä tähden ottanut puutettakin kärsiäkseen. Nyt näki hän työnsä olleen turhaa, nyt näki hän, että löytyy niitä, jotka katkovat entiset siteet! Nämä mietteet saattoivat hänet hyvin alakuloiseksi. Nyt ei hän odottanut, niinkuin ennen, kärsimättömyydellä, milloin eukko Riedler sytyttäisi pienen lampunsa, jonka valossa hän saisi taas pitkittää töitensä, vaan meni puutarhaan ja käveli siellä rauhattomana edes ja takaisin.

Akkiä kuuli hän erään tuiki tutun äänen mainitsevan varovasti hänen nimeänsä. Fredrik katsahti taaksensa ja huomasi Fransin, jonka repaleiset vaatteet, kalpea ja riutunut muoto selvästi todistivat, kuinka kurjaa elämää hän oli viettänyt poissa ollessaan.

Surullisin ja säälivin silmin katsoi Fredrik hetkisen häneen, mutta tuo sääliväisyyden tunne, joka meidät, toisten vikoja nähdessämme, saattaa hämille, täytti hänet niin, ett'ei hän voinut tehdä yhtään kysymystä veljelleen.

Frans, jonka surutonta luonnetta ei häpeäkään voinut voittaa, rupesi ensiksi puhumaan.

— "Olen kai kovasti muuttunut mielestäsi, vai mitä?" — kysyi hän semmoisella äänellä, joka osoitti kaikkea muuta kuin oman-tunnon vaivaa — "mutta tiedäpä, saakeliksi, että siitä pitäin kuin läksin luotasi en suinkaan ole viettänyt makean leivän juhlaa, olenpa useinkin nälkäisenä pannut maata".

— "Missä olet ollut niin kauan?" — kysyi Fredrik vitkalleen.

— "No minä, näet sen, tuskastuin tuohon alituisen kehräämiseen. Työnjohtaja oli huomaavinaan, ett'ei minulla muka ollut mitään erinomaista taipumusta työntekoon, sen hän sanoi isännälle, ja tämäpä neljätoista päivää sitten antoi minulle suurella kohteliaisuudella virkaeron".

— "Tuo oli tosin suuri onnettomuus meille, joilla ei ole muuta toimeentulon lähdeä kuin kätemme, mutta ei siinä sentään syytä ollut lähteä kotoa pois, niinkuin sinä teit".

— "Minäpä pelkäsin, ett'ei eukko Riedler tahtoisi pitää minua luonansa, kun saisi tietää olevani ilman työtä".

— "Ehkäpä hän sen kumminkin olisi tehnyt minun pyynnöstäni. Tiedäthän sitä paitsi, että niin kauan kuin minulla on vuode ja palanen leipää, sinäkin siitä aina saat osasi".

— "Niinpä kyllä; mutta minä saan myös kaupan päälliseksi kuulla sinulta nuhdesaarnoja, ja ne eivät ole ollenkaan mieliini. Sitä paitsi oli haluni nähdä vähäsen maailmata; tahdoin tehdä huvimatkan Sveitsiin; sitä maata kehuittiin niin kauniiksi ja sanottiin, että siellä saa elää aivan ilmaiseksi. No, sehän oli varsin mieleni mukaista. Mutta ne Sveitsiläiset, nepä vasta oikeita petoja ovatkin; kun tahdoin heiltä ruokaa, vastasivat he, että minä muka olin kyllin vanha itse leipääni ansaitsemaan! ... ikäänkuin maksaisi vaivaa lähteä isänmaasta pois, jos muuallakin työtä pitää tehdä!"

— "Minun luullakseni" — vastasi Fredrik yksivakaisesti — "ei löydy sitä maata, jossa ei työtä tehtäisi, enkä minä pidä työn tarpeellisuutta onnettomuutena, se päin vastoin on suuri onnettomuus, kun ei ihminen tahdo nöyryytyä tämän tarpeellisuuden alle".

— "Hyvinpä se on ihanata tuo sinun tarpeellisuutesi. Hyvä kyllä sinulle, joka pitäisit saarnoja itse piispallekin; mitä taas minuun tulee, niin minä olen syntynyt rikkaaksi tulemaan ja sitä minulle olisi pitänyt opettaa".

— "Kuulepas", — vastasi Fredrik — "saatpa nähdä, ett'eivät valituksesi lainkaan muuta nykyistä tilaasi ja että asiat ovat otettavat siltä kannalta, jolla ne ovat. Me, työväen lapset, emme saa heittäytyä työttömiksi; meidän täytyy elää niin, ett'emme tarvitse rikkaiden almua, ja tätä varten ei meillä ole muuta kuin kätemme. Heikolla ainoastaan on oikeus valittaa. Kun ihmisellä on voimaa ja terveyttä, niin käy hänelle työ helpoksi".

— "Enkös minä ole sanonut", vastasi Frans närkästyneenä, "että minut on käsketty pois tehtaasta? Mitä minua hyödyttää rakkaus työhön, kun ei minulla työtä ole?"

— "Onhan kaupungissa muitakin tehtaita, eikä ainoastaan se, jossa sinä olet työskennellyt; kun sinulla vaan on halua, niin kyllä sinä työtä saat".

— "Vai niin, minun pitäisi siis kulkea talosta taloon kyselemässä, eikö minua muka tarvittaisi, eikö niin? Ihana toimi!"

— "Onko sitten ohitse kulkevaisten armeliaisuuteen turvautuminen mielestäsi vähemmän alentavaista? Mutta jos sinun on vaivaloista pyytää työtä, niin säästän sinut tuosta vaivasta. Huomenna puhelen herra Kartmannin kanssa, ja hän myöntyyne antamaan sinulle työtä tehtaassaan. Suostutko siihen?"

— "Täytyneehän siihen suostua".

Heidän tuskallista kohtaustansa Fredrik ei tahtonut kauemmaksi pitkittää, ja kun Frans sitä paitsi oli väsynyt, niin pakoitti hän veljensä tulemaan huoneeseen eukko Riedlerin luo.

Tämä selitti maankulkijalle kummastuksensa hänen poissa-olostansa jotensakin mielistelemättömillä sanoilla ja käski hänen hakea asuntoansa muualla, mutta Fredrik rupesi välittäjäksi, ja eukko Riedler suostui vihdoinkin, että Fredrik saisi jakaa veljensä kanssa vuoteensa sekä illallisensa.

Tässä jo huomasi Frans, että veljessänsä oli hänellä ikäänkuin suojelus.

Seuraavan yön vietti kumpikin veli aivan eri tavalla; vähempi makasi rauhallisesti, surematta huomispäivästä; Fredrikin unta taas häiritsivät tuhannet levottomat ajatukset. Häntä peloitti ajattellessaan, mitähän herra Kartmann vastaisi hänen pyyntöönsä.

Huomis-aamuna meni hän Fransin kanssa tehtaan-isännän luo ja vapisevalla äänellä toi esiin pyyntönsä. Mielellään olisi hän salannut veljensä huonon käytöksen, mutta kun herra Kartmann kysyi, mistä syystä Frans oli lähtenyt pois entisestä työpaikastansa, niin Fredrik tunnusti kaikki, sillä valehdella hän ei voinut.

— "Se on huono entisyys" — vastasi tehtaanisäntä, päättään pudistaen; "kumminkin" — lisäsi hän, kääntyen Fransiin, "minä otan teidät työhön; mutta muistakaa, että se tapahtuu ainoastaan nuoremman veljenne tähden, jonka esimerkkiä te seuratkaa".

Tänään siis, niinkuin eilenkin, sai Frans turvaa ainoastaan tuon lapsen, häntä nuoremman veljensä, välityksen avulla. Mutta tuostapa Fransin sydämmeen ei syytynyt mitään loukatun ylpeyden tunnetta, ja kohdattuansa portailta Fredrikin yksinään, virkkoi hän:

— "No, perhana! Sinäpä näyt olevan tässä talossa mahtava mies! Saat mitä vaan tahdot. Kyllä minä nyt tästä puolin tiedän, kestä minä pidän kiinni".

— "Minä teen ainoastaan velvollisuuteni, ja sentähden minua rakastetaan — siinä on mahtini koko salaisuus".

Kului useampia kuukausia, eikä veljesten tilassa tapahtunut mitään muutosta. Vanhempi oli, niinkuin jo kerroimme, saanut työtä herra Kartmannin tehtaassa, ja vaikka hän ei osoittanut mitään intoa työnteossansa, niin ei hän vielä ollut ansainnut mitään varsinaista moitettakaan. Fredrikissä taas kehittyivät päivä päivältä ne luonnonlahjat, jotka olivat kääntäneet tehtaan-isännän huomion hänen puoleensa. Oppimisesta yhä kirkkaammaksi kasvanut älynsä kohoitti hänet korkeammalle muita työmiehiä ja teki hänet yhtä hyödylliseksi kuin täysikasvuisenkin. Kartmannin suuressa tehtaassa, jonne puumuli tuotiin raakana ja laskettiin sieltä ulos valmiina karttuuna kankaana, oli Fredrik siveltäjänä, se on: hänen työnänsä oli siveltimellä parannella ne paikat karttuunan painekuvissa, jotka paininkone oli jättänyt vaillinaisiksi. Usein oli hän tässä työssään ihmetellyt noita paineita, jotka valkoisesta sertingistä tekevät kauniin karttuunan, ja tämä ihmetteleminen herätti hänessä vihdoinkin halun ja toivon, päästä joskus kaavankovertajain työhuoneeseen, oppiaksensa heidän taitoansa. Ja vaikk'ei hänen aikeensa kenties olleet hänelle itsellekään aivan selvät, niin ajatteli hän kumminkin, — tuon kiitettävän kunnianhalun kiihoittamana, joka syyttää pojan poveen toivon päästä uljuutensa ja taitonsa kautta korkeammalle, — mitenkä hän joskus maailmassa voisi tulla kaavankovertajaksi. Ja kun hän jo kokemuksestansa tiesi, että lujalle tahdolle on kaikki mahdollista, niin meni hän ateria-aikoina kaavankovertajan huoneeseen ja harjoitteli salaisesti tuota taitoaan, jota hänen teki mieli oppia. Muuan kaavankovertajan oppipoika, joka oli Fredrikin ystävä, totutti häntä käyttämään tähän työhön tarpeellisia kaluja, ja muutaman ajan kuluttua osasi Fredrik jo kovertaa puuhun helponlaisen kaavan.

Näin hän teki usean kuukauden kuluessa, eikä kukaan osannut arvata, missä hän vietti loma-ajat.

Hänen työkumppaninsa olivat niin vähän tottuneet näkemään häntä toverinansa loma-aikain viettämisessä, ett'ei kenenkään mieleen johtunut ruveta tiedustelevaan syytä hänen poissa-oloonsa. Luultavasti olisi Fredrik tällä tavoin, kenenkään huomiota herättämättä, päässyt tarkoituksensa perille, oppinut nimittäin omin voiminsa kaavankovertajaksi, jollei muuan tapaus olisi muuttanut hänen aikeitansa ja antanut hänen koko elämällensä uutta suuntaa.

Eräänä päivänä, kuin hän taas, tavallisuuden mukaan, päivällisen aikana oli mennyt kaavankovertajän työhuoneeseen ja oli jo ryhtynyt työhön, saattoi äkkiä lähenevään askelten kolina hänet vapisemaan; hän näet aina pelkäsi, että joku äkkiarvaamatta tapaisi hänet työskentelemästä huoneessa, jossa hän oleskeli ilman luvatta. Kiiruimmiten meni hän piiloon erään kaapin taakse, niinkuin oli ennenkin tämmöisissä tapauksissa tehnyt. Täältä hän ei voinut nähdä, mitä huoneessa tapahtui, mutta askelien kolinasta päätti hän, että useampia henkiä oli sinne tullut. Alussa oli hänen huolenansa vaan piiloittua niin, ett'ei häntä kukaan huomaisi, mutta kuultuansa sisääntulevien ryhtyvän varovaisuuskeinoihin ja heidän kuiskuttelevan keskenänsä, rupesi hän käymään rauhattomaksi.

— "Oletko sulkenut oven tarkasti kiinni?" — kysyi toinen.

— "Katsohan, eikö huoneessa ole ketään!" — kuiskasi toinen.

Miksi tuo varovaisuus? kysyi Fredrik itseltänsä peljästyneenä ja tuskin uskalsi hengittää. Sisällinen ääni hänessä sanoi, ett'ei hän ainoastaan sattumasta ollut joutunut tämän tapauksen todistajaksi, vaan että se oli Kaikkivallan tahdosta. Hän ei ollut vielä milloinkaan ennen tuntenut tuommoista tuskaa kuin ny.

Kun sisääntulleet olivat huomanneet olevansa yksinään, puuttui yksi heistä hiljaisella, mutta kumminkin selvällä äänellä puheeseen ja ilmaisi aikeen, johon he olivat ryhtyneet.

Heidän aikomuksensa oli näet yön aikana murtautua herra Kartmannin konttoriin ja viedä sieltä rahat pois. Kuultuansa kummankinpuolisia selityksiä, tunsu Fredrik salaliittolaisten olevan tehtaan työmiehiä, ja rauhattomuudessaan hän tuskin malttoi pysyä alallansa; mutta ymmärtäen, kuinka tärkeitä hänen oli saada tietää hankkeen pienimmätkin seikat, koetti hän olla niin hiljaa kuin mahdollista. Nyt määrättiin kullekin tehtävänsä. — "Yhden meistä", sanoi se, joka oli juurta jaksain selittänyt aiotun yrityksen, "täytyy ensiksi mennä sisään särjetystä ikkunasta; kukas meistä on rohkein? Kaiketi sinä, Frans".

Kuultuansa tämän nimen, kauhistui Fredrik sanomattomasti, ja kun hän päälliseksi kuuli veljensä vastaavan, niin pääsi häneltä tietämättänsä hätä- ja hämmästys-huuto.

Tuokioksi jäivät työmiehet äänettömiksi.

— "Mistä se huuto kuului?"

— "Tästä huoneesta."

— "Täällä on siis joku."

Pian seisoi Fredrik salaliittolaisten edessä. Häneltä kysyttiin, miksi hän oli piiloittaunut. Lyhyesti selitti hän asian laidan.

— "Olet siis kuullut kaikki, mitä täällä on puhuttu?"

— "Olen"; — vastasi Fredrik.

Nyt nousi työmiesten kesken riita, mitä muka hänen kanssansa olisi tehtävä. Kirouksia ja uhkauksia satoi nyt Fredrikin päälle, arvelipa joku, että olisi turvallisinta päästä hänestä täydellisesti vapaaksi; mutta tämäkään esitys, jolla häntä ainoastaan tahdottiin peloittaa, jospa saattoikin hänet rauhattomaksi, ei kumminkaan saanut hänen päättäväisyyttänsä masennetuksi. Vihdoin päätettiin panna Fredrik huomiseen asti lukon taakse, siten muka heidän yrityksensä ei tulisi ilmi. Kysymys nyt vaan oli, mistä saataisiin siihen tarkoitukseen sovelias paikka. Vihdoin tarjosi eräs työmies oman ullakkonsa, joka oli tehtaan talossa. Hän sanoi huoneensa olevan sivu-osassa rakennusta ja sen ikkunan antavan erästä pientä pihaa kohti, jossa ei ketään käy. Tämä esitys hyväksyttiin. Nyt saatettiin Fredrik ylös pimeitä portaita myöten, sitten erään pitkän, kapean käytävän kautta ja sysättiin vihdoon huoneeseen, jonka ovi ulkoa päin kierrettiin lukkoon.

Mahdotonta on selittää Fredrikin tuskaa, kun hän, tarkasti tutkittuaan vankihuoneensa, huomasi mahdottomaksi päästä sieltä pakenemaan.

Hän vaipui tuolille ja istui siinä tuokion aikaa masentuneena epätoivosta; sitten, noustuaan äkkiä ylös, rupesi hän kävelemään huoneessa edes ja takaisin. Päänsä oli täynnä ajatuksia. Hän olisi antanut

puolen elämänsä, jos vaan olisi voinut viedä herra Kartmannille tiedon häntä uhkaavasta vaarasta ja estää veljeänsä rikoksesta, johon tämä oli ryhtyä.

Niin vietti hän useamman hetken epätoivoisena; vihdoin hän joutui jonkunlaiseen tuskan kuumeeseen. Hän avasi ikkunan, toivoen ulko-ilman viivästävänsä häntä, ja seurasi silmillänsä taivaalla kiitäviä pilviä. Tuossa huomasi hän erään savupiipun sivurakennuksen katolla. Hetkisen katseli hän siitä ulostupruavaa savua, kunnes hänelle äkkiä johtui mieleen, että tuo savu tuli herra Kartmannin kirjoitushuoneen uunista.

Tässä tuokiossa siunasi hän totuttua tapaansa, pitää aina kirjoitusneuvoja mukansa; nopeasti kirjoitti hän muutaman rivin, lyhyesti ilmaisten herra Kartmannille, mitä vähää ennen oli saanut tietää, ja ilmoitti paikan, jonne hän oli suljettu.

Kirjoitettuaan sen, astui hän taas ikkunan luo. Kartano, niinkuin kaikki senlaiset tehdasrakennukset, oli hyvin korkea. Hetkisen mittaili Fredrik silmillänsä korkeutta, mutta päätöksensä oli luja.

Usein oli hän lapsena leikkiessään kiipeillyt puihin ja katoille; hän oli tottunut rohkeaksi ja asiain vaatiessa uskaltamaan kaikkea. Hän astui ikkunan kautta katolle ja kiipesi varovasti savupiipun päähän. Sinne päästyänsä tahtoi hän vetää puoleensa herra Kartmannin kirjoitushuoneessa työskentelevien henkien huomion ja viskasi sen vuoksi ensin muutamia kalkkipalasia piipusta alas, pani sitten kirjeensä kahden tiilikiven väliin, suojellaksensa sitä uunin tulelta, laski kiviparin piipusta alas ja palasi sitten huoneeseen.

Hän toivoi piakkoin pääsevänsä vapaaksi, mutta hetkiä kului kulumistansa eikä ketään tullut. Kello oli jo viisi iltapuolella, eikä Fredrik vielääkään kuullut askelia käytävästä. Hän alkoi käydä rauhattomaksi; eikö hänen kirjittänsä oltu luettu? Tuska ja ahdistus saivat hänessä taas vallan. Vihdoin, yön tullessa, hän kuuli hiljaisia, varovaisia askeleita ulkoapäin; hän kuuli, kuinka avainta pistettiin lukon reikään... Tämä silmänräpäys oli Fredrikille kauhistava, sillä saattoihan huoneeseen pyrkivä olla yhtä hyvin herra Kartmannin lähettämä kuin joku salaliittolaisistakin. Mutta ulkopuolella oleva, auki saamatta, kuului vetävän avaimen pois lukosta ja toisella avaimella koettavan saada lukkoa auki, vaan turhaan; nähtävästi siellä joku outo tahtoi useista avaimista löytää sopivinta. Tämä ajatus vähän rauhoitti Fredrikiä. Kotvasen kuluttua narahtivat oven saranat vihdoinkin, ja Fredrik tunsu herra Kartmannin äänen.

— "Tule!" — sanoi tämä, ottaen häntä kädestä kiinni. — "Vaan hiljaa!... Vapautustasi ei saa kukaan aavistaa..."

Senjälkeen vei herra Kartmann Fredrikin useamman pimeän käytävän kautta kirjoitushuoneeseen.

Herra Kartmann läksi nyt ulos katsomaan, oliko hänen käskyjäänsä tarkasti noudatettu; Fredrik jäi yksinäänsä kirjoitushuoneeseen. Mielellään olisi Fredrik tahtonut kohdata veljeänsä; mutta millä tekosyyllä hänen kävisi lähteminen huoneesta? Missä hän kohtaisi veljensä? Hän oli ollut jo yrittämällänsä tunnistaa isännällensä kaikki; mutta kenties oli Frans luopunutkin päätöksestään eikä siis enää ollut rikos-aikeessa osallinen! Siinä tapauksessa Fredrikin tunnustus hyödyttömästi saattaisi veljen pahaan maineesen. Hän päätti sen vuoksi odottaa, mitä tapahtuisi, ja luottaa Jumalan hyvyyteen.

Vihdoinkin palasi herra Kartmann. Kaikki oli valmistettu varkaiden yrityksen tyhjäksi tekemiseen. Kauppapalvelijat ja muutamia työnjohtajia oli asetettu piiloon eri paikoille pihaa, ja näitä oli tarpeeksi monta, voidaksensa ottaa varkaat kiinni. Nyt vei herra Kartmann Fredrikin mukansa konttoriin; tämä seurasi, aina vaan siinä toivossa, että voisi olla Frans veljelleen hyödyksi, jos tämä tulisi.

Kului tunnin aikaa, eikä mikään vielä osoittanut varkaiden lähenemistä. Fredrikille, jonka vähinkin rapsahdus pani vapisemaan, oli tämä tunti kauhean tuskallista. Huoneessa vallitseva pimeys ja hiljaisuus saattoivat hänet sitä selvemmin ymmärtämään asian ankaruutta, ja pelko tuotti kylmän hien hänen otsallensa; tämä oli enemmän kuin pojan voimat jaksoivat kestää, ja hänen sydämensä oli pakahtua, kun läheisen tornin kello löi yksi ja samassa vähäinen ropina todisti, että ulkopuolelta koetettiin murtaa rikki ikkunan luukkuja. Herra Kartmann, joka myöskin oli kuullut ropinan, lähenei ikkunata; Fredrik kohosi myöskin istualtansa, mutta vaipui kohta taas rauenneena tuolilleen.

Tuskaansa kesti kauan...

Varkaat, peljäten melua, pudistelivat luukkuja hyvin hiljaan, ja vasta pitkään ponnistusten perästä onnistui heidän saada ne auki. Kohta senjälkeen putosi lattialle ulkoapäin särjetyn ruudun palasia, ja nyt vihelsi herra Kartmann pienellä pillillä. Melu, joka tätä seurasi, osoitti, että tämän merkin kautta annettuja käskyjä noudatettiin. Kuului useampia ääniä, jopa laukauskina. Tämän kuultuansa riensi herra Kartmann ulos, mutta Fredrik ei voinut vielääkään liikuttaa itseänsä. Hän heräsi kumminkin huumauksestansa, kuullessansa jonkun koettavan tunkeutua sisään ikkunan aukon kautta, ja äkkiä seisoi Frans hänen edessään.

— "Onneton!" — huudahti Fredrik — "mitäs olet tehnyt?"

— "Pelasta minut!" — vastasi Frans, hätääntyneenä; — "Fredrik, pelasta minut!"

— "Mutta mitenkä minä voin sinua pelastaa?"...

Samassa muisti hän, että konttorista viepi toinen ovi puutarhaan; kopeloimalla löysi hän sen, tempasi Fransin mukaansa ja saattoi hänet sille kohdalle, jossa puutarhan aita oli matalin.

— "Joudu pois!" — huudahti hän — "äläkä jää kaupunkiin: rikostoverisi ovat vangitut ja he ilmaisevat sinutkin".

— "Hyvästi!" — huusi Frans aidan harjalta ja katosi.

* * * * *

Seuraavana päivänä jätettiin kaikki salaliittolaiset, paitsi Fransia, oikeuden käsiin, ja Fredrik sai herra Kartmannilta käskyn tulla hänen luoksensa. Tehtaan-isäntä pani hänet viereensä istumaan ja, ensin häntä sydämmellisesti kiitettyänsä, kehoitti häntä vaatimaan itsellensä palkintoa, jonka niin hyvin oli ansainnut. Fredrik vitkasteli hetkisen, mutta kun herra Kartmann toistamiseen häntä kehoitti, sanoi hän:

— "Olisi minulla suuri pyyntö teille, herra Kartmann, ... sallisittekohan te minun olla joskus läsnä lastenne opetustunneilla?"

— "Huomisesta asti" — vastasi herra Kartmann — "saat ruveta opettelemaan yhdessä lasteni kanssa. Jo kauan olen minä huomannut sinulla olevan halua ja ahkeruimista oppimiseen ja olen vakuutettu, että sinä, niiden avulla, saat hankkineeksi itsellesi edullisen sijan maailmassa. Sen mukaan, mitä minulle eilen kerroit, tahdot sinä tulla kaavankoveritajaksi; mutta toivonpa minä, että sinä, utterasti työskennellen, menet vieläkin pitemmälle".

Vieläkin pitemmälle! ajatteli Fredrik. Oi, kuinka iloiseksi nuo sanat saattoivat hänet! Tuskin kykeni hän lausumaan muutamia sanoja kiitokseksi; niin täynnä oli hänen sydämmensä, niin hämille tuo uusi tunne oli hänet saattanut. Mutta hän pani kätensä ristiin ja katsoi herra Kartmanniin niin liikuttetuna, että tämä aivan selvästi näki sen kiitollisuuden, joka loisti tästä katseesta ja tästä liikunnosta.

— "Sinä olet kelpo poika, Fredrik", — sanoi hän, — "ja olenpa vakuutettu, ett'ei minun milloinkaan tarvitse katua sitä, mitä olen tänään sinulle tehnyt".

Seuraavana aamuna tutustutti herra Kartmann Fredrikin kummankin poikansa ja näiden opettajain kanssa. Se palvelus, jonka hän oli tehnyt isäntänsä perheelle, ja se sydämmen ylevyys, jota hän oli osoittanut palkintonsa valitsemisessa, puhuivat kylläksi hänen puolestansa, ja sen vuoksi sekä opettaja että lapset ottivat hänet sydämmellisesti vastaan. Suuresti ylistettiin hänen jaloa opinhaluansa ja jokainen piti ilonansa ja kunnianansa olla hänelle avullisena hänen tiedon tiellä vaurastumisessaan.

Nopeasti edistyi Fredrik kielten tuntemisessa ja suuretieteessä; eipä laiminlyöty historiata, maantiedettä eikä piirustustakaan, varsinkaan tätä jälkimmäistä, se kun on välttämätöntä suuretieteessä. Pianpa hän olikin päässyt niin pitkälle, että osasi piirustaa mutkallisimpiakin koneita.

Kolmen vuoden kuluttua taisi Fredrik jatkaa oppimistansa yht'aikaa herra Kartmannin poikain kanssa ja oli taitava lasku-opissa ja mittaustieteessä.

Hänen lukutoverinsa, joista toinen oli kahta, toinen neljää vuotta nuorempi häntä, iloitsivat hänen edistymisistään ja kohtelivat häntä enemmän toverinansa kuin turvattina. Jos tämän saattaa pitää osaksi lasten luontoperäisen hyväsydämmisyyden seurauksena, niin olipa myös Fredrikin käytöskin syynä tähän toveruuteen. Edistymisensä eivät häntä saaneet vähääkään kerskailevaksi. Hän koetti olla kaikille mieliin, olematta kumminkaan imartelevainen. Hän oli niin kiitollinen ja niin huolellisesti koetti välttää jokaista uutta avun-osoitetta, että olisipa sen täytynyt hävetä, joka olisi muistuttanut häntä hänen alhaisesta asemastaan.

Kun Fredrik tuli yhdeksäntoista vuotta vanhaksi, teki herra Kartmann hänet työnjohtajaksi. Kohtuullinen ja siivo kun hän oli, onnistui hänen, vaikka kävikin paremmasti puettuna kuin toverinsa, kumminkin saada säästetyksi vähän rahaa, joilla hän osti itsellensä kirjoja ja suuretieteellisiä kapineita. Tulevaisuus häntä ei enää tehnyt rauhattomaksi, sillä olihan hänellä nyt apukeinoja, jotka eivät sallineet hänen joutua hätään, kun vaan Jumala antaisi hänen pysyä terveenä.

* * * * *

Kerran, eräänä kesä-iltana, istui Fredrik penkillä eukko Riedlerin huoneen edustalla ja piirusti. Hän

teki työtä hyvin uutterasti, päivä kun jo alkoi mennä mailleen ja hän tahtoi alkamansa piirustuksen saada lopetetuksi ennen pimeän tultua.

Hän piirusteli siinä erästä herra Kartmannin tehtaan mutkallisimmista koneista. Äkkiä keskeytyi hän työstään, tuntien jonkun hänen olkansa ylitse kumartuneen hengityksen; — hän katsahti taakseen ja huomasi vieraan, joka tarkasti katseli hänen piirustuksiaan.

— "Missä tehtaassa on tuo kone, jonka kuvaa piirrätte?" kysyi vieras.

— "Herra Kartmannin tehtaassa", vastasi Fredrik.

— "Mitenkäs olette saaneet tilaisuuden piirustella sitä?"

— "Herra Kartmann on sallinut minun oppia yhdessä hänen lastensa kanssa".

— "Teilläpä mahtaa tuossa kääreessä olla piirustuksia suurimmasta osasta tehtaan koneita?"

— "Melkein kaikki, hyvä herra".

— "Olisipa hauska nähdä niitä".

Kohteliaisuudella näytti nyt Fredrik vieraalle piirustuksensa.

— "Mutta enhän näe tässä piirustusta tuosta suuresta koneesta, jonka herra Kartmann kaksi kuukautta sitten tuotti Englannista;" — arveli vieras, sittenkuin oli tarkasti katsellut kaikki piirustukset.

— "Sitä konetta piirustamaan ryhdymme vasta ylihuomenna".

— "Kuulkaas, ystäväiseni! Voisittekohan toimittaa minulle kopian näistä piirustuksista?"

— "Minulla ei ole tosin paljoa liika aikaa, vaan jos se on teille mieliin, niin koetan ne teille kopioida".

— "Erittäinkin haluaisin saada piirustuksen tuosta uudesta koneesta, josta jo mainitsin. Mutta aika kun on tärkeätä, niin tahdon teille työnne palkita. Ottakaa nämä nyt etukäteen", jatkoi vieras, pistäen kolme kultarahaa Fredrikin kouraan; — "jäljestäpäin sovimme sitten suuremmasta palkinnosta".

Tämä kulta pani Fredrikin vapisemaan ja herätti hänessä samalla suuttumusta. Ei suinkaan hänelle noista piirustuksista muutoin niin suurta hintaa tarjottaisi, ellei toivottaisi saatavan niistä jotakin hyötyä. Epäilemättä aiottiin näitä piirustuksia käyttää jonkun toisen tehtaan koneiden parantamiseksi, ja täten tuottaa herra Kartmannille tappiota, ehkäpä saattaa hänet perikatoonkin. Poika parka vapisi, ajatellessaan, kuinka suuren onnettomuuden hän varomattomuutensa kautta oli saattaa matkaan. Kiiruusti kokosi hän varustuksensa ja käärysi ne yhteen.

Vieras katseli häntä kummastuneena ja tarjosi hänelle toista kolme kultarahaa.

— "Kiitoksia, herra", — vastasi Fredrik — "mutta minä en voi suostua. Minä olin, kun asiata tarkemmin ajattelen, mielin määrin menettelemäisilläni toisen omaisuuden kanssa, vaan sitä en tahdo enkä saa tehdä. Kääntykää suorastaan herra Kartmannin puoleen; hän voi paremmin kuin minä ratkaista, eikö teidän vaatimuksenne sodi hänen etujansa vastaan".

Vieras ymmärsi nyt Fredrikin arvanneen hänen aikomuksensa.

— "Minä ymmärrän kieltäymisenne syyn", sanoi hän. "Te tiedätte, tehtaan-omistajain salaavan toisiltaan koneitansa, ja pelkäätte menettävänne paikkanne, jos isäntänne saa tietää, että olette antaneet minun käsiini nämä piirustukset. Mutta voinpa teille tarjota semmoisen paikan, että entisen paikkanne menettämisen pidätte onnenanne. Minä tarjoan teille tehtaassani kahta vertaa suuremman palkan kuin mitä tähän asti olette saaneet, ja sitä paitsi samana päivänä, kuin tuotte minulle piiruksen tuosta uudessa koneesta, maksan teille minkä summan vaan tahdotte".

Fredrik ei kuunnellut enempää; hän pisti piirustuskääreensä kainaloonsa ja, heittäen vieraasen silmäyksen, jossa häpy ja inho kuvastuivat, sanoi vapisevalla äänellä:

— "En ole petturi enkä rahoilla ostettava".

Sen sanottuaan kiiruhti hän asuntoonsa.

Muutaman päivän perästä kutsutti herra Kartmann Fredrikin luoksensa.

— "Missä ovat ne piirustukset, joita olet tehnyt yhdessä lasteni kanssa?" — kysyi hän.

— "Laukussani!"

— "Tuopa ne tänne".

Fredrik toi piirustuksensa ja vavisten antoi ne herra Kartmannille, jonka surullinen olento häntä huolestutti.

— "Mikä varomattomuus!" — lausui tämä niitä katsellessaan. — "Kuinka helposti se olisi saattanut minut vahinkoon!"

Katseltuaan piirustukset, kääntyi hän Fredrikiin.

— "Joku on tarjonnut ostamaan sinulta nämä piirustukset; minä tiedän sen".

— "Niin on, herra Kartmann".

— "Etkä ole minulle siitä mitään virkkanut?"

— "En luullut maksavan vaivaa".

— "Ja kuinka paljon sinulle tarjottiin?"

— "Mitä vaan olisin tahtonut".

— "Ja sinä hylkäsit ehdotuksen?"

— "Hylkäsin".

— "Arvelematta?"

— "Arveleminen olisi tässä kohden ollut kunnottomuutta".

— "Kätesi tänne, Fredrik!" huudahti tehtaan-isäntä, ojentaen kättänsä nuorelle työmiehelle. "Sinulla on jalo sydän. Minä tunnen asian juurta jaksain. Minä olin menetellyt varomattomasti, sillä joku toinen, sinua vähemmin rehellinen, olisi saattanut syöstä minut onnettomuuteen, ja minä kiitän sinua rehellisyydestä. Sinä et ole enää lapsi, ja sen mukaan, mitä opettajasi ovat minulle sanoneet ja mitä itse olen nähnyt, ei sinun enää huoli olla työnjohtajana. Tästä päivästä asti olet sinä asuva minun talossani, minun pöytäni on oleva sinunkin, saat edelleenkin oppiella yhdessä lasteni kanssa ja olet nauttiva uutta asematasi vastaavan palkan".

Seuraavana aamuna sanoi Fredrik jäähyväiset eukko Riedlerille. Fredrik ei eronnut hänestä kyynelöimättä, hän kun onnelliseksikin tultuaan ei unohtanut, kuinka hyvä tuo eukko häntä kohtaan oli ollut. Edelleenkin hän muisti häntä, ja kävi siellä kerran viikossa, vieden mukanaan aina jonkun pienen lahjan.

* * * * *

Kului taas useampia vuosia, eikä Fredrikin elämässä tapahtunut mitään varsinaista muutosta. Hänen henkensä oli, uutterain tutkimusten avulla, kohonnut korkealle, ja nykyjään luettiin Fredrikiä, häntä, joka kaksitoista vuotta sitten ei tuntenut kirjaintakaan, sivistyneimpäin saman-ikäistensä joukkoon.

Joka päivä sai herra Kartmann uusia syitä iloita siitä, että oli ottanut Fredrikin luoksensa. Entistä tunnokkaammasti, entistä hartaammalla innolla toimitti tämä nyt tehtävänsä. Mutta eipä herra Kartmann huomannut Fredrikissä ainoastaan apulaistansa, hän näki hänessä perheensä ystävän, poikiensa uskollisimman toverin ja heidän arvollisen esikuvansa. Ne tapaukset, jotka meillä vielä ovat kerrottavina, vahvistivat tämän luottavaisuuden ja suosion, ne kun osoittivat, kuinka suuresti kumpikin oli ansaittu.

Usean kuukauden kuluessa näytti herra Kartmann hyvin alakuloiselta, ja Fredrik, jonka käsissä olivat kaikki talon tilit, luuli huomaavansa tehtaan asioissa jonkun rahapulan, ja pianpa hän näki, että tehdasta uhkasi ei ainoastaan satunnainen rahapula, mutta yksi noita mullistuksia asioimis-maailmassa, jotka ovat kaataneet tukevimpiakin huoneita. Kohtapa koittikin päivä, jolloin herra Kartmann itse poisti Fredrikin viimeisetkin epäilykset tässä kohden.

Eräänä päivänä tuli herra Kartmann entistä surullisempana ruokapöytänsä. Aterian perästä kutsui hän vanhimman poikansa ja Fredrikin kirjoitushuoneeseen.

— "Kahden kuukauden kuluttua" — sanoi hän — "tämä tehdas ei enää ole omanani. Myötyäni sen, jääpi minulle vielä niin paljon, että voin velkani maksaa. Jos yrittäisin viivyttellä myömistä, niin nousisivat velkani suuremmiksi omaisuuttani. Kilpaveljeni, herra Zinbergerin, uudet koneet ovat saattaneet minut perikatoon; hänen teoksensa, jotka ovat kauniimpia ja huotavampia kuin minun, ovat ainoat, jotka tätä nykyä menevät kaupaksi. Jonkun ajan olen koettanut kestää tuota minulle turmiollista

kilpailua. Toivoni oli yhä saada koneeni jollakin tavoin parannetuiksi, mutta kaikki ahkeroiniseni siinä raukesivat tyhjiin, enkä siis kauempaa jaksa taistella. Niin kohta kuin kirjani ovat järjestetyt, kuulutan tehtaani myötäväksi. Raskaalta tuo tietysti tuntuu, kun minun, niin monta vuotta työtä tehtyäni, täytyy nähdä, että kaikki unelmani varallisuudesta, jonka toivoin jättäväni lapsilleni, menevät mitättömiin; mutta vaikka nyt täten kaikki toivoni ovat rauenneet, on minulla kumminkin lohdutuksenani se ajatus, että saan kaikki velkani maksetuiksi, ja että me, perheeni ja minä, yksinämme saamme tästä onnettomuudesta kärsiä. Mitä taas tulee sinuun, Fredrik" — jatkoi hän, ojentaen kätensä nuorukaiselle — "sinä olet, toivoakseni, aina pysyvä ystävänämme; mutta sinä näet nyt, että meidän täytyy erota. Tulevaisuutesi ei minua huolestuta, sillä taito hankkii sinulle kyllä paikan; mutta tuo ero minua vaan surettaa, minä kun olin tottunut pitämään sinua kolmantena poikanani."

— "Minä jätän teidät", vastasi Fredrik murheellisena, mutta lujana, — "niin kohta kuin olen vakuutettu siitä, ett'en enää voi olla teille hyödyksi; mutta toivonpa tuon päivän olevan vielä kaukana. Kenties teitä uhkaava vaara ei olekaan niin suuri. Nuori kun olen, niin näkyneen hyvin kokemattomalta asioissa, mutta jos uskaltaisin antaa teille neuvon, niin pyytäisin, ett'ette hätäilisi päätöksissänne; useinkin on apu lähinnä suurimmassa hädässä".

— "Minulla", vastasi herra Kartmann, alakuloisena pyörittäen päätänsä, — "ei ole, luullakseni, mitään pelastuskeinoa. Sitä paitsi saatatte kumpikin selvemmin käsittää tilani, nähtyänne minun omat kirjani".

Ja hän näytti ne heille.

Kylmäkiskoisena silmäili niitä Fredrik, sillä nyt ei enää ollut kysymystä jostakin erehdyksestä laskuissa. Nyt, saatuansa tietää onnettomuuden syyn, ajatteli hän vaan, miten se olisi poistettava.

Herra Kartmannin luota päästyään vetäytyi Fredrik kamariinsa ja hämmästyksissään heittäytyi nojatuoliin. — "Neljästätoista päivässä — toisti hän — ovat talon tilit järjestetyt, ja sitten ilmoitetaan tehdas kaupaksi! Neljätoista päivää! Hyvä Jumala! ainoastaan neljätoista päivää! Mitenkä minä voin niin lyhyessä ajassa ratkaista niin vaikean tehtävän ja saada koneet niin parannetuiksi, että niiden avulla saataisiin teokset huotavimmiksi ja paremmiksi? Oi, Herra! älä minua jätä, sillä Sinä yksinäsi tiedät kuinka suurella velalla olen sille miehelle, jota tahdon pelastaa!"

Sekä taipumisesta että tottumuksestakin oli Fredrik kaikista tieteistä enimmästi harjoitellut koneisoppia; hänellä olikin tällä alalla tukevat tiedot. Mutta oliko tietoa yksinään kylliksi tuon tehtävän ratkaisemiseen, johon hän oli päättänyt ryhtyä? Hänen tuli sovittelemalla keksiä sama, minkä muut ehkä sattumalta vaan olivat keksineet. Mutta mitäpäs Fredrik tuosta huoli? Hän tahtoi pelastaa perikadosta hyväntekijäinsä ja innollisesti ryhtyi hän työhön.

Kymmenen yötä vietti hän lakkaamatta työn ääressä. Nuo olivat tuskan ja kuumeen öitä, jolloin hän kymmeniä kertoja näki tehtävänsä ratkaisun raukeavan tyhjiin juuri siinä silmänräpäyksessä kuin hän sen luuli saavuttaneensa. Mutta kaikki nuo hyödyttömät ponnistukset, nuo kauheat pettymiset eivät saaneet hänen mieltänsä masennetuksi. Hänellä oli enää muutama päivä jäljellä, mutta yhä vielä hän toivoi; hän toivoi viimeiseen silmänräpäykseen.

Kehnot tunteet yksinänsä jäivät hedelmättömiksi; jalot tunteet kantavat aina hedelmänsä. Kiitollisuuden tunne antoi Fredrikille neroa. Vihdoinkin sai hän sen keinon keksityksi, jota niin useat häntä ennen turhaan olivat koettaneet keksiä. Tuskin hän itse tohti uskoa keksintöänsä; ikäänkuin huumauksissa silmäili hän piirustuksiansa. Niin useain hyödyttömäin ponnistusten aikana hänen rauhansa ja sielunvoimansa eivät olleet häntä jättäneet, mutta nyt, ilon hetkellä, ne hänet jättivät. Ikäänkuin mielettömänä likisti hän piirustustaan rintaansa vastaan, ja joskus hän luuli koko onnensa olevan pelkkää harhanäköä vaan, jonka lähempi tutkimus oli hajottava.

Osan yötä hän vietti tuossa kauheassa epäilyksessä omaan itseensä; mutta päivän koittaessa riensi hän herra Kartmannin huoneeseen; hän lähenei isäntänsä vuodetta ja ojensi hänelle piirustukset.

— "Ottakaa" — sanoi hän — "tutkikaa tätä koneen-aihetta ja sanokaa minulle, onko se pelkkää unta vaan!"

Sen sanottuansa hän, uupuneena odotuksen ja toivomisen tuskasta, vaipui tuolille.

Herra Kartmannin kasvot vaalenivat vaalenemistaan, mitä enemmän hän piirustusta katseli; kätensä vapisivat ja hänen kaikissa kasvopiirteissään kuvastihe tuo liikutus, joka seuraa kovan kärsimisen muuttuessa odottamattomaksi onneksi. Äkkiä kääntyi hän kyynel silmissä Fredrikin puoleen:

— "Ei, tämä ei ole unta"; sanoi hän "tämä on neron työtä, joka pelastaa kurjuudesta minut sekä perheeni!"

Ja liikutettuna levittäen kätensä hän jatkoi:

— "Ole siunattu, sä köyhän lapsi, ja ota minut isäksesi, sinä, joka olet minut pelastanut, niinkuin ainoastaan poika voi pelastaa isäänsä!"

* * * * *

Tätä nykyä on Kartmannin tehdas loistavimpia Mühlhausenissa. Koko varallisuudestaan kiittää hän Fredrikin keksintöä ja toimeliaisuutta, jota tämä edelleenkin osoittaa. Tähän saakka ovat kaikki hänen toimensa olleet todistuksia hänen taitavaisuudestaan ja terävästä älystään. Hän on nykyjään herra Kartmannin vävy ja nauttii appensa täydellistä luottamusta.

Yksi ainoa seikka häiritsee hänen onneansa. Siitä asti kuin Frans veljensä pakeni, on hän turhaan kokenut saada hänestä jotakin tietoa, kunnes vihdoinkin hänen naimisensa aikana muuan sanomalehti toi hänelle Fransista ensimmäiset ja viimeiset sanomat. Parisin ja Frankfurtin välillä kulkevain matkavaunujen [tämä kertomus liikkuu semmoisena aikana, jolloin ei vielä rautateitä ollut Europassa] päälle oli hyökännyt rosvojoukko; matkustajat olivat urhoollisesti puolustaneet, ja useampi rosvo oli saanut kuolettavaisen haavan. Näiden joukossa mainittiin Frans Kosmallin nimi.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JUTELMIA JA TARINOITA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You

can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.